

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH**
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2014

ELIŠKA KABÁTOVÁ

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

Internet a sociální sítě jako způsob trávení volného času u žáků 2. stupně ZŠ

Vypracovala: Eliška Kabátová
Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, Ph. D.

České Budějovice 2014

Prohlášení o samostatném vypracování diplomové práce

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci na téma „Internet a sociální sítě jako způsob trávení volného času u žáků 2. stupně ZŠ“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 2. 5. 2014

.....
Eliška Kabátová

Poděkování

Tímto bych chtěla velmi poděkovat vedoucímu mé diplomové práce panu Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, za jeho cenné rady, připomínky, ochotu a v neposlední řadě také za jeho milý a vstřícný přístup.

Rovněž děkuji paní ředitelce ZŠ Lhenice Mgr. Vladimíře Trnkové, panu řediteli Gymnázia Jírovcova v Českých Budějovicích Mgr. Pavlu Kavříkovi a pedagogům těchto škol, kteří mi umožnili realizovat výzkum. Díky patří i studentům a žákům, kteří se výzkumu dobrovolně zúčastnili.

ANOTACE

Práce se zabývá problematikou trávení volného času u žáků na 2. stupni základních škol. Jejím cílem je zjistit, zda mají internet a sociální sítě zásadní vliv na způsob trávení volného času těchto žáků a zda si žáci uvědomují rizika spojená s užíváním internetu. První část práce je rozčleněna do kapitol, které se snaží objasnit oblast volného času, jeho funkce, determinanty a faktory ovlivňující způsob jeho trávení. Zároveň je zde podán přehled o sféře médií, internetu a sociálních sítí, které zásadním způsobem zasahují do života lidí. Druhá část práce je věnována dotazníkovému šetření provedenému mezi žáky 8. a 9. tříd na Základní škole Lhenice a mezi studenty tercie a kvarty na Gymnáziu Jírovcova v Českých Budějovicích. Výsledky výzkumu jsou prezentovány formou tabulek a grafů. Příloha práce obsahuje obrázky doplňující text teoretické části práce a také vzor dotazníku předloženého respondentům.

KLÍČOVÁ SLOVA

volný čas, média, komunikace, internet, sociální sítě, virtuální realita, virtuální identita.

ABSTRACT

This thesis deals with the problem of spending free time by students at the second grade of primary schools. Its aim is to find out whether the Internet and social networks have a major impact on leisure time of these pupils and whether these pupils are aware of the risks associated with the use of the Internet. The first part is divided into chapters that seek to clarify the area of leisure time, its functions, determinants and factors affecting the form of leisure time activities. At the same time, there is a summary of the sphere of media, the Internet and social networks that significantly affect people's lives. The second part is devoted to the questionnaire survey carried out among pupils at the 8th and 9th grade at primary school in Lhenice and 3rd and 4th grade students at grammar school Jírovčova in Ceske Budejovice. The research results are presented in tables and graphs. The appendix contains additional pictures that add the text of theoretical part of the thesis as well as a model questionnaire submitted to the respondents.

KEYWORDS

leisure time, medias, communication, the Internet, social networks, virtual reality, virtual identity.

OBSAH

ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Význam volného času pro člověka	10
1.1 Vymezení pojmu „volný čas“	11
1.2 Funkce volného času	14
1.3 Determinanty volného času	17
1.4 Faktory ovlivňující vztah mládeže k volnému času	19
2. Média a volný čas	21
2.1 Komunikace podmínkou socializace	21
2.2 Média jako novodobý prostředek sdělení	22
2.3 Média a jejich vliv na společnost	23
3. Internet a sociální sítě	27
3.1 Internet	30
3.2 Sociální síť	32
3.3 Virtuální prostředí	32
3.3.1 Specifika chování uživatelů na internetu	35
3.4 Rizikové faktory kyberprostoru	38
3.5 Soukromí si uchránit lze aneb Pravidla bezpečného chování na internetu	42
II. PRAKTICKÁ ČÁST	43
4. Cíle práce a hypotézy	43
5. Metodologie výzkumu	45
5.1 Charakteristika výzkumné metody	46
5.2 Charakteristika zkoumaného vzorku	47
6. Výsledky výzkumu a jejich interpretace	49
6.1 První fáze výzkumu	49
6.2 Druhá fáze výzkumu	73

7. Shrnutí výsledků výzkumu, vyhodnocení hypotéz	79
ZÁVĚR	81
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	83
Knižní zdroje	83
Internetové zdroje	84
Specifické zdroje	87
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ	88
PŘÍLOHY	90

ÚVOD

„Dobře využitý volný čas činí čas ještě mnohem drahocennějším.“

Jean Jacques Rousseau

Volný čas byl vždy důležitou součástí lidského života, první zmínky o něm můžeme najít již v antickém Řecku u významných filosofů Platóna či Aristotela. Objektem vědeckého zkoumání se však stal až v 1. polovině a zvláště pak v 2. polovině 20. století. Odborníci a vědci si totiž začali uvědomovat, že to, jak každý jedinec tráví svůj volný čas, formuje jeho osobnost. A protože utváření osobnosti probíhá hlavně v dětství a v dospívání, je dnes největší důraz kladen na zkoumání volnočasových aktivit právě u dětí a mládeže. Je tedy důležité naučit je svůj volný čas efektivně naplňovat a učinit ho automatickou součástí jejich života.

Tematický okruh diplomové práce byl vybrán záměrně, protože jak internet, tak i sociální sítě jsou součástí života čím dál většího počtu lidí a hlavně dospívajících. Dokazují to mnohé statistické i sociologické průzkumy. Jako budoucí pedagožku mě ale zajímá, do jaké míry jsou tímto novodobým fenoménem ovlivněni žáci 2. stupně základních škol. Skutečně jsou internet a sociální sítě ústřední náplní jejich volného času? Nebo ještě stále převažují tradiční činnosti, jako např. sportování, hra na hudební nástroje, výtvarné, dramatické či jinak zaměřené kroužky, setkávání se s kamarády? Co je hlavní motivací k založení vlastního účtu na některé ze sociálních sítí? A jsou dospívající schopni posoudit a pojmenovat rizika, která v sobě internet a sociální sítě skrývají?

Prvotním a zásadním cílem práce je tedy zjistit, zda mají internet a sociální sítě vliv na způsob trávení volného času žáků na 2. stupni základních škol. Druhým cílem je pak zjistit, zda si uvědomují rizika spojená s užíváním internetu a sociálních sítí.

První kapitola teoretické části práce se zabývá problematikou volného času, jeho vymezením, nezbytností jeho efektivního naplňování, funkcemi, determinanty a faktory, které ovlivňují vztah mládeže k němu. Je v ní zmíněna proměna chápání volného času od antiky až po současnost, poznamenána je také teorie volnočasových funkcí významného pedagoga Horsta W. Opaschowskiho. Druhá kapitola představuje média

jako vlivnou a zásadní složku života celé společnosti a snaží se je představit jako novodobý prostředek komunikace a sdělení. Třetí kapitola pak popisuje internet a sociální sítě jako současný nástroj právě těchto sdělení. Snaží se také upozornit na specifická chování uživatelů internetu a na jeho rizikové faktory. Teoretickou část uzavírá sedmero pravidel, které jsem se po prostudování celé problematiky pokusila sestavit. Tato pravidla mohou sloužit pedagogům i samotným žákům jako prevence nežádoucího a nebezpečného internetového chování.

Cíle práce se snaží naplnit empirická část, která shrnuje výsledky provedeného průzkumu realizovaného formou dotazníkového šetření mezi žáky a studenty ZŠ Lhenice a Gymnázia Jírovцова ve věku 12-15 let. Výsledky jsou pro přehlednost interpretovány formou tabulkových a grafových výčtů, které jsou poté vhodně doplněny vysvětlujícím komentářem. Pro účely této práce jsou stanoveny výzkumné hypotézy, které jsou následně potvrzeny, či vyvráceny.

V příloze pak čtenář nalezne obrázky příhodně doplňující text a také ukázkou vyplněného dotazníku.

Celá práce se opírá o odbornou literaturu, které je k tomuto tématu dostatek. Nejčastěji je pracováno s texty Břetislava Hofbauera, Petra Saka či Mojmíra Vážanského. Informace jsou také doplňovány různými teoretickými skripty volnočasových pedagogů a sociologickými studiemi. Prostudovány byly i akademické práce se stejným či podobným tematickým zaměřením. Práce je obohacena i komentáři získanými na přednášce internetového sdružení CESNET, z. s. p. o., která byla provedena na půdě Jihočeské univerzity v listopadu 2012. Nesla název *Já, anonym* a věnovala se problematice povědomí lidí o internetových bezpečnostních rizicích.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Význam volného času pro člověka

Člověk je tvor společenský – to věděl již slavný řecký filosof Aristoteles. Neumíme a ani nemůžeme žít bez společnosti. Socializace (začlenění člověka do společnosti) je proces dlouhodobý, komplikovaný a celoživotní, nejintenzivnější je však v dětství a mládí. Probíhá na základě několika mechanismů, díky kterým si osvojujeme normy, hodnoty a určité vzorce chování. Společnost tedy formuje, vytváří naše charakteristické vlastnosti, intelekt i morální stránku. Pokud proces socializace proběhne úspěšně, stává se z jedince kulturní bytost schopná ve společnosti dobře fungovat. Pokud je ale tento proces chybný nebo vůbec neproběhne, u člověka můžeme pozorovat určité deviantní či patologické projevy. A právě do procesu socializace výrazným způsobem zasahuje i to, jak jedinec tráví svůj volný čas. Ten totiž člověku pomáhá utvářet jeho osobnost. „*Volný čas a systém jeho aktivit a institucí je dynamickou a málo ustálenou, mimořádně nadějnou a současně rizikovou oblastí života současného člověka.*“¹ Pedagogové proto stále častěji vyslovují požadavek, aby byly děti již od raného dětství vedeny k naplňování svého volného času, aby hledaly aktivitu, která jim bude přinášet potěšení, psychickou pohodu, a aby ji později učinily nedílnou součástí svého života. Pro nenaplněný čas mají odborníci termín – nazývají ho *časem prázdňým*. Je protikladem času naplněného a „významově může být kladen do blízkosti zahálčivosti či lenosti. Je to čas nicnedělání. (...) Je vyprázdněným časem nenaplněným žádnou aktivní ani praktickou činností (...)“² Člověk bez naplněného volného času se velmi snadno může stát vlastním otrokem a jeho život se „zploští“.

---

¹ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 11

² REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004, s. 31

1.1 Vymezení pojmu „volný čas“

Snad každý z nás považuje volný čas za tak samozřejmou složku svého života, že si možná ani nikdy neuvědomil, že je předmětem zkoumání mnoha sociologů a pedagogů. Součástí lidského života je od nepaměti, odborníci mu však větší pozornost začali věnovat až ve 20. století, hlavně pak v jeho 2. polovině (tedy v postindustriální či také postmoderní době). Můžeme uvažovat, zda to bylo kvůli výrazné proměně životního stylu, kdy s nástupem ženské emancipace, urbanizace, pokroku vědy a techniky, a naopak úpadkem zemědělského způsobu života, se významně pozměnily společenské normy, hodnoty, nebo zda také souvisí se zakotvením pevné pracovní doby. Ať už byl jeho rozvoj způsoben čímkoliv, je nesporné, že v životech lidí si vydobyl nezastupitelné místo. *„Realita dřívějšího dění je významná i pro vysvětlování osobních hledisek a přístupů k formování životního způsobu a stylu na přelomu 20. a 21. století.“*³

Dá se ale tato běžná, každodenní součást našich životů nějak definovat? Je vůbec možné brát ji jako objekt vědeckého zkoumání? Veškerá dostupná literatura se domnívá, že ano, a předkládá pro to svůj nejvýznamnější argument: volný čas zasahuje do života každého člověka, a je tak prostorem pro rozvoj mnoha stránek osobnosti. Z tohoto důvodu je nutností volný čas zkoumat.

Sociologický slovník definuje volný čas jednak jako *„čas trávený mimo pracovní dobu, započítává se do něj i doba potřebná pro nezbytné fyziologické aktivity, jako je spánek nebo jídlo.“*⁴ a jednak jako *„čas využívaný jedincem dle jeho uvážení.“*⁵ Hofbauer tyto explikace spojuje a tvrdí, že volný čas je *„činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.“*⁶

Jestliže ale hodnotíme pojem volný čas a snažíme se ho nějakým způsobem zobecnit, vždy si musíme uvědomit, že chápání volného času je pro každého jedince subjektivní. Neboť analyzujeme tu část dne, kterou jedinec za volný čas skutečně

---

³ VÁŽANSKÝ, Mojmir. *Základy pedagogiky volného času*. Brno : Print-Typia, 2001, s. 22

⁴ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001, s. 49

⁵ Tamtéž, s. 49

⁶ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 13

považuje – a to je vždy individuální. Důležité je v této souvislosti i postavení volného času v životě a na žebříčku hodnot každého člověka.⁷

S tím souvisí i fakt, že každý člověk potřebuje mít pocit smysluplného naplnění svého volného času, protože si tak může uvědomit své schopnosti, přednosti, možnosti, ale také to, co ho baví a v čem je schopný se realizovat. Z čehož logicky vyplývá, že jedinci záměrně směřují k aktivitám, které jim tento pocit přináší, ve kterých se cítí spokojeně a které je naplňují.

Sféru volného času dětí a mládeže bychom mohli dle výzkumu Dumazediera rozčlenit na 3 hlavní oblasti:

1. **odpočinek, tělesná a duševní rekreace** – spánek, četba, poslech hudby, sportovní a zájmové kroužky, setkávání se s vrstevníky
2. **zábava** – kulturní a zájmové akce (kino, divadlo, koncert),
3. **dobrovolné vzdělávání (sebevzdělávání)** – jedinec sám a z vlastního zájmu rozvíjí své vědomosti. Mohli bychom sem zařadit jazykové a hudební školy, dramatické či jinak umělecky zaměřené kroužky⁸

Chápání samotného pojmu se však z hlediska historického proměňovalo. Ve starověkém Řecku byl volný čas spojován hlavně s intelektuály, aristokraty a také filozofy. Aristoteles jeho hlavní náplň spatřoval v činnosti rozjímavé, která nesměřuje k žádnému praktickému cíli a vede člověka k moudrosti a samostatnosti.⁹ V období středověku, kdy moc držela ve svých rukou především církev, naplňovali lidé svůj čas hlavně modlitbami k Bohu. Za renesance a časů katolických reforem se vyzdvihovala pracovitost, naopak lenost a nicnedělání se trestalo. Utopičtí socialisté byli naproti tomu nakloněni radostnému způsobu trávení volna.¹⁰ Thomas More ve svém díle *Utopia* navrhuje zkrátit pracovní dobu na 6 hodin denně a volný čas trávit dle svého uvážení. Thomasso Campanella ve *Slunečním státě* krátí pracovní dobu dokonce na 4 hodiny a

⁷ JÍRA, Otakar. Děti, mládež a volný čas. [online]. 1997 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1157352599.pdf>

⁸ VAHOVSKÁ, Hana. *Efektivní trávení volného času*. Pardubice, 2011. Dostupné z: https://dspace.upce.cz/bitstream/10195/41883/3/vahovskah_efektivnitravenivolnehocasu_dp2011.pdf. Diplomová práce. Univerzita Pardubice.

⁹ http://www.fspmuni.cz/~kse/vyuka/vyuka_dokumenty/rekreologie/rekre_002_odpocinek.pdf. [online]. [cit. 2014-04-08]

¹⁰Tamtéž.

volno navrhuje naplňovat něčím radostným.¹¹ Literatura o Karlu Marxovi a jeho vztahu k volnému času tvrdí, že „volný čas je stálá součást rozvoje člověka, chápe jej jako sféru lidské svobody – rozhodování a činnosti.“¹² Na Marxovy myšlenky navazuje francouzský sociolog Paul Lafargue, který ve svém díle *Právo na lenost* zdůrazňuje, že každý člověk (a především dělník) má právo na to, aby disponoval se svým volným časem tak, jak uzná za vhodné.¹³

Významný mezník v chápání volného času se odehrál na přelomu 19. a 20. století a hlavně pak v 1. polovině 20. století, kdy se s postupující urbanizací začala zkracovat pracovní doba. „Mezi předpoklady rozvoje volného času patřil růst jeho rozsahu jako důsledek zkracování pracovní doby u dospělých (a jejího odstraňování u dětí a mladistvých), rozšiřování celkového objemu volného času celé populace (a v tom opět zvláště mladé generace) i kumulace volného času do měst, jejichž počet obyvatel v procesu urbanizace rychle rostl celkově i vzhledem k celé populaci.“¹⁴ V 19. století lidé pracovali v průměru 12-14 hodin denně. V důsledku mnoha let sociálních nepokojů, bojů a změn ve společnosti klesla délka pracovní doby až na 8 hodin denně. Stalo se tomu tak v polovině 20. století. Významně se tedy zvýšil počet hodin, které má člověk tzv. sám pro sebe. Kromě pracovní doby se měnilo i rozložení společnosti. Urbanizovala se. Na počátku 19. století totiž ve městech žilo pouze kolem 3 % světové populace, o 100 let později došlo k nárůstu na 13 % a dnes v nich žije přes 45 % lidí.¹⁵ V této době se také díky zlepšující se zdravotnické péči zvýšila průměrná délka života.

Není divu, že vědci se začali zabývat otázkou, jak a čím by měl každý jedinec svůj volný čas naplnit. Většina takto zaměřených sociologických studií vznikla v období mezi světovými válkami. Byly to například poznatky Michela Damaye či již výše zmíněného Joffre Dumazediera (autor prvních mezinárodních srovnávacích výzkumů o využití volného času).

Dnes je volný čas spíše analyzován s ohledem na změny, které se odehrávají ve společnosti. „S nástupem nových technologií a masové komunikace se objevuje ještě jiný moment, který bychom mohli nazvat hravým vztahem ke skutečnosti. Televize, hrací automaty, elektronické přístroje s nabídkou počítačových her aj. vstupují razantně do

---

¹¹http://www.fsps.muni.cz/~kse/vyuka/vyuka_dokumenty/rekreologie/rekre_002_odpocinek.pdf. [online]. [cit. 2014-04-08]

¹² Tamtéž

¹³ Tamtéž.

¹⁴ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 25

¹⁵ Tamtéž, s. 31

*způsobů trávení volného času, dochází k prolínání práce a zábavy.*¹⁶ O tom viz kapitola 2.

Pokud bychom se měli pokusit charakterizovat volný čas z pohledu dneška, zmínili bychom převážně:

- volný čas je pro člověka nezastupitelnou sférou v životě, neboť se v něm jedinec realizuje: naplňuje své životní potřeby, zájmy, ideály, provozuje množství aktivit, které rozvíjí jeho duševní i fyzickou stránku
- volný čas může také sloužit pro rozvíjení schopností a vědomostí, protože naplňuje přirozenou touhu po neustálém sebevzdělávání
- jedinec se neustále socializuje: ve volném čase si může vytvářet sociální kontakty, rozvíjet svůj společenský život, pěstovat a prohlubovat mezilidské vztahy, což pozitivně působí na jeho emoční a intelektuální složku osobnosti
- volný čas znamená pro většinu lidí čas oddechu, odpočinku, relaxace, zkrátka dobu, kdy se může věnovat sám sobě
- tím, jak člověk tráví volný čas, vyjadřuje svou osobnost navenek
- volný čas chápe každý jedinec odlišně, neboť to, co pro jednoho může být absolutním naplněním volného času, pro druhého nemusí znamenat vůbec nic. Intenzita prožitku je u každého jiná.

1.2 Funkce volného času

Je zřejmé, že volný čas má v životě člověka své výsadní postavení, plní tedy nějakou funkci. Odborníci se těmito funkcemi zabývají již od počátku vědeckého zkoumání volného času, proto je jich vymezeno mnoho. Komplexně se je snažil stanovit pedagog Horst W. Opaschowski. Uvádí 8 základních funkcí volného času:

1. **rekreace (zotavení)** – chápe volný čas jako dobu určenou pro regeneraci a doplnění sil, aby člověk byl schopen znovu vykonávat nějakou práci.
2. **kompensace** – tato funkce splňuje podmínku naplnění volného času. Protože někteří lidé nejsou schopni se v práci realizovat, naplňovat své touhy a potřeby, činí tak ve volném čase. Není tedy divu, že někdy je tato

¹⁶ REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004, s. 32

doba kompenzace vnímána jako jediný čas, ve kterém člověk skutečně žije.

3. **edukace** – touha po zážitku, po nových informacích. Člověk má tendenci se i ve svém volném čase neustále sebevzdělávat, dozvídat se nové skutečnosti a rozvíjet tak své dovednosti a tedy i celou osobnost.
4. **kontemplace** – touto funkcí míní Opaschowski hledání smyslu života a jeho duševní výstavbu. Znamená to hlavně mít a umět získat čas pro sebe samého, učit se porozumět sobě samému, věnovat se sám sobě, osvobodit se od stresu. Výsledkem je nalezení smyslu života.
5. **komunikace** – touha budovat si sociální kontakty, se kterými může trávit svůj volný čas, touha nebýt sám.
6. **participace** – každý jedinec se v průběhu života socializuje – má tedy potřebu sociálních kontaktů, sdružovat se do skupin, budovat sociální vztahy, čili má potřebu někam patřit.
7. **integrace** – potřeba podpory, hledání emocionální jistoty, být součástí společenského organismu.
8. **enkulturace** – tvůrčí uplatnění, nezávislý růst osobních schopností, spontánnost, kulturní rozvoj sebe sama.¹⁷

V České republice jsou za funkce volného času pokládány:

1. **regenerace** – obnova sil a udržování fyzického i psychického zdraví
2. **vzdělávání a sebevzdělávání**
3. **kompenzace** – umožňuje relaxaci, uvolnění a vynahrazení pracovního zatížení
4. **socializace** – společenské kontakty, komunikace, uspokojení vlastních tužeb¹⁸

---

¹⁷ VÁŽANSKÝ, Mojmir. *Základy pedagogiky volného času*. Brno : Print-Typia, 2001, s. 35

¹⁸ KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk-prostředí-výchova*. Brno : Paido, 2001, s. 159

„Vědci se v zásadě shodují na třech funkcích volného času, které zároveň mohou sloužit i jako hierarchizační měřítko hodnoty jeho využití: člověk ve volném čase jednak odpočívá, jednak vyhledává zábavu a věnuje se jí, a konečně zde také rozvíjí svou vlastní osobnost.“¹⁹

Jak jsou jednotlivé funkce naplňovány, se snažila zjistit česká sociologická společnost Centrum pro výzkum veřejného mínění (dále jen CVVM). Průzkum prováděla v roce 2007 na respondentech starších 18 let, a to jak v ČR, tak i v dalších 18 evropských zemích (1173 respondentů v ČR, 19 272 respondentů v evropských zemích celkem). Dotazovaní zodpovídali dvě otázky: *Jak často trávíte svůj volný čas...* (ke třem možnostem *relaxace a odpočinek, učení a rozvoj dovedností, navazování užitečných kontaktů* přiřazovali možnosti *nikdy, zřídka, občas, často, velmi často*) a *Jak často ve svém volném čase...?* (ke třem možnostem *přemýšlíte o práci, cítíte se uspěchaný, cítíte se znuděný*, přiřazovali stejné možnosti jako v první otázce). Graf výsledků je zobrazen v přílohouvé části na konci práce (Obrázek 1).²⁰

Jak je z grafu patrné, nejvíce lidé ve svém volném čase odpočívají a relaxují. Aktivnějšímu způsobu trávení svého volna, jako je učení a rozvoj dovedností či navazování kontaktů, dává přednost jen menšina respondentů. Naproti tomu přemýšlení o práci či uspěchanost se do volného času promítá v průměru u 35 % lidí, nudu pak zažívá asi 5 % respondentů.²¹

Pokud se ale na výsledky průzkumu zaměříme pozorněji, zjistíme, že oproti zbytku Evropy věnují Češi méně času vzdělávání, rozvoji osobnosti a navazování nových kontaktů, naopak vícekrát ve svém volnu pracují či o práci přemýšlí. Mohli bychom uvažovat, zda je to způsobeno tím, že se český národ stále vzpamatovává z komunistické minulosti a není zvyklý svůj volný čas naplňovat něčím jiným než relaxací a odpočinkem. Naopak s nastupující a stále se zvětšující touhou „dosáhnout všeho“ se nezřídka stává, že jedinec je natolik zavalen svou prací, že není schopen na ni zapomenout ani ve svém volnu. Dokonce tímto tráví Češi hned po relaxaci nejvíce času.²²

¹⁹ PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1994, s. 156

²⁰ ŠAFR, Jiří, PATOČKOVÁ, Věra. Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi. *Naše společnost* [online]. 2010, č. 2 [cit. 2012-10-10]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/2010-2/traveni-volneho-casu-v-ceske-republice-ve-srovnani-s-evropskymi-zememi>

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

Je tedy patrné, že nejméně lidé umí navazovat nové kontakty (nebo se o to nejméně snaží). Což pro potřebu neustálé socializace není příliš pozitivní zpráva. Neboť „socializace se odehrává mezi lidmi, když jsme spolu v sociální interakci. Protože žijeme svůj každodenní život v sociálních skupinách, jsou sociálním prostředím socializace sociální skupiny.“²³

1.3 Determinanty volného času

Existuje řada faktorů, které determinují každého člověka v tom, jak svůj volný čas může naplňovat. Ať už se to týká těch základních, jako je například věk, pohlaví, vzdělání, sociální postavení, zdravotní stav, či těch specifitějších, mezi které bychom mohli zařadit dostupnost volnočasových aktivit (časová, místní, finanční), charakterovou a motivační stránku osobnosti, příslušnost jedince k sociálním skupinám, kultuře a národu.²⁴ Tyto faktory by však bylo možné členit i z dalších hledisek, jakými jsou například geografické prostředí, ve kterém jedinec žije, či úroveň vyspělosti společnosti, ve které žije.²⁵

Pokud bychom však vzali v potaz pouze aspekt jedince samotného, pak můžeme nalézt například tyto determinanty volného času:

- **Sociální status** – sem bychom zařadili pohlaví jedince, jeho věk, zdravotní stav, rodina, vrstevníci, kamarádi
- **Socioekonomický status** – finanční možnosti jedince i jeho rodiny, bydliště, vzdělání, zaměstnání, kvalifikace
- **Osobnostní charakteristika** – temperament, charakter, žebříček hodnot, návyky, dovednosti, schopnosti, inteligence, psychické zdraví²⁶

Ovšem za jeden z nejdůležitějších determinantů bychom měli pokládat rodinu a vrstevnickou skupinu. **Rodina** se podílí nejen na primární socializaci a formování osobnosti každého jedince, ale také na jeho volnočasových aktivitách: tím, jak rodina

---

²³ NOVOTNÁ, Eliška. *Základy sociologie*. Praha : Grada Publishing, 2008, s. 115

²⁴ ŠAFR, Jiří, PATOČKOVÁ, Věra. Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi. *Naše společnost* [online]. 2010, č. 2 [cit. 2012-10-10]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/2010-2/traveni-volneho-casu-v-ceske-republice-ve-srovnani-s-evropskymi-zememi>

²⁵ Tamtéž.

²⁶ http://www.fsps.muni.cz/~kse/vyuka/vyuka_dokumenty/rekreologie/rekre_002_odpocinek.pdf [online]. [cit. 2014-04-08]

funguje, jaká je její životní úroveň, sociální status, úroveň bydlení, vybavenost domácnosti, socioekonomické podmínky. Jedincův přístup ovlivňuje i to, jaký postoj zaujímá k volnému času sama rodina a jak ho naplňuje.²⁷

Vrstevnická skupina se na utváření osobnosti podílí stejným, mnohdy i větším dílem než rodina. Mládež totiž dnes tráví mnohem více času v různých mimoškolních neformálních zařízeních, ve kterých není tolik znatelný vliv vychovatelů, učitelů či rodičů. Děti mají prostor pro interakci se svými vrstevníky a ti je mohou výrazným způsobem ovlivnit.

Touha lidí patřit do skupiny svých vrstevníků se objevila již ve 20. století a je výrazem potřeby navazovat mezilidské kontakty a vztahy. Být členem své vrstevnické skupiny umožňuje jedinci socializaci a utváří jeho osobnost, a to jak vnitřně, tak i navenek. *„Pro mnoho dětí a mladých lidí je první, a často také jedinou formou dobrovolného sdružování neformální vrstevnická skupina (peer group). Vytvářejí ji mladí lidé blízkého věku a obdobného zájmu, často také téhož pohlaví a blízkého sociálního statusu. Vrstevnické skupiny vznikají nejprve v místě bydliště, později se dosah jejich působení zvětšuje. Tyto skupiny v minulosti byly a dodnes jsou výrazem potřeby člověka navazovat neformální mezilidské kontakty.“*²⁸ Mladý člověk si neustále hledá někoho blízkého, někoho, komu by se mohl svěřit se svými problémy, hledá porozumění a důvěru. Nechce být sám, naopak chce mít pocit, že je na světě někdo, kdo ho má rád. A proto snad každý touží stát se součástí nějaké komunity – party. V ní se jedinec cítí bezpečně, uvolněně, bezstarostně, prožívá pocity sociální blízkosti, hezké atmosféry a harmonie. *„Intenzita ovlivnění členů sociální skupiny sociální skupinou je dána intenzitou identifikace s touto skupinou. Pokud se aktér zcela ztotožní se skupinovým žebříčkem hodnot, tzn., že individuální a skupinový hodnotový žebříček jsou stejné, pokud jsou obdobně shodné jeho postoje a uplatňuje shodná pravidla jednání a pokud do skupiny vkládá celý svůj kapitál, je se skupinou plně identifikován a jeho ‚Já‘ se rozpouští v ‚My‘.“*²⁹

Lidé se sdružují na základě podobných charakterových vlastností, totožných hodnotových žebříčků a samozřejmě i na základě podobných zájmů a koníčků. Naplnění volného času by mělo být zařazeno do každodenního programu již od útlého dětství. Účastí na volnočasových aktivitách totiž děti získávají nové zkušenosti a

²⁷ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 56

²⁸ Tamtéž, s. 99

²⁹ NOVOTNÁ, Eliška. *Základy sociologie*. Praha : Grada Publishing, 2008, s. 155-156

sociálně i mentálně se rozvíjí. Z pedagogického a výchovného hlediska je efektivní využití volného času u dětí a mládeže nutností. Mnohdy může ale skupina vrstevníků působit na jedince negativně, což může mít za následek antisociální či delikventní chování.

1.4 Faktory ovlivňující vztah mládeže k volnému času

„Mluví-li se o volném čase, pak se bezpodmínečně musí zkoumat nejen rámcové podmínky, ale také dominující aspekty, které ovlivňují a vysvětlují jedincovo chování.“³⁰

Autor ve své studii míní, že mezi faktory, které ovlivňují vytváření vztahu k volnému času, patří zejména: zájmy a potřeby jedince, motivace, intenzita jeho využívání či postoje k němu.³¹

Kaplánek uvádí, že *„pokud porovnáваме čas, který mladí lidé věnují jednotlivým aktivitám, můžeme hovořit o dvou základních potřebách, které jsou při těchto aktivitách naplňovány – o potřebě stimulace vlastního nitra prostřednictvím zážitku a o potřebě komunikace (vztahu).“³²* Zatímco v rovině zážitků mladí lidé preferují hlavně poslech hudby, sledování televize, sezení u počítače, pohybové aktivity, zážitková dobrodružství či poznávání sebe sama, v oblasti komunikace je to upevňování vztahů s přáteli, navazování nových kontaktů, pocit sounáležitosti k nějaké skupině (partě).³³

Potřeba poznat sebe sama, překročit hranici vlastního já či zjistit, co vlastně jedinec zvládne, bývá v mládí neukojitelná více než kdy jindy. Mládež se povětšinou nebojí vyzkoušet si věci, které pro ni mohou představovat i potenciální nebezpečí. *„Stále častěji je však také poukazováno na to, že ve volném čase dochází i k nežádoucím či nezákonným aktivitám jako je např. braní drog nebo digitální pirátství“³⁴* Velice často se tedy může mluvit o patologickém využívání volného času. Jestliže s volným časem nakládá každý jedinec svobodně a dle svého uvážení, jeho naplňování se proto odvíjí od životního stylu každého z nás.

³⁰ VÁŽANSKÝ, Mojmir. *Základy pedagogiky volného času*. Brno : Print-Typia, 2001, s. 35

³¹ Tamtéž, s. 36

³² Pedagogika volného času. In: *Teologická fakulta Jihočeské univerzity* [online]. 2008 [cit. 2012-10-01]. Dostupné z: www.tf.jcu.cz/getfile/38354c5628884f4d

³³ Tamtéž.

³⁴ ŠAFR, Jiří, PATOČKOVÁ, Věra. Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi. *Naše společnost* [online]. 2010, č. 2 [cit. 2012-10-10]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/2010-2/traveni-volneho-casu-v-ceske-republice-ve-srovnani-s-evropskymi-zememi>

Sociologický slovník definuje životní styl jako „*strukturovaný souhrn životních zvyků, obyčejů, resp. akceptovaných norem, nalézajících svůj výraz v interakci, v hmotném, věcném prostředí, v prostorovém chování a v celkové stylizaci. Předpokládá se, že životní styl nějakým způsobem vyjadřuje i hodnoty a zájmy jedince, skupiny či společnosti vůbec.*“³⁵

Podle Krause a Poláčkové jsou problémy spojené s využíváním volného času důsledkem dvou faktorů:

- lidé mají čím dál méně volného času
- lidé se svým volným časem neumí efektivně naložit³⁶

Dnes totiž při našem výběru předmětů rozhoduje hlavně estetická (zážitková) hodnota, méně je pak pro nás rozhodující praktický užitek. Je to dáno tím, že na trhu je povětšinou nepřeborné množství druhů jednoho výrobku a my nevíme, pro který se rozhodnout. Vybíráme tedy podle chuti, vůně, vzhledu, barvy, zkrátka podle toho, jakou estetickou hodnotu z předmětu v daném okamžiku máme a do budoucna mít budeme. A právě takováto touha po hodnotném zážitku nás vede k poslechu hudby, k touze vyzkoušet něco nového, k adrenalinovým pocitům. Všechny tyto oblasti přinášejí svým konzumentům pocit změny, uvolněných pocitů a jiného světa.³⁷

---

³⁵ PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1994, s. 1247

³⁶ KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk-prostředí-výchova*. Brno : Paido, 2001, s. 161

³⁷ Pedagogika volného času. In: *Teologická fakulta Jihočeské univerzity* [online]. 2008[cit. 2012-10-01]. Dostupné z: www.tf.jcu.cz/getfile/38354c5628884f4d

2. Média a volný čas

2.1 Komunikace podmínkou socializace

„Jakou roli mají v moderních (...) společnostech měnící se možnosti a způsoby komunikace? A jakou roli hraje ten typ komunikace, jehož společným rysem je vzrůstající dostupnost pro stále větší počet potenciálních uživatelů (...)?³⁸

Jak už bylo zmíněno výše, člověk se neustále pohybuje ve společenství lidí, které na něj sociálně působí – jedinec se neustále nachází v procesu socializace. Ruku v ruce se socializací jde i sociální interakce – proces působení jedince nebo skupiny na jiného jedince nebo skupinu. Ten může být realizován mnoha způsoby. Jedním z nich je vzájemná komunikace. Neboť jak tvrdí Cejpek, *„sociálně komunikační procesy jsou podmínkou a předpokladem existence jakéhokoli lidského společenství.“³⁹*

Jiráček s Köpplovou předkládají typologii mezilidské komunikace, která má podle nich 6 typů:

- **intrapersonální** – jedinec komunikuje sám se sebou (např. při rozhodování)
- **interpersonální** – komunikace mezi dvěma a více jedinci
- **skupinová** – komunikace uvnitř uzavřené skupiny (např. rodina)
- **meziskupinová** – komunikace mezi skupinami navzájem (např. mezi třídami ve škole)
- **institucionální** – komunikace mezi různými institucemi (např. v rámci politického systému)
- **celospolečenská** – komunikace dostupná všem příslušníkům určité společnosti), sem spadá mediální komunikace.⁴⁰

Lidská komunikace se vyvíjela od znamení a signálů, přes mluvení, psaní, tisk až k dnešním masovým médiím. Komunikaci pak konečně definují jako *„(...) úspěšné vysílání a přijetí nějakého smysluplného sdělení (...) Nejběžnější představa o komunikaci je totiž taková, že někdo pojme úmysl někomu něco sdělit a tento úmysl*

³⁸ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*, vyd. 1. Praha : Portál, 2009, s. 19

³⁹ CEJPEK, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha : Karolinum, 1998, s. 47

⁴⁰ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha : Portál, 2003, s. 16

realizuje. Zformuluje do slov, obrazů, tónů a to vyšle směrem k adresátovi. “⁴¹ Zároveň tvrdí, že „(...) média se významnou měrou podílejí na socializaci moderního člověka, tedy na procesu, jímž se jedinec vřazuje do své společnosti.“⁴²

2.2 Média jako novodobý prostředek sdělení

Právě v procesu komunikace hrají důležitou roli média. Toto slovo je dnes běžnou součástí jazyka téměř všech lidí po celém světě. Vědci, novináři, politici, učitelé, ale i studenti o médiích mluví ve všech souvislostech a skloňují je ve všech pádech. Proč je ale „médiu“ jedním z nejpoužívanějších pojmů současnosti? Proč je pro naši současnou společnost tak důležitý?

Slovo **médiu** pochází z latiny a znamená prostředek, prostředník, zprostředkující činitel⁴³. Můžeme se s ním setkat v chemii, biologii, sociologii a i v teorii sociální komunikace. „A právě obory, které se věnují různým projevům mezilidské, sociální komunikace, označují pojmem médiu/média to, co zprostředkovává někomu nějaké sdělení, tedy médiu komunikační.“⁴⁴ Sak uvádí, že první médiu, které sdělovalo nějaké informace, můžeme nalézt již v paleolitu v podobě jeskynních kreseb. Od této doby můžeme v lidské historii nalézt další a další média, která postupně nahrazovala sociální kontakty mezi lidmi.⁴⁵ Dříve se k médiím zařazovaly hlavně noviny a rozhlas, později se přidala i televize, ovšem v dnešní době je za nejvlivnější sdělovací a také komunikační prostředek považován internet a jeho složky.⁴⁶

Média můžeme rozdělit na tři velké typy – primární, sekundární a terciální. K **primárním** zařazujeme vše, co slouží ke každé komunikaci, tzn. jazyk a prostředky neverbální komunikace (intonace, mimika, gesta atd.). Mezi **sekundární** média se řadí veškeré technické prvky, které nám dovolí rozšířit primární komunikaci, umožňují nám komunikovat na větší vzdálenosti nebo přes hranice času. Protože se ale požadavky na komunikaci stávaly neodkladnými, vznikla **terciální** média, kterým dnes dominují především ta masová (periodický tisk, rozhlasové a televizní vysílání, internet). „Vývoj

⁴¹ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*, vyd. 1. Praha : Portál, 2009, s. 25

⁴² Tamtéž, s. 23

⁴³ REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004, s. 139

⁴⁴ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha : Portál, 2003, s. 16

⁴⁵ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 21

⁴⁶ Tamtéž, s. 23

se ale u masových médií nezastavil. Nástup počítačových sítí, rozvoj internetu, vznik celosvětové sítě „www“ nakonec vedly k tomu, že vzniklo technologické prostředí, které dovoluje možnosti sekundárních a terciálních médií využívat v integrované podobě osobního počítače (...) napojeného na moderní telefonní síť (...). Vznikla tak síťová média.⁴⁷ A právě ta bývají považována za čtvrtý typ médií. Vznikla vývojem společnosti a řadíme k nim zpravodajské servery, vyhledávače.⁴⁸

Sak tvrdí, že za posledních 20 let se v oblasti médií a informačních technologií odehrály takové změny, které se co do významu a objemu neodehrály za celou historii lidstva.⁴⁹ A tak rychle, jak nové komunikační technologie vznikaly, stejně rychle se staly součástí života každého jedince. Je tedy samozřejmé, že v současnosti jsou součástí volného času stále většího počtu lidí. „Děti a mladí lidé se s médii denně setkávají v rodině, škole i ve volném čase. Možnosti pro jejich využívání se jim dnes nabízejí již v předškolním věku. Prostřednictvím médií děti a mladí lidé získávají informace o světě dospělých i vrstevníků; uspokojují a rozvíjejí svoje zájmy; inspirují se pro nové způsoby oddechu a zábavy (...) Takto se vytvořila nová, svébytná a významná oblast zájmové činnosti, jejíž rozvoj lze předpokládat také pro budoucnost.“⁵⁰

2.3 Média a jejich vliv na společnost

Jestliže jsou hlavními funkcemi volného času odpočinek, zábava a sebevzdělávání, je zřejmé, že média všechny tyto funkce dokáží naplnit. Poskytují totiž každému člověku nejen širokou škálu zábavy a relaxace, ale i informací, a to kdykoliv a kdekoliv. Média uspokojují potřeby lidí. Podle některých autorů dokonce média v dnešní době již nešíří informace potřebné pro náš každodenní život, ale jsou hlavně zdrojem zábavy.⁵¹

Centrum pro mediální studia (CEMES UK FSV), které působí při Katedře mediálních studií Institutu komunikačních studií a žurnalistiky Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, se již od svého vzniku v roce 1996 věnuje výzkumu fungování médií ve společnosti, jejich vývoji a také změnám. Jeho činnost se zaměřuje

⁴⁷ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*, vyd. 1. Praha : Portál, 2009, s. 40

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 22

⁵⁰ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 129

⁵¹ BÍNA, Daniel. *Výchova k mediální gramotnosti*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2005, s. 17

na aktivní péči o rozvoj a zlepšování mediální gramotnosti v české společnosti.⁵² Snaží se tedy naplňovat cíle a vize samotné Evropské unie, neboť ta ve své směrnicí přímo definuje mediální gramotnost: „*Mediální gramotnost se týká dovedností, znalostí a porozumění, které spotřebitelům umožňují efektivní a bezpečné využívání médií. Mediálně gramotní lidé by měli být schopni provádět informovanou volbu, chápat povahu obsahu a služeb a být schopni využívat celé širší příležitosti, které nabízejí nové komunikační technologie. Měli by být schopni lépe chránit sebe a své rodiny před škodlivým nebo urážlivým obsahem. Proto je třeba rozvoj mediální gramotnosti podporovat a pečlivě sledovat její pokrok.*“⁵³

Dalo by se říci, že cílem mediální gramotnosti je zvýšit povědomí lidí o všech formách mediálních sdělení, se kterými se v běžném životě denně setkávají. „*Představuje základní dovednost, a to nejen mladých lidí, ale rovněž dospělých a starších osob, rodičů, učitelů a odborníků v oblasti sdělovacích prostředků. Internet a digitální technologie umožňují stále většímu počtu Evropanů vytvářet a šířit obrázky, informace a obsah. Mediální gramotnost je dnes považována za jeden ze základních předpokladů aktivního a úplného občanství a za prostředek k prevenci a snížení rizik vyloučení ze života společnosti*“⁵⁴ Je tedy zřejmé, že i velké nadnárodní instituce si uvědomují závažnost problému neustále se zvětšujícího vlivu médií na společnost a snaží se jej nějakým způsobem regulovat. Cítí potřebu poučit společnost o fungování médií a hlavně ji naučit kriticky na ně nahlížet. A to si klade za cíl mediální výchova, která je jedním z průřezových témat⁵⁵ nové strategie vzdělávání v ČR zavedené v r. 2007.

Centrum pro mediální studia FSV UK v Praze ve spolupráci s Radou pro rozhlasové a televizní vysílání realizovalo v roce 2011 průzkum o stavu mediální

---

⁵² CEMES: Centrum pro mediální studia. [online]. [cit. 2014-03-22].

Dostupné z: <http://cemes.fsv.cuni.cz/>

⁵³ SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2007/65/ES. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 11. prosinec 2007.

Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:CS:PDF>

⁵⁴ DOPORUČENÍ KOMISE K(2009) 6464 v konečném znění o mediální gramotnosti v digitálním prostředí pro vyšší konkurenceschopnost audiovizuálního průmyslu a průmyslu obsahu a otevřenou znalostní společnost. In: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32009H0625>. 20. srpen 2009.

Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/media/media-content/media-literacy/c_2009_6464_cs.pdf

⁵⁵ Pozn.: průřezová témata jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot, zdůrazňují multikulturní, demokratický, globální a proevropský aspekt výchovy a vzdělávání. Jedná se o okruhy aktuálních problémů současného světa, které jsou jednotné a procházejí napříč vzdělávacími oblastmi, kde umožňují propojení vzdělávacích obsahů jednotlivých oborů. Přispívají k ucelení vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení jejich klíčových kompetencí.

gramotnosti u předškolních dětí a mladších a starších žáků základních škol. Snažilo se probádat 4 základní oblasti:

- vzorce užívání médií s důrazem na televizi a její roli v domácnosti, včetně rodičovské kontroly dětského užívání televize
- vnímání a výklad vybraných mediálních obsahů s důrazem na zpravodajství, reklamu a počítačové hry
- vzorce užívání nových médií s důrazem na mobilní telefony a osobní počítače, včetně rodičovské kontroly dětského užívání nových médií
- zkušenosti s hraničními jevy v užívání médií (probouzení úzkosti, zkušenost s narušováním soukromí v kyberprostoru) a míra racionality a sebekontroly v užívání médií, včetně mediální výchovy⁵⁶

Průzkum byl realizován pomocí řízených rozhovorů se šesti osmičlennými skupinami dětí v různých mateřských a základních školách v ČR (autoři se z důvodu zabezpečení ochrany osobních údajů rozhodli tato školská zařízení nezveřejnit). Pro tři věkové kategorie – předškoláci, děti na 1. stupni ZŠ, děti na 2. stupni ZŠ – byly vždy vytvořeny dvě ohniskové skupiny, z nichž jedna fungovala jako kontrolní. Polovinu respondentů tvořily dívky, polovinu chlapci. Rodiče všech dětí zapojených do průzkumu podepsali souhlas s účastí dítěte ve výzkumu. S ohledem na tematické zaměření této práce jsou zde zanalyzovány pouze dvě poslední výzkumné oblasti – *Vzorce užívání nových médií s důrazem na mobilní telefony a osobní počítače, včetně rodičovské kontroly dětského užívání nových médií* a *Zkušenosti s hraničními jevy užívání médií (probouzení úzkosti, zkušenost s narušováním soukromí v kyberprostoru) a míra racionality a sebekontroly v užívání médií, včetně mediální výchovy*, a to ve věkové kategorii starších školních žáků.⁵⁷

Z šetření vyplývá, že mobilní telefon je již dnes neodmyslitelnou součástí osobní výbavy jedince, která neslouží již jen k telefonování a posílání krátkých SMS zpráv. Rodičovská kontrola jejich užívání má spíše jen ekonomický charakter, neboť většina respondentů uvedla, že vlastní telefon s předplaceným kreditem, se kterým musí umět hospodařit. Co se týče osobního počítače, ten je žáky chápán jako samozřejmost. Slouží především k hraní online her, jejichž předností je možnost kontaktu s dalšími

---

⁵⁶ CEBE, Jan a kol. Stav mediální gramotnosti v ČR. [online]. 2011 [cit. 2014-03-22].

Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/cs/registr/vyzkumy/461-stav-medialni-gramotnosti-v-cr.html>

⁵⁷ Tamtéž.

připojenými hráči. Plní tedy funkci hlavně relaxační a odpočinkovou. Rodičovská kontrola se pak projevuje v časové a kvantitativní době, kterou děti stráví u počítače. Odepření přístupu k němu funguje jako výchovný prostředek. Oslabení této kontroly je dáno zřejmě i tím, že žáci jsou počítačově více gramotní než rodiče. V oblasti zkušeností s hraničními jevy se objevily pouze náznaky porušení norem, a to hlavně ve sféře nelegálního stahování filmů z internetu.⁵⁸

Je s podivem, že dle dat vyplývajících z průzkumu se většina rodičů nezajímá o to, co jejich dítě na počítači dělá, ale o to, jak dlouho u něj sedí. Soustředí se spíše na technologická a ekonomická rizika užívání počítače (napadení virem, platba za internetové připojení), ale na ta sociální zapomínají. Přitom ta skýtají mnohem větší nebezpečí, než si mnozí uvědomují.

---

⁵⁸ CEBE, Jan a kol. Stav mediální gramotnosti v ČR. [online]. 2011 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/cs/registr/vyzkumy/461-stav-medialni-gramotnosti-v-cr.html>

3. Internet a sociální sítě

Jak už naznačila předchozí kapitola, média se za několik posledních desetiletí stala nedílnou součástí existence člověka do takové míry, že lidé počítačům a médiím podřizují svůj život (ať už osobní či pracovní). Média mají totiž velkou moc a to si možná mnoho lidí neuvědomuje. „(...) *média mají významný dopad na jednotlivce i naši společnost. Ovlivňují chování, postoje či názory jedinců, mohou rozšiřovat obzory poznání, vzdělávat, pomáhat v politickém i spotřebitelském rozhodování, ovlivňovat životní styl, ale také děsit, vyvolávat napětí, navádět ke společensky nežádoucímu jednání či uvádět v omyl.*“⁵⁹

Tento poznatek jako by se netýkal médií jako celku, ale hlavně sféry tzv. nových médií. Ta se s nástupem digitalizace prudce rozšířila a došlo k výraznému rozvoji komunikačních možností, které nám nabízí hlavně počítačové systémy propojené do různých sítí. Petr Sak se domnívá, že takováto počítačová a technologická spojení vytvářejí tzv. fenomén planetárního rozsahu, který nazývá infosférou.⁶⁰ Její rozvoj probíhá rychlým tempem a proměňuje naši lidskou civilizaci. Připojuje se tedy k názorům, které jsou stále frekventovanější. V podstatě bychom mohli konstatovat, že navazuje na myšlenky slavného kanadského teoretika médií Herberta Marshalla McLuhana, který již v 70. letech minulého století tvrdil, že „*žijeme v technologicky připraveném prostředí, které pokrývá zemi. Prostředí elektrických informací a energie vynalezené lidmi začíná mít přednost před starým prostředím přírody. Příroda se stává obsahem naší technologie.*“⁶¹ K těmto názorům se připojuje i Cejpek a dodává, že „*(počítač) není jen pouhým technickým prostředkem, ale novým sociálním jevem, který výrazně mění způsob života jedince, jeho životní rytmus, působí na strukturu společnosti a její životní styl.*“⁶² Jak je tedy zřejmé, dominantní místo si v našich životech vybudoval díky technickému pokroku právě počítač. Dnes můžeme dokonce tvrdit, že pojmy *nová média* a *počítačová média* splývají a stávají se synonymními.⁶³

⁵⁹ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha : Portál, 2003, s. 151

⁶⁰ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 28-29

⁶¹ McLUHAN, Herbert Marshall. *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno : Jota, 2008, s. 257

⁶² CEJPEK, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha : Karolinum, 1998, s. 57

⁶³ BÍNA, Daniel. *Výchova k mediální gramotnosti*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2005, s. 8

Média poskytují každému člověku nejen širokou škálu zábavy a relaxace, ale i informací, a to kdykoliv a kdekoliv. Nejen díky počítačům, které jsou dnes téměř v každé domácnosti, ale i díky mobilním telefonům s možností připojení na internet či dokonce díky tzv. smartphonům – tedy chytrým telefonům. Mohli bychom je charakterizovat jako mobilní telefony s pokročilým operačním systémem (např. Android, iOS, Symbian či Windows Phone), který umožňuje instalování nejrůznějších aplikací a programů. Díky němu se telefon stává „chytrým“, neboť umožňuje stáhnout do telefonu de facto cokoliv, co uživatel uzná za vhodné a za prospěšné. Aplikace a programy se většinou stahují z internetových obchodů společností, jež provozují daný operační systém, a to buď zadarmo, nebo za malý poplatek.

Počet smartphonů se neustále zvyšuje. První chytrý telefon byl vyroben v roce 1992 a byl pojmenován jako IBM Simon. Prodalo se ho jen kolem 50 tisíc kusů a nebyl tedy příliš úspěšný, v Evropě se vůbec neprodával. S dnešními smartphony se dá však již jen těžko srovnávat. Přejít od „jednoduchých“ telefonů určených k volání a textovým zprávám ke složitějším přístrojům schopných přístupu na internet a vyspělých služeb přeměnil celé mobilní odvětví.⁶⁴ Společnost Ericsson uveřejnila na konci roku 2013 studii, ve které uvádí, že smartphony představují 55 % všech prodaných mobilních telefonů na světě a dodává, že 25-30 % veškerého internetového připojení probíhá právě prostřednictvím těchto telefonů. Zároveň ve své studii odhaduje, že v roce 2019 bude na světě přes 5,6 miliardy smartphonů, což bude činit více než 60 % datového připojení.⁶⁵

Není divu, že jejich obliba neustále vzrůstá. Lidé mají po ruce neustále aktuální a stále dostupný tok informací, zábavy a odreagování. Možnost datového připojení ve smartphonu je čistě dobrovolná, a i když ji nabízejí všichni mobilní operátoři na českém trhu, jsou i lidé, kteří o ni nestojí, neboť si za ni musí připlatit. Ale většina uživatelů této možnosti využije, protože má internet a jeho přednosti neustále k dispozici – kdykoliv a kdekoliv. Stejným způsobem jako smartphony fungují i tzv. tablety.

---

⁶⁴ <http://byznys.ihned.cz/c1-59777050-chytre-telefony-zazivaji-boom-vznika-jich-uz-vic-nez-tradicnich-mobilu>[online]. [cit. 2014-03-22].

⁶⁵ <http://mobilenet.cz/clanky/studie-pocet-smartphonu-dosahne-v-roce-2019-56-miliardy-13716>[online]. [cit. 2014-03-22].

Ministerstvo práce a sociálních věcí provádělo v roce 2005 výzkum *Komputerizace společnosti, vzdělávání a životní styl*, jehož výsledky nám podávají zřejmý obraz toho, jak digitalizace a nová média obsazují čím dál větší prostor v našich životech. Průzkumu se zúčastnilo 1818 respondentů starších 15 let.⁶⁶ Jeho výsledky jsou zobrazeny v Obrázku 2 v přílohové části práce.

Z grafu můžeme vyvodit závěr, že v letech 1992–2005 výrazně vzrostl počet lidí, kteří vlastní počítač (s internetem a s ním spojenou elektronickou poštu), mobilní telefon či CD přehrávač. Naopak klesl podíl těch, kteří vlastní gramofon či magnetofon. Je tedy zřejmé, že „*člověk, společenské systémy a civilizace se vyladují do podoby kompatibilní s informačními a komunikačními technologiemi. (...) V informatice již nejde o počítače, ale o způsob života.*“⁶⁷ Čím více lidí bude umět používat nové technologie, tím více bude docházet k proměně společnosti, a staneme se tak společností *informační*.

Podle aktuálnějších údajů z Českého statistického úřadu vyplývá, že v roce 2010 vlastnilo počítač s internetem již více než 92 % mladých lidí ve věku 16–24 let. V roce 2011 se toto číslo nepatrně zvýšilo, a to na téměř 95 %.⁶⁸

Je tedy více než jasné, že se mladí lidé neustále pohybují mezi světem *přirozeným* a *virtuálním*, přičemž oba tyto světy se navzájem ovlivňují. Poznatky nasbírané zkušenostmi ve světě přirozeném můžeme snadno uplatnit v dimenzi virtuální, a naopak. Internetový kyberprostor nám totiž usnadňuje a urychluje bytí v „našem světě“. Není divu, že dnes často slýcháme z mnohých úst, že doba je rychlá a uspěchaná.

Pokud bychom poznatky zjištěné Ministerstvem práce a sociálních věcí vztáhli na oblast volného času, zjistili bychom, že od roku 1992 se prudce zvýšil nárůst volnočasových aktivit spojených s počítačem. Mohli bychom říci, že takovýto nárůst má příčinu hlavně ve vzrůstající dostupnosti mládeže počítačem, zlepšením počítačové gramotnosti a také v rozvoji dalších počítačových technologií a funkcí. Všechny tyto důvody vedly totiž k tomu, že lidé prostřednictvím počítače začali uspokojovat stále více svých potřeb a provozovat větší množství aktivit, a naopak činnosti provozované celá desetiletí, mnohdy i staletí, upadají, jako například četba knih. Z výzkumů totiž vyplývá, že u mládeže ve věku 19–23 let (tedy převážně u vysokoškolských studentů)

⁶⁶ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 279

⁶⁷ Tamtéž, s. 27

⁶⁸ http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?cislotab=ICT0060UU&kapitola_id=420&voa=tabulka&go_zobraz=1&childsel0=2[online]. [cit. 2014-03-22].

došlo k významnému propadu četby knih. Důvod je zcela logický: právě studenti vysokých škol jsou nejčastěji vystaveni nutnosti užívání počítače a technologií s ním spojených, a mají tedy předpoklady pro nejrychlejší rozvoj počítačové gramotnosti. Navíc je na ně vyvíjen povětšinou časový tlak a oni proto volí mnohdy cestu, která je pro splnění zadaného úkolu nejrychlejší. S tím souvisí na jednu stranu propad četby *tištěných* knih, naproti tomu však nárůst četby knih *elektronických* (tzv. text *remedializovaný*)⁶⁹.

Mladí jsou dnes zvyklí, že veškeré sdělení je realizováno prostřednictvím počítače (a hlavně pak internetu). Kultura se postupně stává vizuální kulturou. A do konceptu „digitální mládeže“ kniha příliš nezapadá. *“Z virtuální reality a kyberprostoru jsou děti a mladí lidé navyklí na interaktivnost a určitý charakter sdělení, vyznačujícího se mimo jiné plochostí a jednoznačností. Kniha s požadavky na čtenáře požadujícího svou vnitřní aktivitu a kreativitu v imaginárním tvoření (...) se stává jakýmsi ‚zanikajícím Jurským parkem‘ v širícím se digitálním kyberprostoru.“*⁷⁰

3.1 Internet

Nepřímo se k výše zmíněným úvahám připojuje i Nový akademický slovník cizích slov, neboť předkládá definici internetu. *„Internet je celosvětová počítačová síť sloužící jako komunikační médium.“*⁷¹ Jeho vznik se datuje do roku 1969, kdy americké ministerstvo obrany spustilo armádní síť s názvem ARPANET. Americké úřady spolu potřebovaly komunikovat a navzájem sdílet své výpočetní prostředky. Síť byla postupně přeměněna na federální elektronický poštovní úřad a sloužila zejména k výměně informací a osobních zpráv nejen v řídicích centrech, ale dokonce i na univerzitách. V roce 1983 přešla celá síť na protokol TCP/IP, neboť byl volně dostupný pro všechny, tudíž začalo invazivní připojování počítačů na tuto síť. Brzy se připojily i vládní agentury (jako např. NASA). V roce 1971 tvořily síť ARPANET pouze 4 uzly. Dnes má internet kolem 4 milionů uzlů a přes 10 milionů uživatelů ve všech zemích světa.⁷²

---

⁶⁹ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 263

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 2005, s. 358

⁷² BARTOŠEK, Miroslav. ÚVT MU Zpravodaj. *Krátce z historie Internetu* [online]. 1995, roč. V, č. 3 [cit. 2012-11-26]. ISSN 1212-0901. Dostupné z: <http://www.ics.muni.cz/bulletin/articles/22.html>

Tento fakt dokládá již výše zmíněný průzkum Ministerstva práce a sociálních věcí. Obrázek 4, který nalezneme v příloze, porovnává využívání internetu mladou generací (15–30 let) a generací ve věku nad 30 let.⁷³

Lidé na internetu nejčastěji vyhledávají informace a komunikují pomocí elektronické pošty (85 %, resp. 83 % mladé generace a 52 %, resp. 50 % generace starší 30 let). Elektronická komunikace je rychlá, pohodlná, dostupná všem, proto je stále oblíbenější. Z grafu je patrné, že internet je vcelku využíván mladými lidmi více, dokládá to i velká rozrůzněnost četnosti některých aktivit prováděných na internetu. Například *komunikace dvou a více lidí* je u lidí starších 30 let zastoupena 20 %, naproti tomu u mladých je to celých 67 %. Pokud vezmeme v úvahu to, že dnešní fenomén sociálních sítí ještě nebyl v roce 2005 rozšířen, mohli bychom říci, že rozdíl by byl dnes ještě větší.⁷⁴

Český statistický úřad podává opět aktuálnější data, ze kterých vyplývá, že 75 % mladých lidí do 24 let používá internet každý (nebo skoro každý) den.⁷⁵ Dále průzkum potvrzuje již výše zmíněný fakt, a totiž to, že mladí lidé na internetu nejčastěji komunikují prostřednictvím e-mailů i dalších druhů elektronické pošty. V roce 2010 tuto službu nejčastěji využívalo téměř 94 % mladých. Druhou nejčastější aktivitou stále zůstává vyhledávání informací, internet k těmto účelům ve stejném roce užívalo 72 % lidí v témže věkovém rozmezí.⁷⁶

Pokud vezmeme v úvahu, že dle těchto průzkumů vlastní počítač s internetem dnes již 87 % domácností se dvěma dětmi, můžeme se právem domnívat, že ve společnosti vzniká jistá propast mezi těmi, kteří (laicky řečeno) počítač používat umí a mezi těmi, kteří ne. Ve společnosti se pro to vžil termín *počítačová gramotnost*. V budoucnu tedy bude určujícím diferenciačním prvkem ve společnosti to, zda je člověk počítačově gramotný a zda disponuje moderními informačními technologiemi. Jak ale upozorňuje Cejpek, výpočetní a informační technika je sama o sobě vůči člověku neutrální. Její moc, její vliv může vytvořit až člověk a jeho vůle.⁷⁷

---

⁷³ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 54-55

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Informační technologie v domácnostech a mezi jednotlivci. *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/domacnosti_a_jednotlivci

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ CEJPEK, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha : Karolinum, 1998, s. 67

3.2 Sociální síť

Jednotnou a přesnou definici termínu sociální síť pravděpodobně nelze najít. Popsat bychom ho tedy mohli každý sám. Obecně se předpokládá, že sociální síť je služba sdružující velké množství uživatelů na jednom místě, jež jim snadno umožňuje komunikaci, sdílení informací různého druhu a navazování sociálních vztahů. Často se také můžeme setkat s termínem komunitní web. V zahraničí je obecně uznáván a přijímán pojem *social network*, který by v češtině znamenal *společenská síť*. Je otázkou, který termín je přesnější a pro vysvětlení obsahu pojmu přijatelnější.

Na světě existuje nepřeberné množství sociálních sítí a vyskytují se jak v elektronické, tak i „fyzické“ formě. Do ní bychom mohli zařadit různé firemní či školní nástěnky, třídní nástěnné noviny, magnetické tabule pro zanechání vzkazů. Avšak většina lidí chápe termín sociální síť v tom elektronickém (internetovém) smyslu slova. Jsou totiž především zakládány kvůli seznámení a následnému udržování kontaktů mezi lidmi a zároveň kvůli sdílení nejrůznějších obsahů. Mezi nejznámější a také nejoblíbenější světové sociální sítě patří Facebook, YouTube, Twitter, LinkedIn či Google+. Údaje, které o sobě jedinec na těchto sítích sdělí, pak sdílí se všemi dalšími uživateli sítě, vidí je tedy velké množství lidí. A zde je zásadní problém – mnoho jedinců si neuvědomuje, že zveřejněné údaje na internetu, potažmo na sociální síti, již často nelze vzít zpět, že po sobě zanechal tzv. elektronickou stopu. Každý by si tedy měl dobře rozmyslet, jaké údaje o své osobě na internetu zveřejní.

Společným znakem všech sociálních sítí je tzv. uživatelský profil. Ten funguje jako určitá vizitka každého člena sítě. Obsahuje jméno (může a nemusí být reálné, často si uživatelé vymyslí nějakou přezdívku – tzv. nick), fotografii, věk záliby a další údaje. Co o sobě uživatel sdělí, záleží pouze na něm.

3.3 Virtuální prostředí

Výše zmíněná kapitola popisuje významnou komunikační službu, která se rozvíjí hlavně v posledním desetiletí. Je však nutné zmínit, že všichni mladí lidé, kteří do ní vstupují se svým reálným životem, v reálném čase, vytvářejí svět, který se stává paralelou světa reálného. Všichni uživatelé totiž vytvářejí tzv. *virtuální realitu*. Realita je vše, co vnímáme kolem sebe pomocí našich smyslů a co se takto vtiskává do naší

mysli. Naproti virtuální realita je stav, kdy „člověk prožívá přesvědčivý pocit, že se ocitl v jiném světě, aniž by se v něm ve skutečnosti nacházel.“⁷⁸ Sak ji charakterizuje jako „nové uživatelské rozhraní, které se snaží přiblížit počítačové prostředí té skutečnosti, kterou zachycujeme našimi smysly. Čím více je uživatel do této virtuální reality vtažen, tím větší je pocit zakoušení reality skutečné.“⁷⁹

Zjednodušeně a s vazbou na tuto práci bychom mohli za virtuální svět považovat veškeré internetové dění. Často se o něm ale mluví jako o prostředí anonymním, tedy o prostředí s utajenou identitou. Lidé, a to většinou mladí či méně počítačově gramotní, se domnívají, že na internetu jsou naprosto utajeni a že pokud tam provedou něco nečestného či dokonce nebezpečného, nikdo je neodhalí ani nevypátrá. Je velmi zářející, že tento omyl je mezi veřejností stále ještě velmi rozšířen. Neboť každý počítačový odborník je do několika minut schopen vypátrat nejen to, odkud člověk internet v danou chvíli přijímá, ale i to, jaké aktivity na něm provádí. Od toho už je pak jen krůček k tomu, aby se odborník dostal k reálné identitě každého uživatele. To potvrzuje i Aleš Padrta z výzkumného internetového sdružení CESNET, z. s. p. o. „Na internetu není nic a nikdo anonymní, vždy se dá jakákoliv uživatelská aktivita dohledat.“⁸⁰ Podle Saka je pro pochopení současné socializace a sociálního zrání mladých nutné zmapovat a zanalyzovat virtuální realitu, tedy tzv. *kyberprostor*.⁸¹

David Šmahel charakterizuje dva základní typy internetové (virtuální) anonymity. **Anonymita objektivní** popisuje reálnou možnost odhalení reálné identity uživatele pomocí technických prostředků. Naproti tomu **anonymita subjektivní** popisuje to, co si o své anonymitě na internetu myslí jedinec sám.⁸² Je více než jasné, že tyto dva druhy se od sebe ve většině případů liší, nejsou-li již přímo ambivalentní. Je logické, že pro uvažování o psychice lidí užívajících internet a sociální síť je důležitější a příznačnější anonymita subjektivní. Ta totiž ovlivňuje chování a myšlení při virtuální komunikaci.

Každý internetový uživatel by měl být obeznámen s tím, že pokud někdo zjistí jeho IP adresu, následná lokace místa, kde se právě nachází, je už jednoduchá. Například na serveru www.en.utrace.de stačí zadat číslo IP adresy a ihned uživatel

⁷⁸ CEJPEK, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha : Karolinum, 1998, s. 65

⁷⁹ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 252

⁸⁰ PADRTA, Aleš. *Já, anonym*. Přednáška přednesená dne 14. 11. 2012 na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích

⁸¹ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 250

⁸² ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. Praha : Triton, 2003, s. 19

dostane přesnou adresu. Pokus byl proveden s IP adresou autorčina poskytovatele internetu (viz Obrázek 5 v přílohové části na konci práce).

V kombinaci se zjištěním aktivity dané IP adresy na internetu (po jakých stránkách se pohybuje, historii příspěvků, informace o chování na internetu) a časem, kdy se člověk na internetu pohybuje, je zjištění identity uživatele takřka bez práce.

Existují i specializované servery, které uživateli ukáží samy, co všechno je o něm zjistitelné. K jednomu z nich patří server www.mojeip.cz, který nejen okamžitě zjistí uživatelovu IP adresu, ale i podrobnosti o jeho operačním systému apod. (viz Obrázek 6 v přílohové části na konci práce).

Ze zahraničních serverů to samé umožňuje například www.browserspy.dk, který uživateli podá i informace o verzích nejrůznějších aplikací, které si nainstaloval do počítače, či o jeho internetovém prohlížeči.

Je tedy zřejmé, že všichni po sobě zanecháváme tzv. elektronické stopy. Běžných uživatelů se to v podstatě nijak nedotkne, zpravidla po několika měsících jsou tyto stopy vymazány, takže naše chování na internetu lze dohledat jen několik měsíců zpětně. Avšak u těch uživatelů, kteří jsou nějakým způsobem podezřelí či na internetu provádějí kriminální činnost, jsou jejich stopy zachovávány a jsou pečlivě sledovány odborníky a policií.⁸³

Aleš Padrta tedy upozorňuje na to, že každý z nás by si měl uvědomit, co o sobě na internetu zveřejňuje a hlavně, kdo si to o nás může následně přečíst. Tomu bychom měli podřídit naše chování. „Každý bychom se na internetu měli chovat tak, jako kdyby internet anonymní vůbec nebyl.“⁸⁴ V reálném čase můžeme komunikovat s lidmi po celém světě. Zároveň ale v tomto reálném čase nejsme schopni sledovat další „osud“ námi sdělených informací. Proto by každý uživatel měl domýšlet následky svých činů, měl by si rozmyslet, co a s kým sdílí a zda dostatečně chrání své soukromí. „Každý uživatel je sice osamělý před svým monitorem, ale kdesi na půli cesty mezi jednotlivými uživateli vznikají nové světy, které jsou pro pozorovatele neviditelné. V případě činnosti s počítačem, ale především s internetem, uživatel uniká do světa za zrcadlem – do kyberprostoru a virtuální reality.“⁸⁵

---

⁸³ PADRTA, Aleš. *Já, anonym*. Přednáška přednesená dne 14. 11. 2012 na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.

⁸⁴ PADRTA, Aleš. *Já, anonym*. Přednáška přednesená dne 14. 11. 2012 na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.

⁸⁵ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 251

Na závěr podkapitoly uvádíme výhody, které v sobě virtuální realita a komunikace skrývají, tak, jak je definuje Sak:

- komunikace probíhá snadněji díky stírání časových, vzdálenostních a prostorových rozdílů
- internet umožňuje snazší komunikaci i těm jedincům, kteří bývají při reálném setkávání nervózní. Zde se neseťkají s trémou, rozpaky ani nežádoucími neverbálními projevy
- virtuální realita může napomáhat k tvorbě lepšího sociálního učení. Pokud dospívající tráví hodně času na internetu, jeho sociální dovednosti se zlepšují, má příležitost dorozumívat se a poznávat se se širokým spektrem ostatních členů komunikace a vytvářet si tak různé sociální vazby.⁸⁶

3.3.1 Specifika chování uživatelů na internetu

Následující faktory ovlivňující chování uživatelů na internetu nejsou plošně platné ani nijak normativně zakotvené. V našem přehledu si všímáme nejprve faktorů, které zdůrazňuje Šmahel (faktory a, b, c)⁸⁷. Ten je předkládá jako tzv. *fenomény prostředí internetu*, díky kterým lidé virtuální prostředí nějakým způsobem vnímají.

- a) **prostředí bez zábran** – neboli také prostředí otevřenosti. Na internetu mizí bariéry, stud, lidé se cítí uvolnění a často jsou schopni vyjádřit svůj názor, pocity, umějí se projevit navenek a vyjádřit sebe sama. Na internetu *odhazují svou masku*. Často se cítí také bezpečně, neboť je v danou chvíli nemůže nikdo fyzicky ohrozit a mohou tedy svobodně vyjádřit svůj názor, nebo i dokonce lhát. V tomto ohledu je i důležitý faktor fyzické stránky člověka. Na internetu uživatele nebude nikdo kritizovat za to, jak v danou chvíli vypadá, neboť není vidět. Uživatel (a to hlavně dospívající) tedy nemá komplexy a úzkosti z toho, jak vypadá.

---

⁸⁶ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 52, srov. ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém* [online]. Olomouc, 2013 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/0zezz5/00180659-394014484.pdf>. Doktorská disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, s. 22

⁸⁷ ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. Praha : Triton, 2003, s. 27-33

Navíc svůj vzhled zde může popsat i nepravdivě, protože se to nikdo nedozví.⁸⁸

- b) **prostředí odreagování a zábavy** – Šmahel prostředí internetu srovnává se vstupem do lunaparku. Lidé (a to hlavně mladí) k internetu usedají ve chvíli, kdy se chtějí odreagovat, pobavit. Nezdržuje se ani použití termínu *flow*, který psychologie definuje jako „*příjemný prožitek při hladce a optimálně uskutečňované činnosti či realizované aktivitě.*“⁸⁹ Člověk je do své činnosti tak ponořen, že nevnímá své okolí, nevnímá ani sám sebe. „*Jedinec v takovém stavu prožívá pocity, jako by se nacházel mimo prostor a čas a byl za jedno s činností, kterou právě provádí.*“⁹⁰ Daná aktivita v člověku vyvolává radost, potěšení i nadšení.
- c) **prostředí lži a přetvářky** – podle Šmahela hlavně mladí lidé na internetu tzv. *experimentují s identitou*. Znamená to, že hrají různé sociální role, vydávají se za někoho, kým nejsou. Jsou si vědomi toho, že „za obrazovku není vidět“ a proto si dovolí často neříkat pravdu a využívat tak své *anonymity*. Stává se tomu hlavně v prostředí chatů, seznamek a podobných serverů umožňujících vzájemnou komunikaci.⁹¹ Podle mého názoru ale fakt, že mladí lidé o sobě často na těchto serverech neříkají pravdu, může být i v zásadě pozitivní. Vidíme totiž, že si oni sami uvědomují jistou míru rizika, které by nastalo v případě, že by o sobě prozradili všechno a pravdivě. Já osobně nevidím nic závadného na tom, že o sobě na okamžik tvrdí, že pocházejí z jiného města či že jsou o několik let starší. Pokud tím neohrozí sebe ani nikoho třetího, mohla by taková nepravda možná posloužit dobré věci.

---

⁸⁸ ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. Praha : Triton, 2003, s. 29

⁸⁹ ABZ Slovník cizích slov [online]. 2010[cit. 2012-11-26].

Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/flow-v-psychologii>

⁹⁰ KRPOUN, Zdeněk. *Časová orientace a fenomén flow u uživatelů facebooku*. Brno, 2012.

Dostupné z: http://is.muni.cz/th/253025/ff_m/diplomova_prace.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, s. 32

⁹¹ ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. Praha : Triton, 2003, s. 32

Dále se pokoušíme formulovat další specifické přístupy uživatelů internetu (faktory d, e)

d) **prostředí vzdělávání** – mnoho výzkumů ukazuje, že lidé internet potřebují především k vyhledávání nejrůznějších informací. Ať už se to týká studentů, kteří si pomocí internetu doplňují učivo (otázkou je, do jaké míry internet při studiu pomáhá, a do jaké míry ho přímo zastiňuje. Zabývat se zde problematikou *plagiátorství* není mým cílem.), či lidí, kteří si chtějí ověřit a rozšířit informace, které se dozvěděli z médií, neméně i těch, kteří zkrátka jen vyhledávají informace, které v danou chvíli potřebují k životu. Šmahel svůj průzkum zaměřil především na mládež, proto se mu tento faktor ve výsledcích nevyskytoval. Osobně ale míním, že právě potřeba vyhledat různé informace je nejčastějším motivem, proč se lidé připojují na internet.

e) **prostor pro seberealizaci?** – pojem *seberealizace* je většinou spojován s humanistickou psychologií a jejím hlavním představitelem A. H. Maslowem. Projevuje se totiž jako „*sklon potvrzovat si a rozvíjet své schopnosti, rozšiřovat své poznání, uplatňovat se a zdokonalovat. (...) Umožňuje osobnostní růst a je důležitou podmínkou životní spokojenosti a duševního zdraví.*“⁹² Sám Maslow ji ve své hierarchii lidských potřeb řadí mezi ty nejdůležitější.

Pokud bych nyní vycházela z předchozího předpokladu, že lidé navštěvují internet především kvůli sběru informací, pak se domnívám, že tento motiv v sobě skrývá i seberealizační potenciál. Jestliže se jedinec ve svém volném čase snaží pomocí internetu nějakým způsobem vzdělat, vyhledat si informace či si je jen ověřit, je samozřejmé, že tímto způsobem obohacuje svou intelektuální složku. Neboť dle výše zmíněné definice je zřejmé, že internet by požadavky na seberealizaci mohl splňovat.

Ale prostředí internetu může saturovat i další spektrum obecně lidských potřeb – tak, jak je předkládá Maslow v Obrázku 7 v příloze na konci práce. *Potřeba souměřitosti*, tedy touha po náklonnosti, lásce, ztotožnění, touha někam patřit. *Potřeba uznání*, touha být uctěn, oceněn

---

⁹² PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1994, s. 972

jak sebou samým, tak i ostatními. A nakonec *potřeba seberealizace*, tedy touha uspokojit naše vnitřní přání.

3.4 Rizikové faktory kyberprostoru

Z předchozí kapitoly vyplývá, že virtuální realita, tedy tzv. kyberprostor je prostředím, které lidem nejen usnadňuje život tím, že jim prakticky kdykoliv a kdekoliv poskytne nepřeberné množství informací, zábavu a prostor pro relaxaci, či sebevzdělávání, ale je to také prostředí, které může být pro člověka i nebezpečné. „Většina běžných uživatelů důvěřuje počítačům a jejich výstupům možná více, než by bylo vhodné, a neuvědomuje si zcela otázku bezpečnosti. Některé společnosti si prostřednictvím nešifrovaných, prostých e-mailů posílají vyhrazené interní informace, které by je ani nenapadlo napsat třeba na korespondenční lístek.“⁹³ Někteří autoři (Jirovský, Sak, Šmahaj)⁹⁴ uvádějí charakteristiky virtuálního prostředí, které v sobě skrývají potenciál hrozby pro jedince:

- lze uskutečnit komunikaci každého s každým napříč celým světem – stírají se tedy hranice, kultury, rasy, národy, věk atp. přímých účastníků komunikace
- vstup do kyberprostoru je ovlivněn zpočátku hraním počítačových her
- při virtuální komunikaci nastává absence reálných emocí, které jsou nahrazovány zástupnými symboly – proces tzv. virtuálního produkování emocí
- utváří se ve vlastním časoprostoru, účastníci virtuální reality mohou ztrácet pojem o reálném čase
- „*opouštění fyzických a sociálně statusových charakteristik jedinců*“⁹⁵
- „*kyberkultura přispívá k mezigenerační propasti*“⁹⁶

⁹³ JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita – nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada, 2007, s. 30

⁹⁴ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 250-251, srov. ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém* [online]. Olomouc, 2013 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/0zezz5/00180659-394014484.pdf>. Doktorská disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, s. 12, srov. JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita – nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada, 2007, s. 33-35

⁹⁵ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 251

⁹⁶ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém* [online]. Olomouc, 2013 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/0zezz5/00180659-394014484.pdf>. Doktorská disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, s. 12

- žití v kyberprostoru mimo přirozenou realitu vytváří paralelu se změněnými stavy vědomí při užívání drog
- decentralizovaný prostor, ve kterém neexistuje autorita, která by ho řídila či by rozhodovala o jeho (ne)existenci⁹⁷

„V prostředí internetu se nenachází jedinec jako subjekt, ale zachází zde pouze s reprezentací sebe sama.“⁹⁸ Internetovou hrozbou je tedy člověku hlavně on sám, neboť neovlivňuje sebe sama jako osobu přímo, ale pouze to, jak své já – tedy svou osobu – bude prezentovat, jinými slovy – jakou si zvolí svou virtuální identitu⁹⁹. Ta se pak stává samostatnou osobností, která může začít mít tendenci chovat se a vystupovat nezávisle na jedincově vůli. Vkládá do ní své myšlení, pocity, touhy a snaží se alespoň v prostředí internetu být tím, kým by chtěl být ve skutečném životě, ale z nejrůznějších důvodů se mu to nedaří. Zde ale má volné pole působnosti k tomu, aby mohl se svou identitou *experimentovat*. Jirovský přímo uvádí, že „mnozí z nás nepotřebují nutně reálně naplnit své ambice, uspokojí se s pouhou jejich virtuální podobou. Rozdíl mezi virtuálním a reálným prožitkem je stejný jako rozdíl mezi reálným a symbolickým jednáním.“¹⁰⁰

Šmahel předkládá jevy, které dokládají, že mladí lidé jsou ve virtuálním prostředí sami sobě nebezpeční:

- **hledání a experimentování s identitou** – mladí se snaží odpovědět sami sobě na otázky Kdo jsem? Čemu věřím? Čeho chci v životě dosáhnout? V prostředí internetu se na takové záležitosti odpovídá snadněji než v reálném světě.
- **intimita a pocit začlenění** – na sociálních sítích si snadněji hledají své spřízněnce a jedince, kteří jim *rozumí*, snadněji tak dosahují pocitu, že někam patří.

⁹⁷ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 250-251, srov. ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém* [online]. Olomouc, 2013 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/0zezz5/00180659-394014484.pdf>. Doktorská disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, s. 12, srov. JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita – nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada, 2007, s. 33-35

⁹⁸ ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. Praha : Triton, 2003, s. 39

⁹⁹ pozn.: Sociologický slovník identitu definuje jako hluboký pocit vlastní totožnosti založený na prožívání vlastní komunity (jakým člověkem jsem a čím se liším od druhých).

¹⁰⁰ JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita – nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada, 2007, s. 35

- **separace od rodiny** – adolescentní snaha o nezávislost na rodičích, touha dělat věci podle sebe a nepodléhat autoritám. Internet je místem, kde se takové potřeby snadněji naplňují.
- **zvýraznění určitého rysu sebe sama** – dospívající často mění svou identitu podle nálady, prostředí, kde se nacházejí nebo kvůli tomu, aby *se stali jen kousíčkem své duše*. Tuto proměnu identit provádějí především prostřednictvím přezdivek, tzv. nicků.
- **změna virtuální identity jako zábava** – tato změna je prováděna především za účelem zábavy, odreagování nebo pokud si jedinec chce z někoho druhého udělat legraci. Často se pak vydává za někoho, kým není a baví se tím.
- **stát se ideálem** – snaha být alespoň ve virtuálním světě tím, kým by si přál být i ve skutečnosti. Motivem bývá prostá touha naplnit svůj obraz ideálního já.
- **idealizace sebe sama** – touha naplnit svůj vnitřní obraz ideálního já se může uskutečňovat jak vědomě, tak i bez vlastní vůle jedince. Může tak snadno získat pocit, že na internetu je lepším člověkem než ve skutečnosti.¹⁰¹

Často se v souvislosti s virtuální realitou a chováním uživatelů v ní mluví o tzv. **disinhibičním efektu**. Pojem se objevuje především v psychologii v návaznosti na elektronickou komunikaci. „*Představuje v psychologickém slova smyslu odložení zábran a skrupulí, ztrátu nebo překonání nesmělosti, plachosti a ostychu, v krajních podobách může jít o obcházení tabu a zákazů, tedy o jistou odvázanost či nevázanost na normy, která může být anomální.*“¹⁰²

Jestliže bychom rizikové faktory, které v sobě virtuální realita představuje, chtěli shrnout, patřily by mezi ně především:

- virtuální komunikace bývá často mezi mladými lidmi upřednostňována před tou reálnou, neboť je dostupnější, časově, prostorově i vzdálenostně méně náročná
- kvantita navazovaných sociálních vztahů bývá zvýhodňována před kvalitou

¹⁰¹ ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. Praha : Triton, 2003, s. 50-59

¹⁰² VYBÍRAL, Zbyněk. Výzkum disinhibice u mladých uživatelů chatu. In: Plaňava, I. a Pilát, M. *Děti, mládež a rodiny*. Brno: Barrister&Principal, 2002, s. 275-288.

Dostupné z: psych.fss.muni.cz/old/vybiral/storage/2002f-Disinhibice.doc

- vytvoření vlastní virtuální identity se velmi snadno může překlopit do *života online*, neboť ideální já se stává pro jedince naplněním smyslu života
- „*preferance v užívání internetu namísto přirozených sociálních kontaktů vede k postupující sociální izolaci a rozvoji depresivních poruch.*“¹⁰³

---

¹⁰³ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém* [online]. Olomouc, 2013 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/0zezz5/00180659-394014484.pdf>. Doktorská disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, s. 23

3.5 Soukromí si uchránit lze aneb Pravidla bezpečného chování na internetu

Pohybovat se bezpečně ve virtuálním prostředí není složité. Lidé by si jen měli uvědomit, že prostor internetu není anonymní a že všichni po sobě zanecháváme každým svým krokem internetovou stopu. Na základě analýzy dostupné literatury a internetových stránek určených k rozvoji IT gramotnosti lze sestavit pravidla, jak se na internetu chovat bezpečně, díky kterým se dá minimalizovat riziko ohrožení.

1. Nezveřejňovat o své osobě důvěrné informace.
2. Nesdělovat nikomu svá přístupová hesla či hesla alespoň jednou za tři měsíce měnit.
3. Nesdělovat cizím osobám, kde se nacházím či kam se chystám jet.
4. Neodpovídat na neslušné vzkazy.
5. Nekomunikovat s lidmi, se kterými komunikovat nechci.
6. Ověřovat si informace získané na internetu.
7. Být si vědom(a) toho, že na internetu není nic a nikdo anonymní.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. Cíle práce a hypotézy

Jak už naznačila teoretická část této práce, volný čas je důležitou součástí života každého člověka a je nezbytné ho rozvíjet a naplňovat již od dětství. Je proto stále častěji kladen velký důraz na to, aby mladí lidé hledali aktivitu, která jim bude přinášet potěšení, psychickou pohodu, a aby ji později učinili nedílnou součástí svého života. Účastí na volnočasových aktivitách totiž děti získávají nové zkušenosti a sociálně a mentálně se rozvíjí.

Jestliže z teoretické části dále vyplývá, že žijeme v překomputerizované době a že i samy děti považují vlastnictví počítače za samozřejmost, můžeme se domnívat, že počítač a internet se staly i součástí jejich volného času. Je tomu skutečně tak? Tráví mládež svůj volný čas u počítače a internetu? A pokud ano, uvědomuje si jeho rizika? Umí na něj kriticky nahlížet? Na tyto a další otázky jsme se zaměřili v praktické části práce.

Prvotním cílem práce je tedy zjistit, zda mají internet a sociální sítě zásadní vliv na způsob trávení volného času u žáků na 2. stupni ZŠ. Budeme se ho snažit vyzkoumat v první části šetření. Druhým cílem je zjistit, zda si žáci uvědomují rizika spojená s užíváním internetu. To se budeme snažit stanovit ve druhé části výzkumu.

Pro šetření byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotéza 1: Žáci navštěvující školu v menší obci tráví většinu svého volného času na internetu a sociálních sítích.

Hypotéza 2: Žáci navštěvující školu ve městě tráví svůj volný čas na internetu a sociálních sítích častěji než žáci navštěvující školu v menší obci.

Hypotéza 3: Rodiče žáků navštěvujících školu ve městě kontrolují počítačovou a internetovou aktivitu svých dětí častěji než rodiče žáků navštěvujících školu v menší obci.

Hypotéza 4: Dívky tráví na internetu a sociálních sítích méně svého volného času než chlapci.

Hypotéza 5: Žáci a studenti nedovedou pojmenovat a posoudit rizika spojená s užíváním internetu.

5. Metodologie výzkumu

Pro sociologická šetření existují dvě základní metody zkoumání – kvalitativní a kvantitativní výzkum. **Kvantitativní** výzkum se užívá pro vědecká i nevědecká bádání a je zaměřen na větší množství respondentů (tedy na kvantitu). Lze ho použít, pokud zkoumáme relativně jednoduché a svým způsobem už poznané jevy.¹⁰⁴ Jeho základním úkolem je měření následujících charakteristik:

- rozsah, zastoupení zkoumaného jevu – okruh subjektů, četnost nebo oblast, ve které se daný jev vyskytuje (např. část národa)
- frekvence – projev složek zkoumaného jevu (např. četnost četby beletrie)
- intenzita – mohutnost či síla zkoumaného jevu (např. míra spokojenosti)¹⁰⁵

Nejčastější metodou sběru kvantitativních dat je forma dotazníků. Jeho největší výhodou je rychlá a jednoduchá proveditelnost, je také finančně nenáročný a snadno zpracovatelný. Mezi největší nevýhody patří získání příliš obecných závěrů či opomenutí důležitých jevů při sestavování dotazníků.¹⁰⁶

Kvalitativní výzkum bývá doplněním prvního typu výzkumu, neboť jeho hlavním úkolem je odhalit a doplnit neznámé skutečnosti o zkoumaných jevech, jako např. strukturu, vlastnosti, funkce daných jevů či faktory, které je ovlivňují.¹⁰⁷ Jeho výsledky tedy nebývají nijak statisticky ani matematicky vyjádřeny, jako je tomu zpravidla u kvantitativního typu.

Pro empirickou část své práce jsem použila formu kvantitativního výzkumu. Rizika spojená s tímto typem výzkumu si uvědomuji a snažila jsem se je co nejvíce eliminovat.

Za nejvhodnější metodu bylo zvoleno dotazníkové šetření. Průzkum byl realizován v osmé a dvou devátých třídách na ZŠ Lhenice a v tercii a kvartě na Gymnáziu Jírovcova v Českých Budějovicích. První část dotazníku (otázky 1-15) sledovala preference aktivit, kterými tráví žáci svůj volný čas, v jaké míře do sféry

---

¹⁰⁴ SURYNEK, Alois, KOMÁRKOVÁ, Růžena, KAŠPAROVÁ, Eva. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001, s. 25

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 26

¹⁰⁶ http://blog.survio.cz/serialy/kvantitativni-vyzkum-1-uvod#.U1v951V_v4s[online]. [cit. 2014-04-12].

¹⁰⁷ SURYNEK, Alois, KOMÁRKOVÁ, Růžena, KAŠPAROVÁ, Eva. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001, s. 26

jejich volného času zasahuje počítač, internet a sociální sítě a také na jaké úrovni je rodičovská kontrola. Druhý tematický okruh (otázky 16-20) se pak snažil objasnit, zda si žáci uvědomují rizika spojená s užíváním internetu a sociálních sítí.

Dotazník se skládal z 20 otázek, přičemž u některých respondenti pouze označili dle jejich názoru správnou odpověď (či odpovědi). U zbylých otázek bylo nutné odpověď napsat vlastními slovy, žádná možnost, kterou by mohli respondenti pouze vybrat, se zde nevyskytovala. Tyto 2 formy otázek byly v poměru 13:7. Ukázka vyplněného dotazníku je součástí přílohy části (Obrázek 8 a Obrázek 9).

5.1 Charakteristika výzkumné metody

Jak již bylo zmíněno výše, pro výzkum byl sestaven dotazník, který se skládal z 20 otázek, přičemž na 13 z nich bylo možné odpovědět zakroužkováním některé z nabízených možností a na 7 zbývajících museli respondenti odpovědět formou vlastního názoru.

Znění otázek bylo následující:

1. Jsi dívka nebo chlapec?
2. Zakroužkuj, kterou školu a třídu navštěvuješ.
3. Označ křížkem nejvyšší dosažené vzdělání tvých rodičů.
4. Zakroužkuj činnosti, které většinou děláš ve svém volném čase. Pokud tam nějaká činnost chybí, dopiš ji. Označ ale jen ty činnosti, kterým se věnuješ často (alespoň jednou týdně).
5. Nachází se ve Vaší domácnosti počítač s připojením na internet? Nebo jiné zařízení s připojením na internet?
6. Pokud ano, napiš, co na něm nejčastěji děláš.
7. Kontrolují tvoji rodiče, co na počítači děláš a kolik u něj trávíš času?
8. Podtrhni, na které z těchto sociální sítí máš založen účet. Pokud tam nějaká chybí, dopiš ji.
9. Pokud jsi podtrhl(a) Facebook, pokračuj na další otázky.
Pokud ne, přeskoč na otázku č. 18.

Pokud jsi podtrhl alespoň jednu sociální síť jinou než Facebook, pokračuj na otázku č. 17

10. Za jakým účelem chodíš na Facebook? Můžeš označit více odpovědí.
11. Odhadni, kolik času denně na Facebooku strávíš.
12. S kolika přáteli z Facebooku se stýkáš i osobně?
13. Kterou z nabízených možností jsi ochoten zveřejnit na své zdi? Můžeš označit více odpovědí.
14. Kontrolují rodiče tvůj profil na Facebooku či na jiné sociální síti, kterou máš?
15. V čem jsou podle tebe výhody Facebooku? Můžeš označit více odpovědí.
16. V čem spatřuješ jeho nevýhody?
17. Zveřejnil(a) jsi někdy na sociálních sítích o sobě informace, které nejsou pravdivé? Pokud ano, podtrhni, které. Pokud tam nějaká informace chybí, dopiš ji.
18. Z jakého důvodu nemáš založen účet na Facebooku?
19. Zakroužkuj ta tvrzení, která považuješ za pravdivá:
20. Znáš nějaká rizika spojená s používáním internetu a sociálních sítí? Pokud ano, jaká to jsou?

5.2 Charakteristika zkoumaného vzorku

Výzkumného šetření se zúčastnili žáci osmé a dvou devátých tříd na ZŠ Lhenice (konkrétně třídy VIII., IX.A a IX.B) a studenti Gymnázia Jírovцова v Českých Budějovicích (konkrétně třídy 3.E a 4.E, tedy tercie a kvarta). Tyto školy byly zvoleny záměrně, protože jsem sama byla jejich žákyní, resp. studentkou. Sběr dat probíhal počátkem dubna 2014. Nejprve jsem e-mailově kontaktovala ředitele obou škol, zda smím na vybraných školách svůj výzkum realizovat. Po dohodě s oběma řediteli jsem kontaktovala i vyučující, v jejichž vyučovacích hodinách jsem výzkum uskutečnila. Žáci byli na mou přítomnost těmito kantory upozorněni předem. Po příchodu do hodiny jsem se představila a nastínila studentům problematiku, kterou se snažím dotazníkem objasnit, seznámila jsem je s jeho formou a obsahem. Žáci byli upozorněni na to, že každé vyhotovení má 2 strany. V průběhu vyplňování se žáci mohli zeptat na nejasnosti či nesrozumitelnosti v dotazníku. Jakmile byli žáci s vyplněním hotovi, výzkumné dokumenty jsem si od nich vybrala.

Nejprve jsem průzkum uskutečnila ve třídách 3.E a 4.E na Gymnáziu Jírovcova v hodinách občanské výchovy. Vyplnění dotazníků studentům zabralo asi 20 minut času. Ve 3.E jsem rozdala 31 dotazníků, ve 4.E 29 dotazníků. Jejich návratnost byla 100 %. Druhý den byl výzkum proveden na ZŠ Lhenice (ve třídách VIII., IX.A a IX.B) v hodinách chemie a výtvarné výchovy. Nadcházející velikonoční prázdniny a velké procento nachlazených žáků ale způsobily, že v těchto 3 třídách zapojených do průzkumu jich mnoho chybělo, proto bylo v VIII. rozdáno a vyplněno pouze 12 dotazníků, v IX.A také pouze 12 dotazníků a v IX.B jen 11 dotazníků. I zde však byla návratnost 100 %. Výsledky ale byly posléze interpretovány s ohledem na tuto skutečnost a porovnávána byla tedy jen celková procentuální zastoupení zjištěných jevů. Každá třída byla tedy považována za celek a tyto jednotlivé celky byly porovnány mezi sebou.

Výzkumu se zúčastnilo celkem 95 žáků osmých a devátých tříd, resp. tercie a kvarty ve věkové kategorii 12-15 let, z toho 41 % tvořily dívky (celkem 39 dívek) a 59 % chlapci (celkem 56 chlapců).

Tabulka 1: Celkový počet respondentů (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

	VIII.	IX.A	IX.B	3.E	4.E	Celkem
Dívky	8	5	4	12	10	39
Chlapci	4	7	7	19	19	56
Celkem	12	12	11	31	29	95

6. Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Šetření bylo provedeno mezi 2 výzkumnými skupinami – jednu skupinu tvoří žáci navštěvující základní školu v menší obci, druhou pak studenti osmiletého gymnázia. Pro zjednodušení a přehlednost se proto budou pro účely této práce v dalších částech výzkumu objevovat označení *žáci*, resp. *studenti*.

6.1 První fáze výzkumu

Otázky 1 a 2 se týkaly pouze určení pohlaví a třídy respondentů, proto nejsou v prezentaci výsledků výzkumu zobrazeny.

Otázka č. 3: Označ křížkem nejvyšší dosažené vzdělání tvých rodičů.

Výzkumná otázka byla respondentům položena proto, aby mohly být případné difference ve výsledcích průzkumu interpretovány i s ohledem na dosaženou úroveň vzdělání rodičů zúčastněných žáků. V tabulce jsou uvedeni všichni rodiče souhrnně, rozdíl mezi matkami a otci je vyjádřen v Grafu 1.

12 žáků úroveň vzdělání svých rodičů vůbec neuvedlo.

Tabulka 2: Nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání rodičů (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

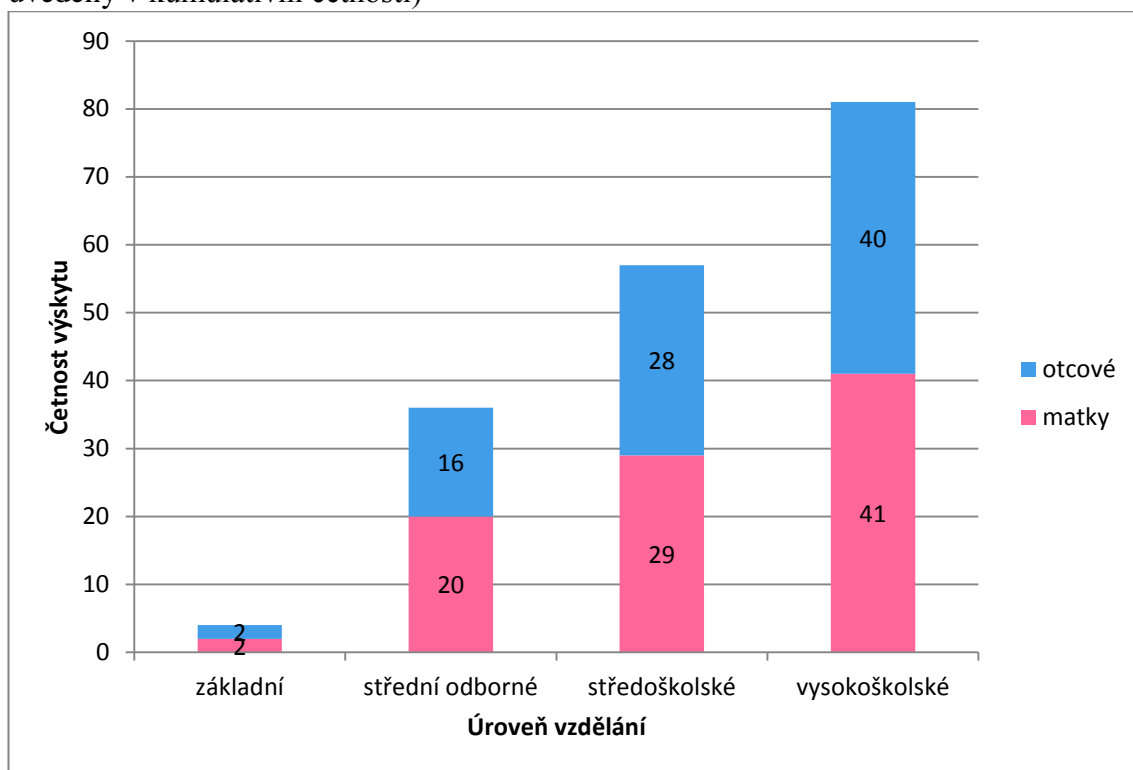
Třídy/ Možnosti	VIII.	IX.A	IX.B	3.E	4.E	celkem
základní	1	0	2	0	1	4
střední odborné (vyučen/a)	6	16	7	2	5	36
středoškolské (s maturitou)	9	5	8	20	15	57
vysokoškolské	2	0	2	40	37	81

Z průzkumu vyplynulo, že u rodičů žáků převažuje střední odborné a středoškolské vzdělání, u 29 rodičů činí střední odborné 50 % a středoškolské u 22 rodičů dosahuje 38 %. Naproti tomu u rodičů studentů dominuje středoškolské a

vysokoškolské vzdělání. Maturitu má 35 rodičů (tedy 29 %), naopak vysokoškolský titul vlastní 77 rodičů (64 %) žáků z města. V odpovědích žáků se vysokoškolské vzdělání objevilo pouze v necelých 6 %.

Dosažené stupně vzdělání mezi pohlavími zobrazuje Graf 1.

Graf 1: Úroveň dosaženého vzdělání matek a otců zúčastněných respondentů (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Vzdělání rodičů je takřka vyrovnané u obou pohlaví ve všech stupních. Překvapivým faktem je ale největší zastoupení vysokoškolsky vzdělaných jedinců. Z celkového počtu 178 rodičů (u žádného respondenta nebylo zaznamenáno úmrtí některého z rodičů) činila tato skupina 45 %. Tento fakt bychom mohli pravděpodobně konstatovat i v případě, že by žáků na ZŠ Lhenice v době realizace průzkumu bylo přítomno více.

Otázka č. 4: Zakroužkuj činnosti, které většinou děláš ve svém volném čase. Pokud tam nějaká činnost chybí, dopiš ji. Označ ale jen ty činnosti, kterým se věnuješ často (alespoň jednou týdně).

a) Pravidelně sportuji	g) Učím se
b) Občas sportuji	h) Poslouchám muziku
c) Chodím ven s kamarády	i) Hraju PC hry
d) Navštěvuji ZUŠ	j) Chodím na internet
e) Navštěvuji nějaký kroužek	k) Čtu knihy, časopisy atd.
f) Maluji, věnuji se ručním pracím	l) Jiné

Otázka zjišťovala, které z nabízených aktivit vykonávají respondenti nejčastěji. Dotazovaní měli možnost uvést jakoukoliv jinou činnost, kterou se ve svém volném čase zabývají a která v dotazníku chybí. Využilo ji však jen zanedbatelné množství dotázaných (celkem 9), proto ji v celkovém souhrnu neuvádíme.

Tabulka 3: Četnost volnočasových aktivit (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Třídy/ Možnosti	VIII. (12 žáků)	IX.A (12 žáků)	IX.B (11 žáků)	3.E (31 žáků)	4.E (29 žáků)	celkem (95 žáků)
a	4	6	5	18	13	46
b	3	3	4	11	10	31
c	7	11	9	15	12	54
d	0	0	0	11	10	21
e	1	3	2	14	6	26
f	2	1	1	6	8	18
g	4	3	5	21	13	46
h	8	11	7	22	22	70
i	5	7	8	14	12	46
j	11	10	10	29	23	83
k	8	4	3	14	18	47

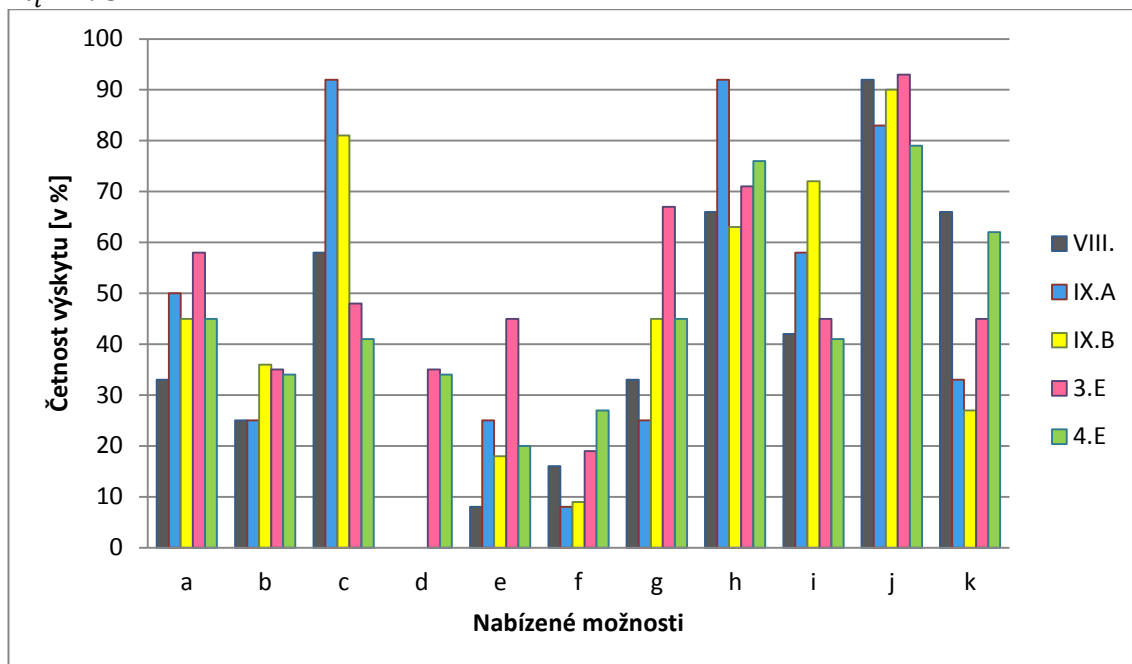
Z nabízených možností respondenti ve většině případů zvolili možnost j), tedy že ve svém volném čase chodí na internet, uvedlo ji celkem 87 % z nich. Tuto možnost zvolila nejen většina z celkového počtu 95 dotázaných, ale také většina žáků a studentů v jednotlivých třídách. Potvrzuje se nám tedy předpoklad, že počítač a internet jsou v dnešní době nedílnou součástí života nejen dospělých, ale i mládeže, a to bez ohledu na pohlaví, věk či bydliště.

Dále žáci a studenti uváděli, že ve volném čase poslouchají hudbu, tu zvolilo 74 % respondentů. Třetí nejčastější volnočasovou aktivitou je četba knih (49 %) a poté sport (48 % dotázaných). Nejméně pak žáci malují a věnují se ručním pracím (19 %).

Graf 2: Výskyt volnočasových aktivit v dotaznících (údaje uvedeny v relativní četnosti)

$f_i = 100 \%$

$n_i = 95$

Je zajímavé porovnat, jaké aktivity vykonávají žáci a jaké studenti. Rozdíly se objevily hlavně u možností c) Chodím ven s kamarády, d) Navštěvuji ZUŠ a i) Hraji PC hry.

Zatímco svůj volný čas tráví ve společnosti vrstevníků a kamarádů 77 % žáků, studenti se se svými kamarády ve volném čase setkávají méně, tuto možnost uvedlo 45 % z nich. Markantní odlišnost v četnosti můžeme také nalézt u možnosti d) Navštěvuji ZUŠ, neboť ze žáků navštěvujících školu v malé obci ji nevedl nikdo. U studentů se naopak objevila v 35 %. Dá se předpokládat, že tento rozdíl je do jisté míry způsoben i tím, že na ZŠ Lhenice v době realizace výzkumu chybělo velké množství žáků, kteří by potenciálně tuto možnost uvedli, neboť ve lhenické obci má ZUŠ velkou tradici (funguje zde již 47 let).

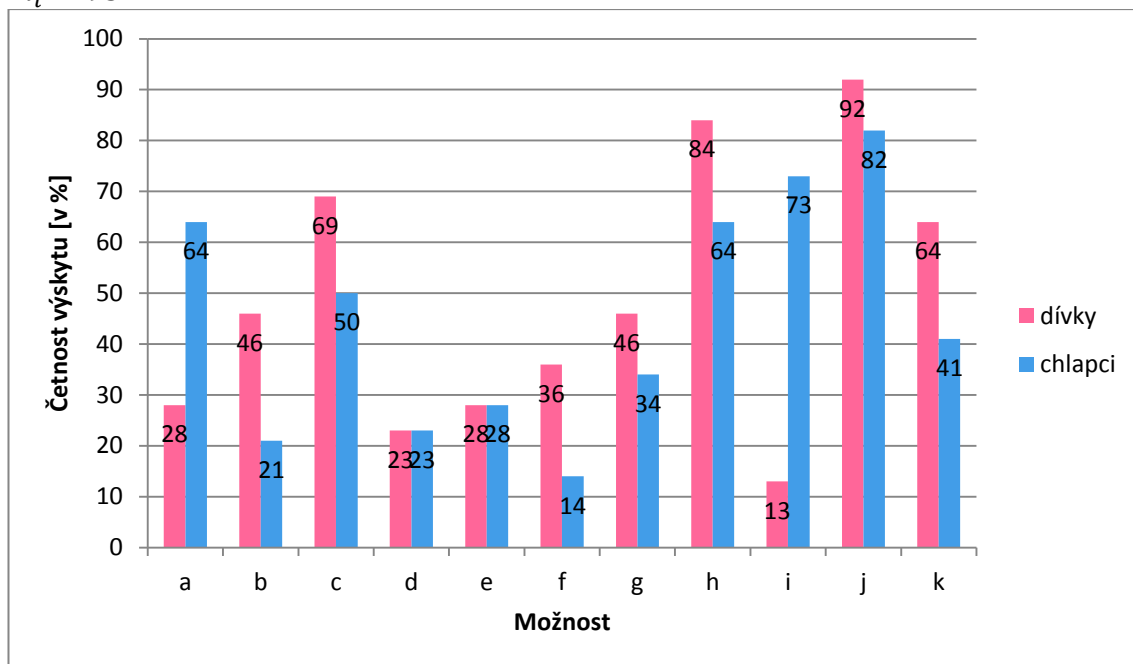
Další velkou odlišnost můžeme nalézt u odpovědi i) Hraji PC hry. Ve větší míře se touto činností zabývají žáci navštěvujících základní školu, označilo ji 57 % z nich. Naopak studenti ve městě se jí věnují o 14 % méně.

Odlišnosti ve způsobech trávení volného času můžeme nalézt i u dívek a chlapců. Jsou zobrazeny v Grafu 3.

Graf 3: Výskyt volnočasových aktivit v dotaznících (dívky a chlapci) (údaje uvedeny v relativní četnosti)

$f_i = 100 \%$

$n_i = 95$

Můžeme zkonstatovat, že výrazné odlišnosti se nacházejí především u 2 aktivit – a) pravidelný sport, i) hraní PC her. V obou těchto činnostech dominují především chlapci. Dívky se naopak více setkávají se svými vrstevníky (možnost c), věnují se ručním pracím (možnost f) a čtou (možnost k). Dívky také sportují, ale spíše jen občasně, uvedlo to 46 % z nich. Dominantní bylo zastoupení odpovědi j), tedy že dívky se v 92 % procentech věnují činnostem na internetu a sociálních sítích, uvedlo to o 10 % více dívek než chlapců. Tato činnost tedy u dívek převládá. Jestliže jsme si v úvodu praktické části stanovili výzkumnou hypotézu, ve které předpokládáme, že dívky tráví na internetu a sociálních sítích méně času než chlapci, můžeme konstatovat, že tento vyzkoumaný fakt je pro nás překvapením.

Naopak prakticky vyrovnané jsou aktivity d) a e) – tedy dívky i chlapci se ve stejném poměru věnují různým kroužkům či výuce na hudební nástroje.

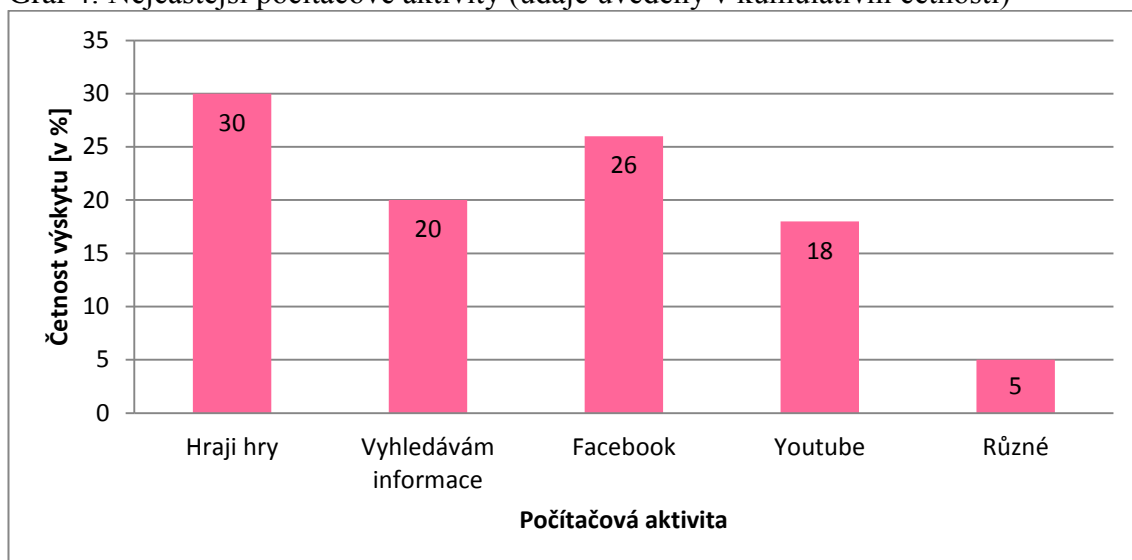
Otázka č. 5: Nachází se ve Vaší domácnosti počítač s připojením na internet? Nebo jiné zařízení s připojením na internet?

Výzkumná otázka č. 5 zjišťovala, zda se v domácnostech respondentů nachází počítač či jiné zařízení s připojením na internet. Navazuje na otázku č. 4, neboť bylo předpokládáno, že možnosti „chodím na internet“ a „hrají PC hry“ budou nejčastěji uváděnými volnočasovými aktivitami. Bylo tedy nezbytné také zjistit, zda se internetu a hraním PC her žáci a studenti věnují ve svém volném čase v prostředí domova, či někde jinde (např. ve škole po vyučování, v knihovnách apod.).

Všech 95 dotázaných (100 %) uvedlo, že se v jejich domácnosti takové zařízení nachází. Můžeme tedy konstatovat, že dnešní mládež právem považuje vlastnictví počítače s připojením na internet (či jiného takového elektronického zařízení) za samozřejmost a nelze se tomu podívat. Již v teoretické části byla zmíněna data vyplývající z několika průzkumů, která dokládají, že dnes se počítač s internetem stal prostředkem k uspokojování lidských potřeb a neslouží již jen jako nástroj k dohledání informací. Jestliže tedy jedinec vyrůstá v prostředí, kde je počítač s připojením na internet samozřejmostí, nemůžeme se podívat tomu, že je počítačově gramotný a že ho považuje za součást svého života. Dalo by se říci, že ho považuje za tak samozřejmý prvek své existence, že ho nelze v žádném případě opomenout.

Jestliže respondenti odpověděli ano, tedy že se v jejich domácnosti zařízení s připojením na internet nachází, měli uvést, co na něm nejčastěji dělají. Jelikož se odpovědi shodovaly bez rozdílu tříd či pohlaví, uvádíme pouze souhrnný graf počítačových aktivit (Graf 4). Někteří dotázaní uvedli více činností, které na počítači vykonávají, proto jsou výsledky zobrazeny v kumulativní četnosti uvedených odpovědí, nikoliv v jejich procentuálním zastoupení.

Graf 4: Nejčastější počítačové aktivity (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Dotázaní nejčastěji uváděli, že počítač užívají především k hraní her, které mohou hrát společně se svými kamarády, a dále k různým činnostem na sociální síti Facebook. Můžeme tedy konstatovat, že počítač je využíván především k různým druhům komunikačního spojení s kamarády a přáteli, ať už prostřednictvím on-linových her, kde spolu jedinci nejen herně soupeří, ale současně se spolu mohou i dorozumívat, či chatování na sociální síti Facebook. Mezi další nejčastější aktivity patří vyhledávání informací a také sledování videí a poslech hudby na síti Youtube. Tyto tři činnosti uváděla většina žáků i studentů společně. Je tedy zřejmé, že komunikační prvek je velmi významnou součástí života dospívajících, bez ohledu na to, zda navštěvují školu v menší obci, nebo školu ve městě.

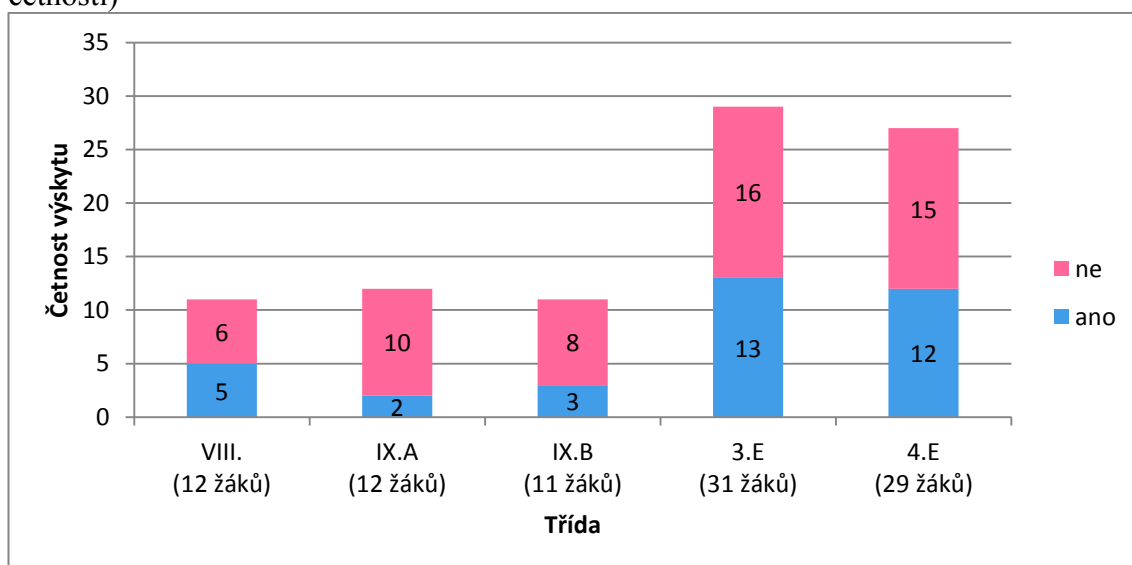
Otázka č. 6: *Kontrolují tvoji rodiče, co na počítači děláš a kolik u něj trávíš času?*

a) *Ano, kontrolují (napiš, jak tě kontrolují)*

b) *Ne, nekontrolují (napiš, proč tě nekontrolují)*

Respondenti měli v další části výzkumu uvést, zda v jejich rodině probíhá rodičovská kontrola činností na počítači. Pokud zvolili odpověď „ano“, měli napsat, jakým způsobem taková kontrola probíhá. A pokud se rozhodli pro možnost „ne“, měli uvést, z jakého důvodu neprobíhá. Četnost odpovědí není zobrazena procentuálním vyjádřením, ale jejich kumulativním počtem. Celkem 5 dotázaných nevedlo ani jednu z možností – tedy nevedlo, zda je rodiče kontrolují, nebo ne.

Graf 5: Výskyt rodičovské kontroly aktivit na počítači (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Z celkového počtu 95 dotázaných pouze 35 uvedlo, že u nich rodičovská kontrola probíhá, což představuje jen 37 %. Z větší části jsou kontrolováni hlavně studenti, v obou zkoumaných třídách byl dozor uveden u téměř poloviny respondentů. Tuto skutečnost můžeme vysvětlit tím, že tito dospívající mají většinou rodiče s vyšším dosaženým stupněm vzdělání – podle průzkumu zobrazeného v Grafu 1 má 64 % rodičů dětí navštěvujících školu ve městě vysokoškolský titul, je tedy logické, že své děti vedou také ke kvalitnímu vzdělání a chtějí, aby studiu jejich potomci věnovali dostatek času. Naproti tomu žáci jsou svými rodiči kontrolováni jen výjimečně. Tento fakt může být způsoben širším rozsahem jejich volnočasových činností nebo nižším stupněm

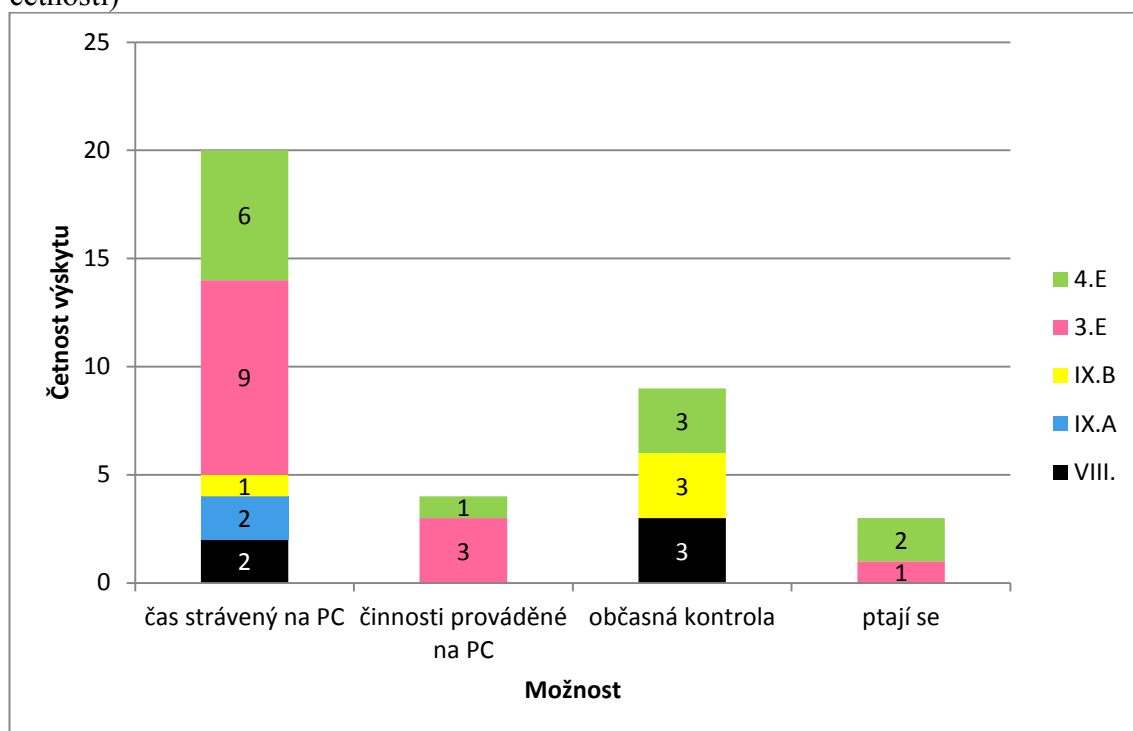
dosaženého vzdělání rodičů – připomeňme, že největší zastoupení u této skupiny rodičů mělo v průzkumu střední odborné a středoškolské vzdělání, úhrnně činilo 72 %.

Tabulka 4: Rozsah rodičovské kontroly činností na počítači (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Třídy/ možnosti	VIII. (12 žáků)	IX.A (12 žáků)	IX.B (11 žáků)	3.E (31 žáků)	4.E (29 žáků)	celkem (95 žáků)
čas strávený na PC	2	2	1	9	6	20
činnosti prováděné na PC				3	1	4
občasná kontrola	3		2		3	8
ptají se				1	2	3
celkem	5	2	3	13	12	35

Způsob rodičovské kontroly museli žáci a studenti napsat svými slovy, neměli k dispozici žádnou nabízenou možnost, kterou by jen označili. Většina získaných odpovědí byla překvapivě totožná a nevznikla tedy žádná široká škála osobitých původních odpovědí, které by se složitě vyhodnocovaly. Nejčastěji respondenti uváděli, že rodiče kontrolují, hlavně kolik času děti na počítači stráví, tuto možnost sdělilo přes 57 % žáků a studentů. Četnost dalších typů kontroly už byla nízká, respondenti v dotaznících sdělili, že rodiče je kontrolují jen někdy (např. že znenadání vstoupí do pokoje nebo se utvrdí v tom, že jejich dítě na počítači dělá skutečně jen ty činnosti, které dostalo za úkol).

Graf 6: Způsoby rodičovské kontroly činností na počítači (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

V celkovém měřítku však většinou dotázaní uvedli, že u nich rodičovská kontrola vůbec neprobíhá (celkem 55 respondentů). Téměř neprobíhá u žáků 9. tříd.

Tabulka 5: Důvody absence rodičovské kontroly (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

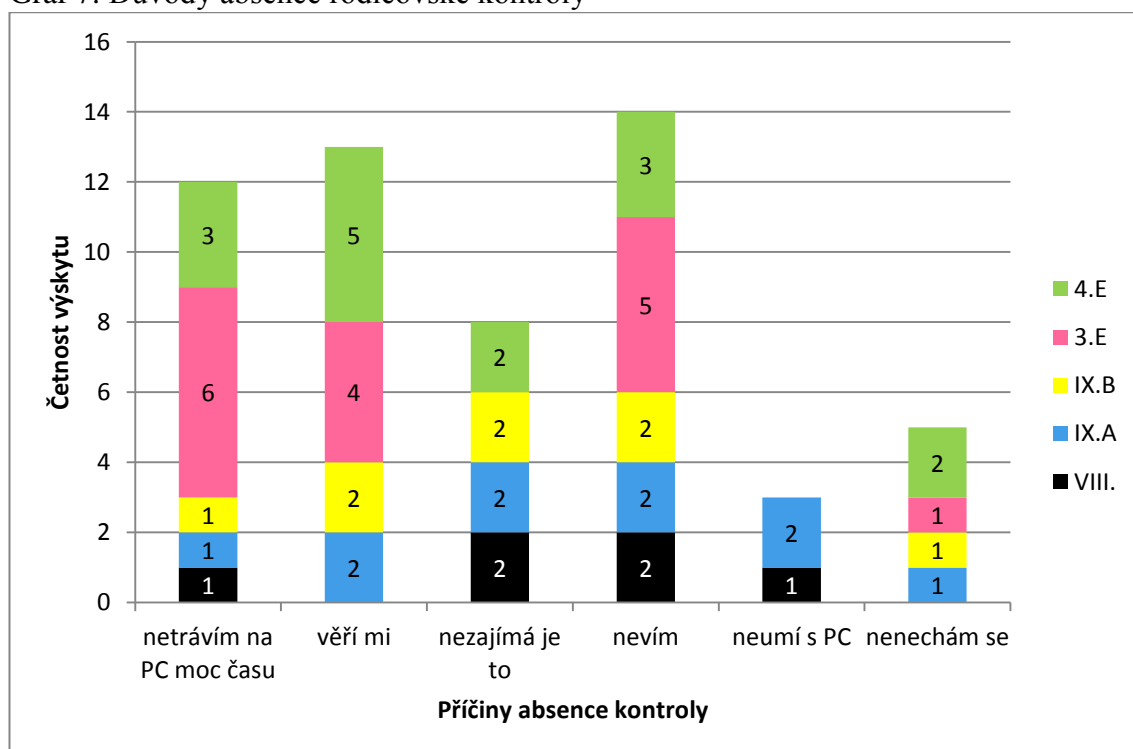
třídy/ možnosti	VIII. (12 žáků)	IX.A (12 žáků)	IX.B (11 žáků)	3.E (31 žáků)	4.E (29 žáků)	celkem (95 žáků)
netrávím na PC moc času	1	1	1	6	3	12
věřím mi	0	2	2	4	5	13
nezajímá je to	2	2	2	0	2	8
nevím	2	2	2	5	3	14
neumím s PC	1	2	0	0	0	3
nenechám se	0	1	1	1	2	5
celkem	6	10	8	16	15	55

Zde je do jisté míry překvapením majoritní zastoupení odpovědí „nevím“, „věřím mi“ a „netrávím na PC moc času“. Můžeme usuzovat, že rodiče své děti vychovávají v demokratickém duchu, tudíž děti nejsou tedy zahlceny příkazy, ale jsou vedeny spíše k samostatnosti a vzájemnému respektu. Nasvědčoval by tomu i fakt, že tyto 3 odpovědi

se vyskytovaly nejčastěji v celkovém hodnocení výsledků. Proto žáci a studenti vlastně ani důvod absence kontroly neznají nebo mají důvěru svých rodičů, kterou se snaží nezklamat, anebo sami od sebe na počítači tolik času netráví a rodiče je tedy nemají důvod kontrolovat. Tyto možnosti se objevovaly napříč celým spektrem dotázaných.

U žáků základní školy byla spolu s odpovědí „nevím“ nejčastěji uváděna možnost „nezajímá je to“. Tento fakt opět můžeme přisuzovat úrovni vzdělání rodičů, kteří nepovažují kontrolu činností na počítači svého dítěte za příliš důležitou.

Graf 7: Důvody absence rodičovské kontroly

Otázka č. 8: Podtrhni, na které z těchto sociálních sítí máš založen účet. Pokud tam nějaká chybí, dopiš ji.

Facebook, Twitter, Youtube, Google+, LinkedIn, Lidé.cz, ...

Tato výzkumná otázka se snažila zjistit, zda jsou respondenti uživateli některé sociální sítě a která z nich je nejpobulárnější. Měli možnost vybrat nějakou z nabízených či dopsat tu, která ve výčtu chybí. Toho však využilo zanedbatelné množství dotázaných, většina podtrhla pouze navržené eventuality.

Tabulka 6: Počet aktivních účtů na navržených sociálních sítích (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

třídy/ možnosti	VIII. (12 žáků)	IX.A (12 žáků)	IX.B (11 žáků)	3.E (31 žáků)	4.E (29 žáků)	celkem (95 žáků)
Facebook	9	12	10	22	28	81
Twitter	4	2	1	6	9	22
Youtube	7	9	7	19	25	67
Google+	3	5	6	17	20	51

Dle očekávání byl nejčastěji uváděnou sítí Facebook, který používá přes 85 % dotázaných, u žáků a studentů staršího věku (čili v 9. třídách a v kvintě) byl zvolen téměř ve 100 % případů.

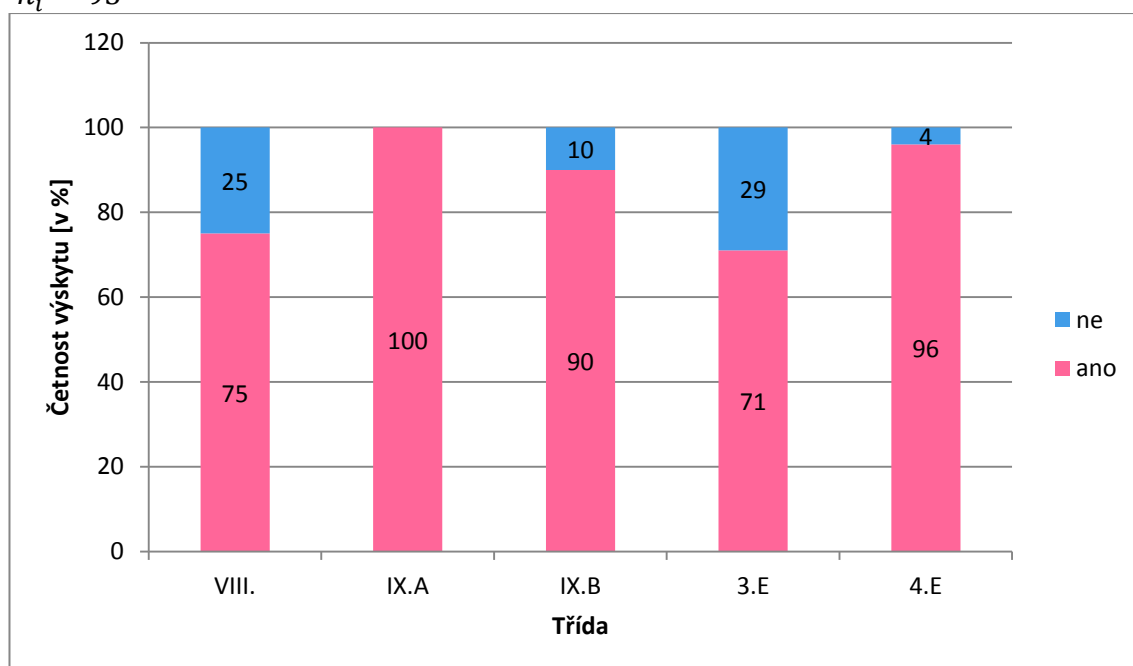
Kromě Facebooku byly často v kombinaci společně uváděny sítě Youtube a Google+. Je to způsobeno tím, že pro přístup k oběma sítím je nutné mít založen pouze jeden e-mailový účet, což velmi usnadňuje jejich využívání. Díky jednomu e-mailu jsou tyto sítě vzájemně propojené a sdílení obsahu či komunikace na jedné nebo druhé z nich je tak podstatně jednodušší. Zatímco Google+ funguje na podobném principu jako síť Facebook – slouží tedy především ke komunikaci, Youtube je určena především k přehrávání a sdílení videí. Po založení vlastního účtu si lze na této síti vytvořit vlastní seznam oblíbených videí, který lze kdykoliv a kdekoliv po přihlášení přehrát. Zůstává uložen právě pod příslušným uživatelským kontem.

Protože ale bylo předpokládáno, že se bude majoritně mezi respondenty vyskytovat Facebook, další výzkumné otázky se týkaly právě této sítě. Nejprve pro přehlednost uvádíme graf četnosti jeho výskytu **mezi žáky všech tříd** vyjádřený v procentuálním zastoupení.

Graf 8: Výskyt uživatelského účtu na Facebooku mezi respondenty (údaje uvedeny v relativní četnosti)

$$f_i = 100 \%$$

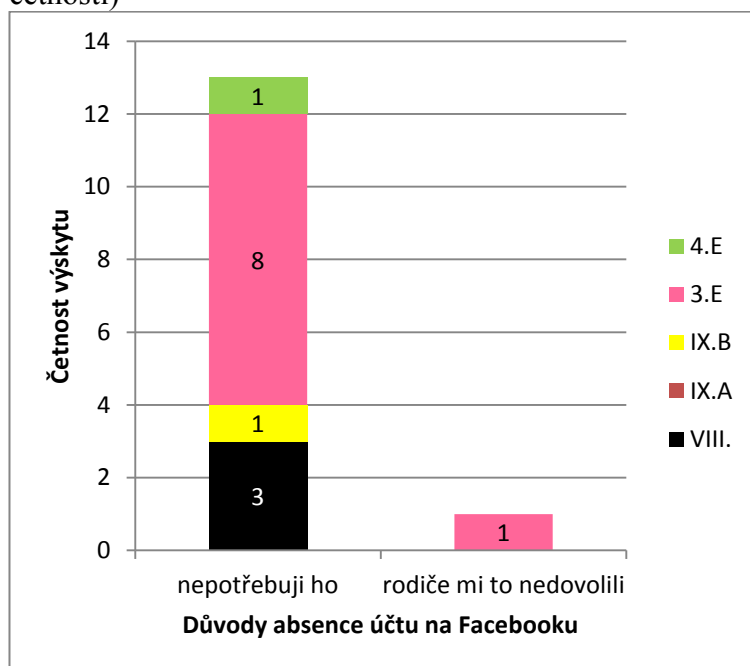
$$n_i = 95$$

V VIII. třídě se facebookový profil vyskytuje u 9 žáků z 12 (75 %), v IX.A u všech 12 žáků (100 %), v IX.B u 10 žáků z 11 (téměř 91 %), v 3.E u 22 studentů z 31 (71 %) a v 4.E u 28 studentů z 29 (96 %).

Z celkového počtu 95 respondentů jich pouze 14 uživatelský účet na této síti nemá založen. Těmto jedincům se věnovala závěrečná část dotazníku (konkrétně otázka č. 18: *Z jakého důvodu nemáš založen účet na Facebooku?* Její shrnutí je znázorněno v Grafu 9).

Graf 9: Četnost příčin absence facebookového účtu (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

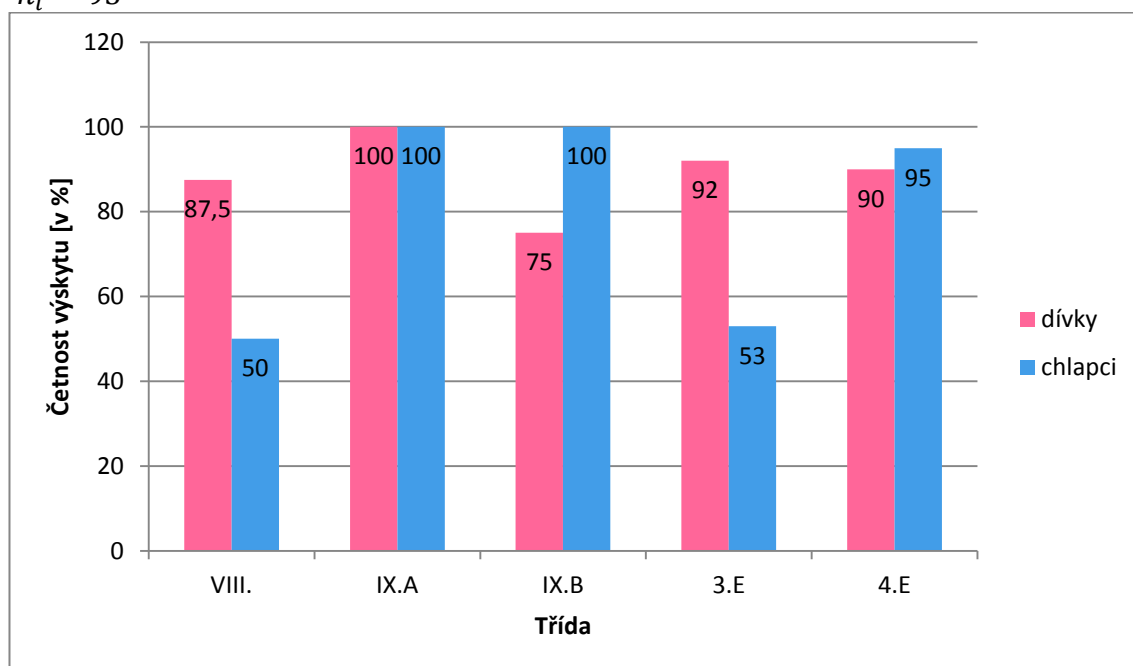
Můžeme si všimnout, že zásadní diference se objevuje u respondentů mladšího věku – ti, kteří nejsou facebookově aktivní, navštěvují především 8. třídu, resp. tercii. V 9. třídách, resp. kvartě, se objevili pouze dva respondenti, kteří profil na zmíněné sociální síti nemají. Tito všichni, až na jednoho, uvedli, že účet nemají založen, protože ho nepotřebují a přijde jim to zbytečné. Jeden dotázaný dokonce zmínil, že „*Profil nemám a nikdy mít nebudu!*“. Chlapci a dívky jsou v této problematice v poměru 11:3, převažují tedy výrazně chlapci. Těmto rozdílům se věnuje následující analýza.

Nejprve se zaměříme na rozdíly **mezi pohlavími**. Můžeme konstatovat, že z celkového počtu 39 dívek zapojených do výzkumu jich má profil na Facebooku založeno 35, tedy téměř 90 %. U chlapců je tento rozdíl patrný více, z 56 dotázaných se facebookového dění neúčastní 12 chlapců, což činí 21 %.

Graf 10: Četnost uživatelského účtu na Facebooku u dívek a chlapců (údaje uvedeny v relativní četnosti)

$$f_i = 100 \%$$

$$n_i = 95$$

Z čeho vyplývá tato odlišnost?

Při porovnání četnosti jednotlivých volnočasových aktivit v Grafu 3 zjistíme, že dívky kromě surfování po internetu rády relaxují – především poslouchají muziku, věnují se ručním pracím a chodí ven s kamarády. Chlapci naopak ve volném čase více sportují a hrají PC hry, mohli bychom tedy usuzovat, že mají relativní dostatek kontaktu se svými vrstevníky (jak bylo již uvedeno v interpretaci Grafu 4) a nepotřebují se s nimi setkávat ještě na sociálních sítích. Dívky jsou totiž ve věkové skupině zúčastněných respondentů „vyspělejší“ a zřejmě více touží po sociálním kontaktu s opačným pohlavím, proto pociťují větší nutkání účastnit se ještě facebookového dění. Je to ale pouze spekulace.

Další odlišnost lze z Grafu 10 vyzorovat **ve věkových kategoriích**. Mladší jedinci (tedy žáci 8. třídy, resp. studenti tercie) zaplňují v celkovém počtu větší část těch, kteří nemají účet založen. Ze 14 respondentů jich 11 spadá do mladšího věku, tvoří tedy 78 %. Zde může být zdůvodněním fakt, že zmíněná sociální síť je přístupná jedincům od 13 let věku, spousta žáků a studentů do této věkové kategorie v 8. třídách ještě nespadá a při založení účtu by se proto museli „zestaršit“. Někteří ale pravděpodobně o věku lhát nechtějí a proto si účet raději ani nevytvoří.

Otázka č. 10: Za jakým účelem chodiš na Facebook? Můžeš označit více odpovědí.

- a) Jen se dívám, co tam dělají ostatní.
- b) Komunikuji s přáteli/kamarády.
- c) Hledám nové přátele/kamarády.
- d) Hraji hry.
- e) Získávám informace, co se bude dít ve škole.
- f) Zjišťuji, co se kde děje, kulturní a zábavné akce, setkání kamarádů atd.
- g) Jiné:

Tato otázka měla za cíl vyzkoumat, proč vůbec respondenti cítí potřebu účastnit se facebookového dění, co je jeho hlavním motivem. Mohli vybírat ze 6 nabídnutých možností nebo mohli dopsat svůj vlastní důvod. Této eventuality ale nikdo z oslovených nevyužil, všichni označili jednu nebo i více z uvedených možností.

Tabulka 7: Příčiny facebookové aktivity (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Třídy/ možnosti	VIII.	IX.A	IX.B	3.E	4.E	celkem (81 žáků)
a	2	5	3	8	10	28
b	9	11	9	21	23	73
c	2	1	1	1	2	7
d	1	0	2	0	0	3
e	3	5	5	18	24	55
f	1	5	5	10	8	29

Téměř 90 % respondentů (73 dotázaných z 81) uvedlo, že nejčastější aktivitou je komunikace s přáteli/kamarády, což splňuje primární účel celé sociální sítě. Dále pak žáci navštěvují Facebook především kvůli zjišťování informací o dění ve škole – často si totiž žáci prostřednictvím této sítě vyměňují aktuální informace nebo si posílají materiály důležité pro studium. Při vytváření dotazníku jsem se domnívala, že nejčastější odpovědí bude možnost a) *Jen se dívám, co tam dělají ostatní*, protože v okolí mých vrstevníků bývá tento důvod návštěv Facebooku uváděn nejčastěji. Je ale patrné, že mládež v období dospívání je více pragmatická, snaží se si svůj život co nejvíce ulehčit, k čemuž jim pomáhá i elektronická komunikace, která je nejen pohodlnější, ale i rychlejší. Zde se neobjevovaly žádné diference mezi pohlavími, není tedy třeba uvádět graf odlišností.

Otázka č. 11: Odhadni, kolik času denně na Facebooku strávíš.

Tato výzkumná otázka byla žákům a studentům položena se záměrem zjistit, zda internet a sociální sítě zabírají jejich volného času, což je i primární cíl této práce. Nenacházely se zde žádné možnosti, ze kterých by mohli respondenti pouze jednu vybrat, ale vědomě byl vlastní úsudek ponechán na dotazovaných. Tato skutečnost mohla zapříčinit i relativně nižší návratnost odpovědí, 6 respondentů ji vůbec nesdělilo. Nejčastěji byly uváděny tyto časové údaje:

Tabulka 8: Kolik hodin denně žáci stráví na Facebooku (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

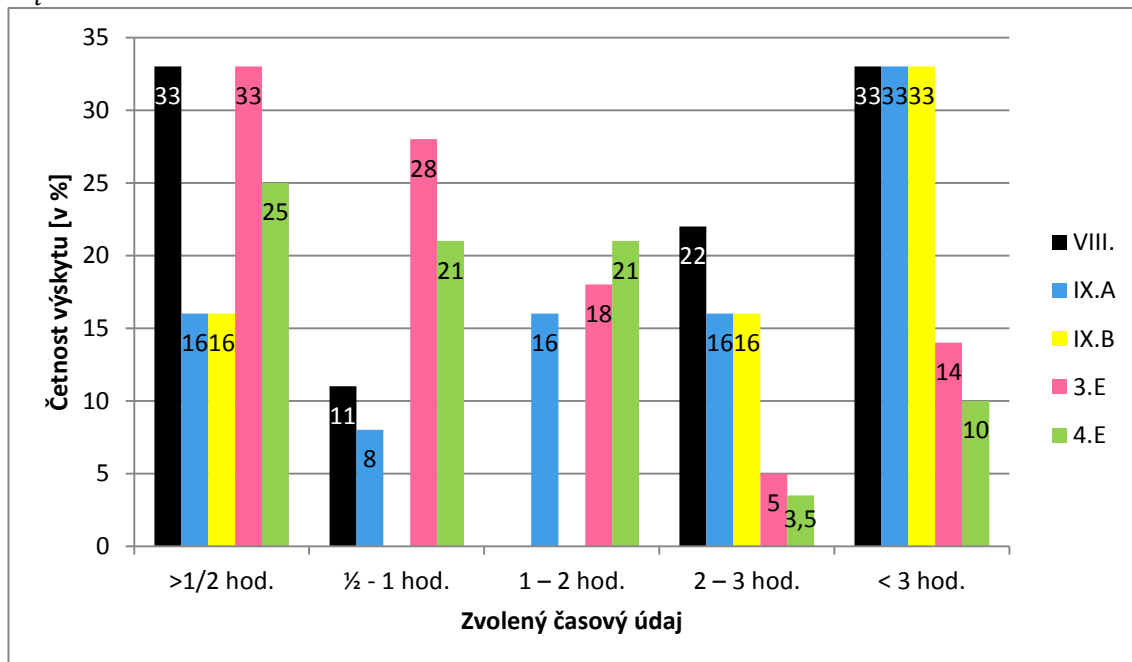
Třídy/ možnosti	VIII.	IX.A	IX.B	3.E	4.E	celkem (81 žáků)
>1/2 hod.	3	2	2	7	10	24
½ - 1 hod.	1	1		6	5	11
1 – 2 hod.		2		6	3	11
2 – 3 hod.	2	2	2	1	7	14
< 3 hod.	3	4	4	3	1	15
celkem	9	11	8	22	26	75

Pokud zanalyzujeme pouze celkové výsledky, zjistíme, že nejvíce žáci a studenti uváděli údaje s největším časovým rozpětím – tedy že na Facebooku stráví méně jak půl hodiny denně, ale také více jak 2-3 hodiny denně a více.

Graf 11: Čas strávený na Facebooku (jednotlivé třídy)
(údaje uvedeny v relativní četnosti)

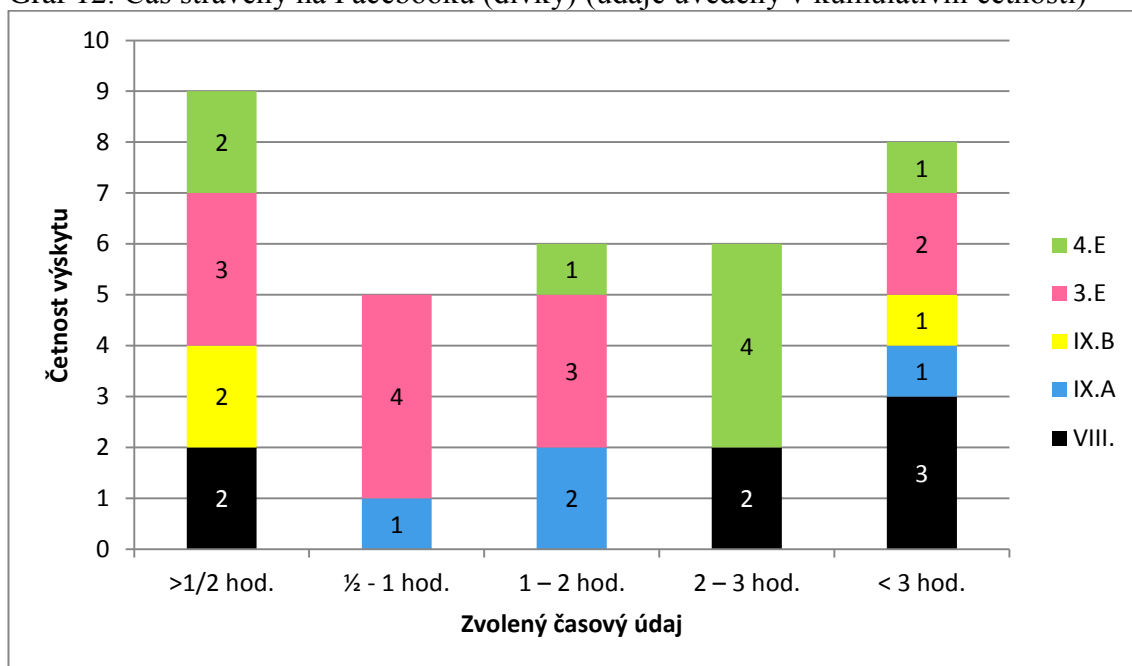
$f_i = 100 \%$

$n_i = 81$

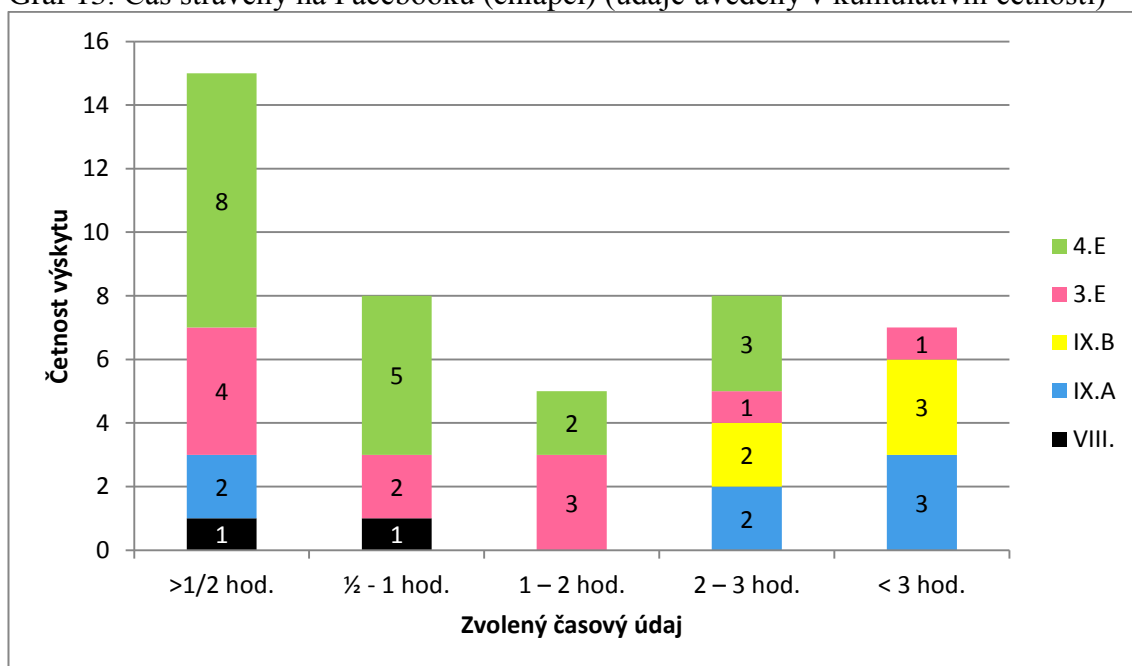

Velký rozdíl se objevil při **porovnání jednotlivých tříd**. Při bližším zkoumání lze zkonstatovat, že nejkratší dobu tráví na Facebooku především studenti a naopak nejdéle se mu věnují žáci navštěvující základní školu (tříhodinová aktivita na Facebooku se objevila nejvýrazněji ve všech 3 třídách ZŠ). Je zajímavé, že studenti kvarty jako nejčastější údaj uvedli méně jak půlhodinovou činnost denně, naproti tomu žáci 9. tříd – tedy stejná věková kategorie – uváděli nejčastěji více jak 3 hodinovou aktivitu. Ještě pozoruhodnější situace se objevila u žáků 8. třídy, zde byla stejným dílem označena méně jak půlhodinová a zároveň více jak 3 hodinová facebooková činnost denně. Tento rozdíl může být způsoben odlišnými odpověďmi dívek a chlapců, které jsou zanalyzovány v Grafu 12, resp. Grafu 13 a také vyšší náročností učiva, která je kladena na studenty gymnázia.

Graf 12: Čas strávený na Facebooku (dívky) (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Graf 13: Čas strávený na Facebooku (chlapci) (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

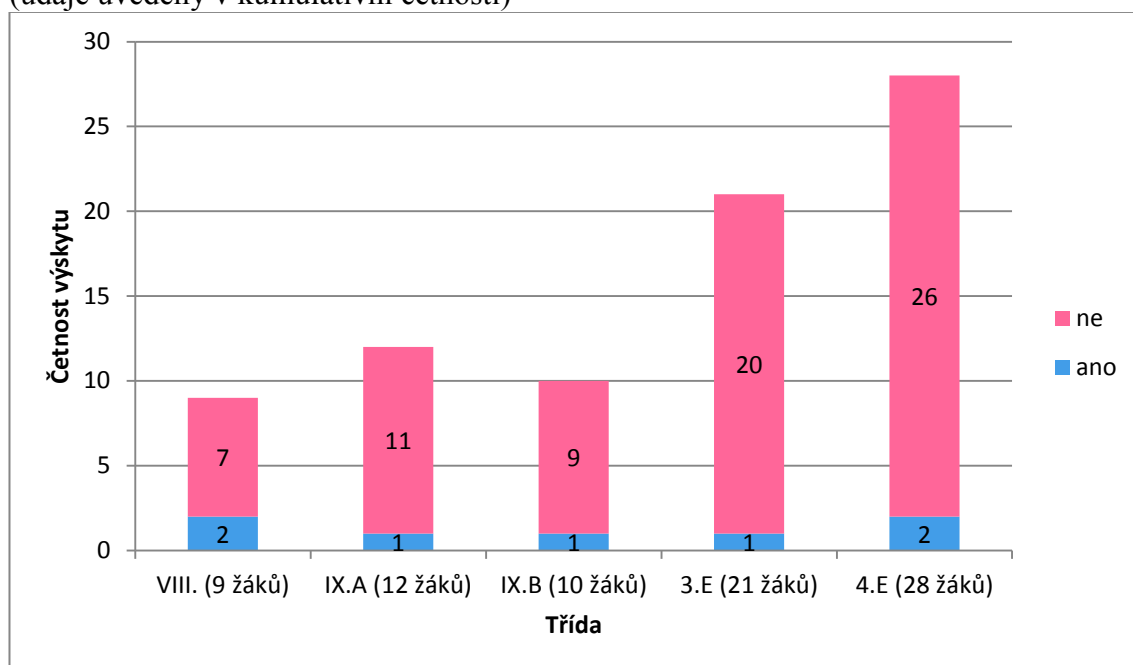
Při porovnání údajů získaných od chlapců a dívek lze konstatovat, že doba strávená aktivně u facebookového účtu je u dívek delší, pohybuje se kolem 3 hodin. Naproti tomu chlapci ve většině případů u něj nezůstávají déle než půl hodiny. Tento rozdíl můžeme opět vysvětlit tím, že chlapci ve svém volném čase více sportují než dívky nebo hrají PC hry. Jestliže dívky se více setkávají s kamarády, je logické, že s nimi udržují i větší míru komunikace přes internet.

Otázka č. 14: Kontrolují někdy rodiče tvůj profil na Facebooku či jiné sociální síti, kterou máš?

- a) Ano, kontrolují (napiš, jak tě kontrolují)
- b) Ne, nekontrolují (napiš, proč tě nekontrolují)

Respondenti měli v další části výzkumu uvést, zda v jejich rodině probíhá rodičovská kontrola činností na počítači. Pokud zvolili odpověď „ano“, měli napsat, jakým způsobem taková kontrola probíhá. A pokud se rozhodli pro možnost „ne“, měli uvést, z jakého důvodu neprobíhá.

Graf 14: Výskyt rodičovské kontroly facebookových aktivit (jednotlivé třídy) (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Z celkového počtu 81 dotázaných, kteří uvedli, že mají aktivní účet na sociální síti Facebook, jich pouze 7 podléhá rodičovské kontrole, což představuje 8,5 %. Tento velice zarážející stav je obtížné jakýmkoliv způsobem vysvětlit, neboť se zde neuplatňuje ani rozdíl mezi pohlavími, ani mezi věkovými kategoriemi, ani mezi navštěvovanou školou, ani mezi úrovní dosaženého vzdělání rodičů. Prakticky můžeme konstatovat, že rodičovská kontrola facebookových aktivit neexistuje. Tabulka 9 předkládá nejčastější důvody absence této kontroly. 7 respondentů, kteří na výzkumnou otázku odpověděli kladně, nejčastěji zmiňovali, že kontrola probíhá prostřednictvím

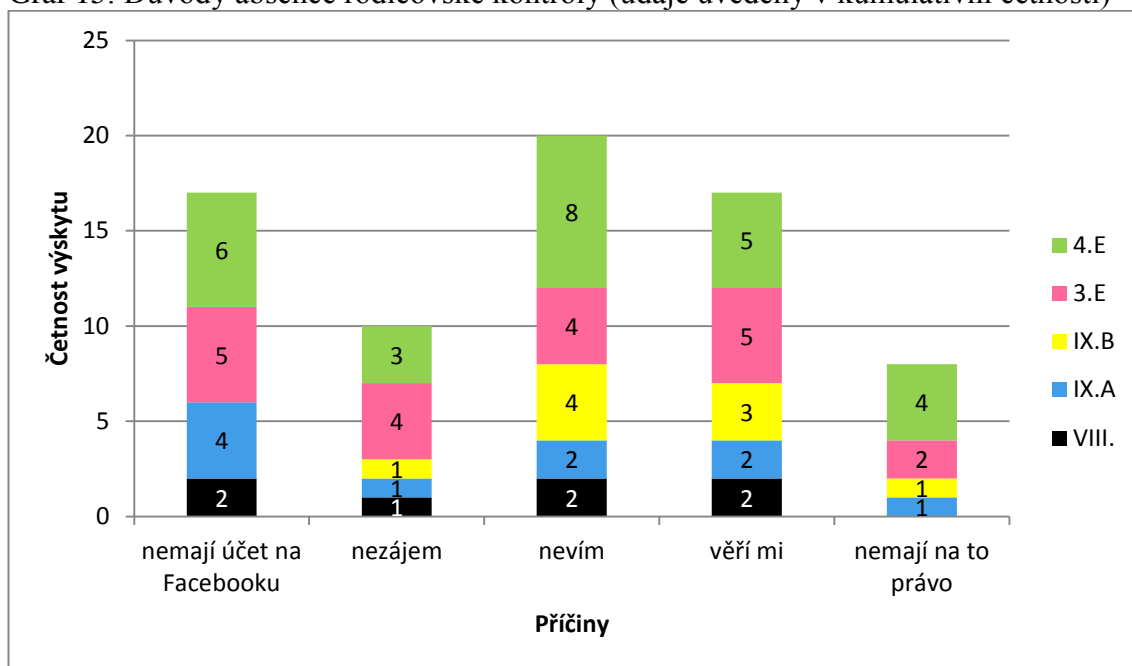
aktivních rodičovských účtů na Facebooku. Zastoupení těchto odpovědí ale bylo tak mizivé, že pro ně nebyl vytvořen samostatný graf.

Tabulka 9: Důvody absence rodičovské kontroly (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Třídy/ možnosti	VIII.	IX.A	IX.B	3.E	4.E	celkem
nemají účet na Facebooku	2	4		5	6	17
nezájem	1	1	1	4	3	10
nevím	2	2	4	4	8	20
věřím	2	2	3	5	5	17
nemají na to právo		1	1	2	4	8

Stejně jako u absence kontroly aktivit na počítači, i zde měly největší zastoupení odpovědi „nevím“ a „věřím“. Opět to svědčí o liberálním demokratickém duchu výchovy, který v rodinách pravděpodobně převládá. Jako velmi častou odpověď také žáci a studenti uváděli „nemají účet na Facebooku“ – respondenti tedy nevidí možnost, jak by je rodiče mohli kontrolovat. Do jisté míry to vypovídá o úrovni obeznámenosti se zabezpečením facebookového účtu, protože jestliže dotázaní mají svůj profil *dostatečně* zabezpečen, vědí, že je složité o něm cokoliv zjistit, aniž by jedinec nebyl na této síti přihlášen. Nejmenší zastoupení měly odpovědi „nezajímá je to“ a „nemají na to právo“. Kupodivu byla tato možnost nejčastěji uváděna mezi studenty gymnázia, což může být překvapivé.

Graf 15: Důvody absence rodičovské kontroly (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Otázka č. 15: V čem spatřuješ výhody Facebooku? Můžeš označit více odpovědí.

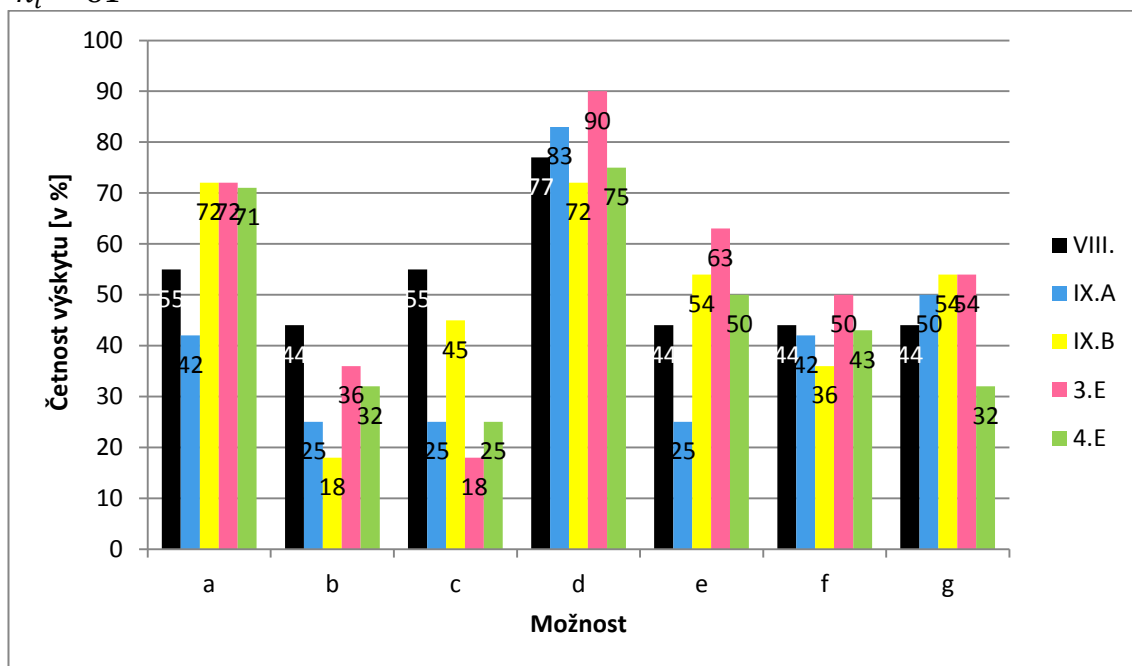
- a) Umožňuje snadnější kontakt s lidmi z celého světa.
- b) Umožňuje navazovat nová přátelství.
- c) Velmi snadno se ovládá.
- d) Můžu tam chatovat a posílat si zprávy s přáteli.
- e) Umožňuje rychlé sdílení fotek a videí.
- f) Pokud něco sháním, hledám pomoc nebo radu, stačí to napsat ve statusu a často mi někdo pomůže.
- g) Mám aktuální informace i o lidech, se kterými se tak často nesetkávám.
- h) Jiné:
- i) V ničem nevidím jeho užitečnost.

Tato otázka doplňovala výzkumný dotaz č. 10 (Za jakým účelem chodíš na Facebook?), neboť i z těchto výsledných odpovědí se dá posoudit hlavní motivace žáků k návštěvám svých facebookových profilů. V dotaznících nebyly ani jednou uvedeny možnosti h), i), proto nejsou v Grafu 16 zohledněny.

Graf 16: Spatřované výhody aktivního facebookového účtu (údaje uvedeny v relativní četnosti)

$f_i = 100 \%$

$n_i = 81$

Z grafu je patrné, že četnost odpovědí byla v celkovém měřítku prakticky totožná bez rozdílů věku a tříd. K nepatrným diferencím došlo u odpovědí b) a c), které výrazněji dominovaly hlavně v 8. třídě.

K podobným závěrům jsme dospěli i při analýze odpovědí u dívek a chlapců, proto není tato diference v grafu zobrazena.

Potvrdil se nám již získaný poznatek z výzkumné otázky 10, tedy že mladí lidé Facebook využívají především k vzájemné komunikaci, tuto odpověď označilo 81 % respondentů. Druhou nejčastěji označovanou možností byla možnost a) Umožňuje snadnější kontakt s lidmi z celého světa.

Můžeme konstatovat, že spojení s přáteli, potažmo s lidmi z celého světa je pro dnešní mladé lidi prioritní volnočasovou činností. K tomuto závěru dospějeme, jestliže vezmeme v úvahu, že nejčastější volnočasovou aktivitou je surfování po internetu, který využívají především k aktivitě na sociální síti Facebook, jež jim slouží hlavně ke komunikaci s přáteli.

Nejmenší zastoupení měla odpověď c) Velmi snadno se ovládá.

6.2 Druhá fáze výzkumu

Otázka č. 16: V čem spatřuješ jeho nevýhody?

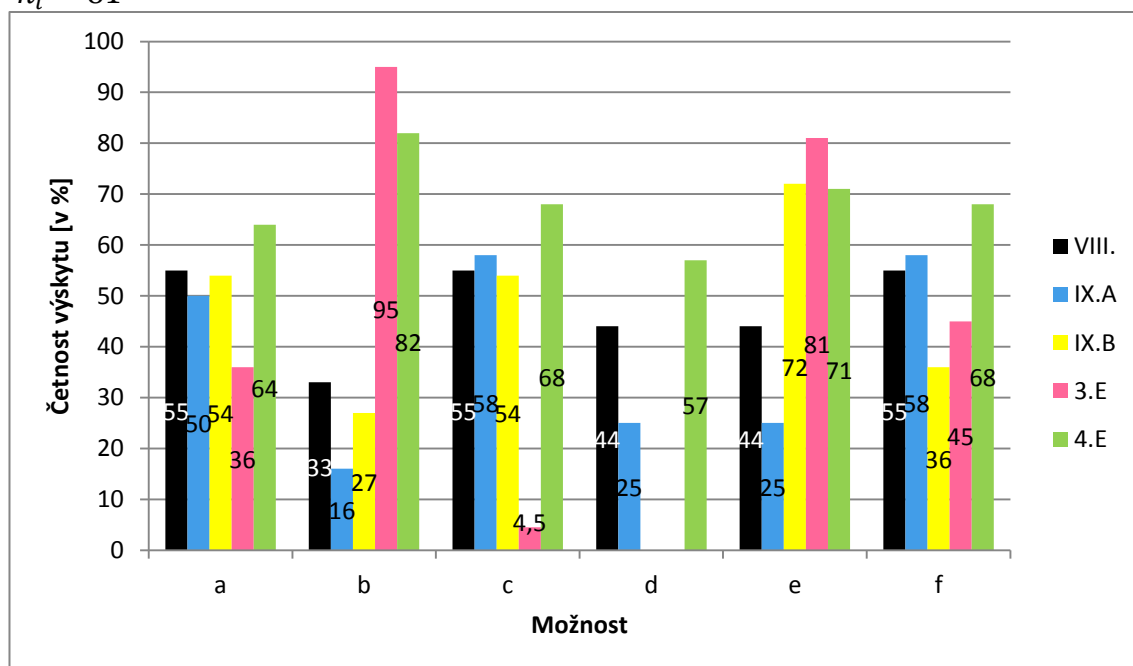
- a) Všechno se na něm rychle šíří.*
- b) Velmi špatná ochrana soukromí – uživatelé často neví, jak si své soukromí nastavit.*
- c) Facebook je „žrout času“, lidé na něm tráví více času, než by sami chtěli.*
- d) Facebook je plný reklam.*
- e) Někteří uživatelé používají Facebook jako svůj „deníček“ – sdělují na něm téměř úplně všechno.*
- f) Zveřejněné informace mohou být kdykoliv zneužity.*
- g) Jiné:*
- h) Facebook nemá žádné nevýhody.*

Výzkumnou otázkou č. 16 byla zahájena druhá fáze empirické části, která si klade za cíl zjistit, zda si žáci uvědomují rizika spojená s užíváním internetu a sociálních sítí. I zde měli dotazovaní možnost vybrat některou (nebo některé) z nabízených odpovědí, pokud dle jejich názoru nějaká odpověď chyběla, mohli ji doplnit. Toho ale využili jen 3 respondenti, proto nejsou v Grafu 17 zohledněny.

Graf 17: Spatřované nevýhody aktivního facebookového účtu (údaje uvedeny v relativní četnosti)

$$f_i = 100 \%$$

$$n_i = 81$$

Z grafu můžeme vyčíst, že v celkovém měřítku byly nejčastěji označovány možnosti e) a b), tedy dvě možnosti, které spolu výrazně souvisejí, i když to na první pohled není patrné. *Velmi špatná ochrana soukromí* (k této možnosti byl záměrně přidán dovětek, že uživatelé tedy nevědí, jak si své soukromí správně nastavit) a *Někteří uživatelé používají Facebook jako svůj deníček* vypovídají o tom, že i sami respondenti se domnívají, že největší nebezpečí tkví právě v ochraně soukromí, kterou si často ani uživatel neumí nastavit. Tento závěr lze ovšem vyvodit pouze z odpovědí získaných od studentů gymnázia.

Žáci základní školy naopak shodně označovali jako nejčastější možnost c), podle nich lidé na sociální síti tráví více času, než by sami chtěli. Toto zjištění nám potvrzuje výsledky získané výzkumnou otázkou č. 11 (*Odhadni, kolik času denně na Facebooku strávíš.*), které jsou zpracovány v Grafu 11. Tito respondenti totiž na sociálních sítích stráví v průměru více času, než studenti gymnázia a proto je logické, že tuto možnost uvedli jako největší nevýhodu Facebooku. Dalšími zvolenými odpověďmi byly možnosti a) a f).

Ze získaných výsledků by se již nyní dalo usuzovat, že studenti si nebezpečí spojené s aktivitou na sociálních sítích uvědomují více než žáci. Ti totiž možnost b) špatná ochrana soukromí uvedli ve velmi malém procentu.

Otázka č. 19: Zakroužkuj ta tvrzení, která považuješ za pravdivá:

- a) Facebook není nijak nebezpečný.
- b) Pokud něco zveřejním kdekoliv na internetu a následně to smažu, nikdo to již nemůže dohledat.
- c) Pokud nějakého uživatele „nemám v přátelích“, nemůže se o mně dozvědět žádné informace.
- d) Informace, které o sobě na kterékoliv sociální síti zveřejním (statusy, fotografie, videa...), nemůže nikdo, koho „nemám v přátelích“, dohledat a zneužít.
- e) Raději komunikuji přes internet a sociální sítě, než tváří v tvář. Člověk se nemusí stydět a spoustu věcí tak sdělí lépe.

Výzkumná otázka navazovala na otázku č. 16 a kladla si za cíl zjistit, do jaké míry mají žáci a studenti povědomí o rizicích spojených s užíváním internetu. Záměrně byly odpovědi respondentům nabídnuty a ti z nich měli za úkol vybrat ty podle jejich názoru nejvhodnější a nejpravdivější. Návratnost u této otázky byla ale 35 %, odpovědělo na ni pouze 33 dotázaných. Můžeme tedy konstatovat, že pro zbylých 65 % nebyla pravdivá ani jedna z odpovědí a je tedy zřejmé, že povědomí o rizicích spojených s užíváním internetu oslovení jedinci mají. Uvádíme tedy pouze souhrnnou tabulku získaných výsledků.

Tabulka 10: Úroveň povědomí o nebezpečí internetu a sociálních sítí (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Třídy/ možnosti	VIII.	IX.A	IX.B	3.E	4.E	celkem
a		7	2	1		10
b	3			2		5
c		2	2	2		6
d				2		2
e	5	2		3		10

Z těchto získaných údajů můžeme usoudit, že 9,5 % z celkového počtu respondentů se domnívá, že sociální síť Facebook není nijak nebezpečná. Lze tedy opravdu předběžně konstatovat, že povědomost o internetových rizicích mezi dospívajícími je velmi dobrá. Této problematice se však detailněji věnovala poslední výzkumná otázka č. 20.

*Otázka č. 20: Znáš nějaká rizika spojená s používáním internetu a sociálních sítí?
Pokud ano, jaká to jsou?*

Poslední výzkumná otázka se snažila detailněji vyzkoumat povědomí žáků a studentů o rizicích spojených s užíváním internetu a sociálních sítí. Nenacházely se zde žádné možnosti, ze kterých by mohli respondenti pouze jednu vybrat, ale vědomě byl vlastní úsudek ponechán na samotných dotazovaných.

Tabulka 11: Rizika internetu a sociálních sítí, která si žáci uvědomují (údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Třídy/ možnosti	VIII.	IX.A	IX.B	3.E	4.E	celkem
zneužití informací	4	3	3	12	10	32
pedofilie				2	5	7
ztráta soukromí				3	4	7
kyberšikana		5	2	5	2	14
výskyt „úchylů“, stalking	1	1	1	9	6	18
závislost				2	2	4

Na tuto otázku nevedlo 41 dotázaných žádnou odpověď, její návratnost byla tedy pouze 57 %. Lze konstatovat, že 43 % respondentů si neuvědomuje či nezná rizika spojená s užíváním internetu a sociálních sítí. Můžeme to vysvětlit tím, že dnešní mladí lidé jsou již od dětství obklopeni elektronikou, počítače nevyjímaje. V takovém prostředí vyrůstají, dobře ho tedy znají, důvěřují mu, a protože s jeho užíváním nemají zatím žádnou špatnou zkušenost, nespatřují v něm žádná rizika.

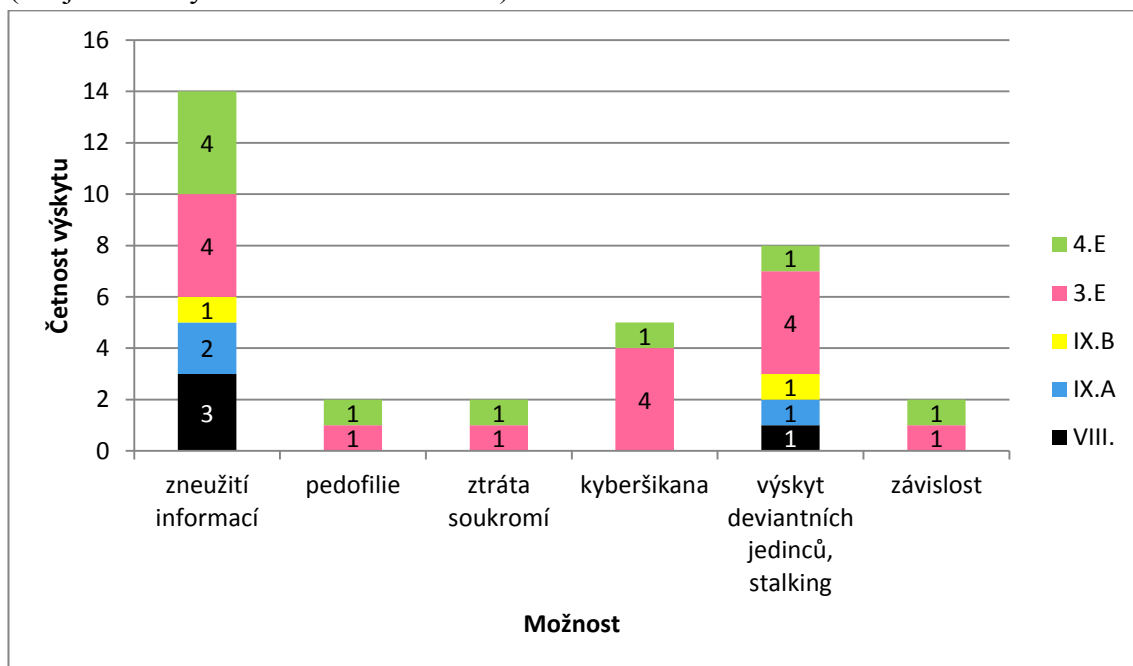
Většina těch, kteří na otázku odpověděli, uvedla více než jedno bezpečnostní riziko. Dle očekávání bylo nejčastěji uváděno, že největší riziko respondenti spatřují v potenciálním zneužití informací, které o sobě na internetu zveřejní. Tato odpověď se vyskytla v 78 %. Více než o polovinu méněkrát pak bylo uváděno riziko kyberšikany¹⁰⁸,

¹⁰⁸ Pozn.: Jedná se o šikánování jiné osoby pomocí informačních technologií - internetu, mobilních telefonů, apod. (např. vydírání, ubližování, obtěžování, ohrožování, zastrašování apod.).

jehož přítomnost v odpovědích se stala naopak překvapením (na počátku výzkumu nebylo předpokládáno, že žáci a studenti budou mít o tomto pojmu povědomí), a také nebezpečí výskytu deviantních jedinců, kteří mohou praktikovat obtěžování formou stalkingu¹⁰⁹.

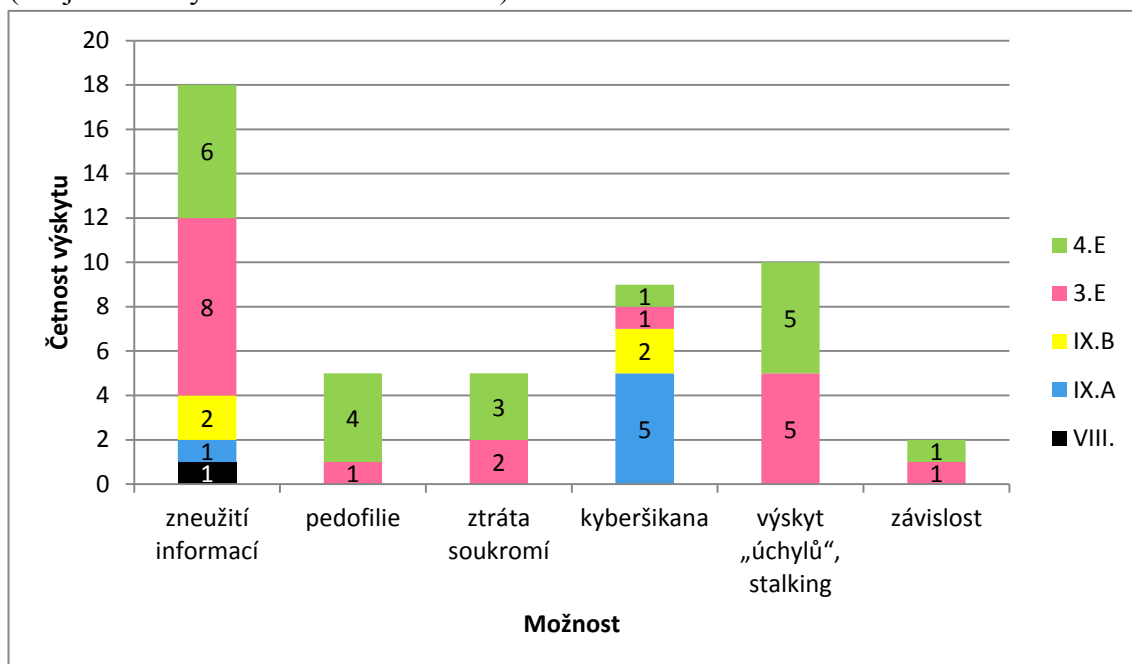
Diference výsledků se objevily mezi pohlavími a jsou zpracovány v Grafu 18, resp. Grafu 19.

Graf 18: Spatřovaná rizika internetu a sociálních sítí (dívky)
(údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

¹⁰⁹ Pozn.: Za stalking lze považovat opětovné, systematické, dlouhodobé obtěžování nevyžádanými SMS zprávami, e-maily, telefonáty, nechtěnými pozornostmi, případně opakovaným a cíleným sledováním určité osoby. Útočník u oběti vyvolává pocit strachu.

Graf 19: Spatřovaná rizika internetu a sociálních sítí (chlapci)
(údaje uvedeny v kumulativní četnosti)

Z grafů je možné vyvodit závěr, že dívky si více uvědomují riziko výskytu deviantních jedinců a potenciální možnost stalkingu, neboť ji uvedly dívky ze všech tříd. Naproti tomu chlapci jsou pravděpodobně více informováni o kyberšikaně, kromě 8. třídy ji uvedli zástupci všech ostatních tříd. Shodně ale obě pohlaví uvedla, že největší nebezpečí internetu a sociálních sítí je obsaženo v možnosti snadného zneužití osobních informací.

Do interpretace empirického výzkumu nebyly zahrnuty otázky č. 12, 13, a 17. Při analýze výsledků bylo totiž zjištěno, že jejich validita je nízká a pro celkový souhrn jsou tyto dílčí výsledky nepotřebné.

7. Shrnutí výsledků výzkumu, vyhodnocení hypotéz

V úvodní části empirického výzkumu bylo na základě zjištěných informací o problematice internetu a sociálních sítí jako způsobu trávení volného času u žáků na 2. stupni základních škol stanoveno 5 hypotéz. Analýzou získaných dat z provedeného šetření bylo zjištěno:

Hypotéza 1: Žáci navštěvující školu v menší obci tráví většinu svého volného času na internetu a sociálních sítích.

V rámci výzkumu bylo zjištěno, že žáci VIII., IX.A a IX.B třídy tráví svůj volný čas nejčastěji na internetu, tuto skutečnost uvedlo 89 % z nich.

Výzkumná hypotéza byla tedy **potvrzena**.

Hypotéza 2: Studenti navštěvující školu ve městě tráví svůj volný čas na internetu a sociálních sítích častěji než žáci navštěvující školu v menší obci.

Téměř 87 % studentů navštěvujících školu ve městě a 88 % žáků navštěvujících školu v menší obci uvedlo internetovou činnost jako svou nejčastější volnočasovou aktivitu.

Výzkumná hypotéza tedy byla **vyvrácena**.

Hypotéza 3: Rodiče studentů navštěvujících školu ve městě kontrolují počítačovou a internetovou aktivitu svých dětí častěji než rodiče žáků navštěvujících školu v menší obci.

Téměř u poloviny respondentů studujících gymnázium bylo zjištěno, že u nich rodičovská kontrola počítačových aktivit probíhá. Avšak u internetových aktivit je rodičovská kontrola naprosto zanedbána, takřka neprobíhá u nikoho z respondentů – ani u studentů z města, ani u žáků z menší obce.

Výzkumná hypotéza tedy **nemohla být potvrzena ani vyvrácena**.

Hypotéza 4: Dívky tráví na internetu a sociálních sítích méně svého volného času než chlapci.

Z provedeného průzkumu vyplynulo, že 92 % dívek tráví svůj volný čas u internetu a sociálních sítí, naopak chlapci tuto skutečnost uvedli v 82 %.

Výzkumná hypotéza byla tedy **vyvrácena**.

Hypotéza 5: Žáci a studenti nedovedou pojmenovat a posoudit rizika spojená s užíváním internetu.

43 % dotázaných si rizika spojená s užíváním internetu neuvědomuje. Zbýlých 57 % představují především studenti, žáci jeho největší nebezpečí spatřují v množství času, které u něj jedinci stráví. Objevily se tedy rozdíly ve vnímání rizik u žáků a studentů.

Výzkumná hypotéza ale byla v celkovém pohledu **potvrzena**.

ZÁVĚR

Diplomová práce *Internet a sociální síť jako způsob trávení volného času u žáků 2. stupně ZŠ* si kladla za cíl zjistit, zda mají internet a sociální síť zásadní vliv na způsob trávení volného času u žáků na 2. stupni ZŠ. Bylo tedy nejprve nutné přiblížit problematiku volného času jako takového, způsoby jeho chápání, jeho funkce a determinanty. Stejně tak bylo nutné seznámit se s otázkou medií, internetu a sociálních sítí jako novodobých fenoménů. Byla také zdůrazněna rizika, která v sobě internet skrývá a která představují nebezpečí pro jeho uživatele. Proto byl na konci teoretické části sestaven seznam pravidel, jehož dodržování může uživatele před těmito riziky ochránit. Druhým doplňujícím cílem bylo zjistit, zda si žáci uvědomují rizika spojená s užíváním internetu, zda je umí pojmenovat a posoudit jejich nebezpečnost.

Oba stanovené cíle se snažila naplnit empirická část práce, která byla provedena formou dotazníkového šetření mezi 95 žáky a studenty ZŠ Lhenice a Gymnázia Jírovцова. Dotazník se skládal z 20 výzkumných otázek a všem respondentům bylo rozdáno jeho totožné vyhotovení. Vzhledem k mé přítomnosti při vyplňování byla návratnost dotazníků 100 %.

Před provedením průzkumu bylo stanoveno 5 výzkumných hypotéz, které měly pomoci naplnit stanovené cíle. Analýzou získaných dat bylo zjištěno, že 87 % studentů gymnázia a 89 % žáků základní školy tráví většinu svého času na internetu a sociálních sítích. Respondenti navštěvující školu v menší obci jsou v této činnosti nepatrně aktivnější, avšak v celkovém měřítku můžeme konstatovat, že primární cíl práce byl naplněn.

Potvrdil se nám předpoklad, který je již obsažen v samotném názvu práce. Internet a sociální síť jsou skutečně dominantním způsobem trávení volného času dnešních dospívajících. Výsledky průzkumu také ukázaly, že dívky se internetovým aktivitám věnují více než chlapci. Analýza se věnovala také rodičovské kontrole počítačových a internetových aktivit respondentů. Bylo zjištěno, že dohled nad počítačovými aktivitami u respondentů v jisté míře probíhá, avšak u internetových aktivit je rodičovská kontrola naprosto zanedbána, takřka neprobíhá u nikoho z dotázaných. Tento fakt potvrzuje předpoklad, že povědomí o internetových bezpečnostních rizicích je pravděpodobně nízké v celé společnosti.

Jeho úroveň mezi dospívajícími zjišťovala druhá část dotazníkového šetření. Vyplynulo z ní, že pojmenovat a posoudit bezpečnostní rizika internetu dokáže pouze 43 % dotázaných (většinu z nich představovali studenti gymnázia). Můžeme ale zkonstatovat, že byl tedy naplněn i druhý cíl práce.

Na závěr bych chtěla předložit náměty, o nichž se domnívám, že jejich oblast není ještě zcela probádána a které by mohly sloužit jako témata ke zpracování dalších akademických prací – ať už bakalářských či diplomových.

Jak se bude vyvíjet životní styl dalších generací?

K jakým změnám na poli životního stylu člověka došlo za posledních 20 let?

Jak se proměnil vztah člověka k přírodě za posledních 50 let? Jak se bude měnit do budoucna?

Co se stane s aktivitami, které není možno remedializovat?

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje

1. BÍNA, Daniel. *Výchova k mediální gramotnosti*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2005. ISBN 80-7040-844-8
2. CEJPEK, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha : Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-767-4
3. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004. 176 s. ISBN-80-7178-927-5
4. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. 288 s. ISBN 80-7178-535-0
5. JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*, vyd. 1. Praha : Portál, 2009. 416 s. ISBN 978-80-7367-466-3
6. JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha : Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-697-7
7. JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita – nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada, 2007. 288 s. ISBN 978-80-247-1561-2
8. KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra, et al. *Člověk-prostředí-výchova*. Brno : Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2
9. KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 2005. ISBN 80-200-1351-2

10. McLUHAN, Herbert Marshall. *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno : Jota, 2008. ISBN 978-80-7217-128-6
11. NOVOTNÁ, Eliška. *Základy sociologie*. Praha : Grada Publishing, 2008. 192 s. ISBN 978-80-247-2396-9
12. PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ, Alena, et al. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1994. ISBN 80-7184-311-3
13. REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004. 328 s. ISBN 80-7178-926-7
14. SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007. 296 s. ISBN 978-80-7367-230-0
15. SURYNEK, Alois, KOMÁRKOVÁ, Růžena, KAŠPAROVÁ, Eva. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-038-4
16. ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. Praha : Triton, 2003.
17. VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Základy pedagogiky volného času*. Brno : Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4

Internetové zdroje

18. KRPOUN, Zdeněk. *Časová orientace a fenomén flow u uživatelů facebooku*. Brno, 2012. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/253025/ff_m/diplomova_prace.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně
19. ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém* [online]. Olomouc, 2013 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/0zezz5/00180659-394014484.pdf> Doktorská disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci

20. VAHOVSKÁ, Hana. *Efektivní trávení volného času*. Pardubice, 2011. Dostupné z: https://dspace.upce.cz/bitstream/10195/41883/3/vahovskah_efektivnitravenivolnehocasu_dp2011.pdf. Diplomová práce. Univerzita Pardubice.
21. BARTOŠEK, Miroslav. ÚVT MU Zpravodaj. *Krátce z historie Internetu* [online]. 1995, roč. V, č. 3 [cit. 2012-11-26]. ISSN 1212-0901. Dostupné z: <http://www.ics.muni.cz/bulletin/articles/22.html>
22. CEBE, Jan a kol. Stav mediální gramotnosti v ČR. [online]. 2011 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/cs/registr/vyzkumy/461-stav-medialni-gramotnosti-v-cr.html>
23. JÍRA, Otakar. Děti, mládež a volný čas. [online]. 1997 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1157352599.pdf>
24. ŠAFR, Jiří, PATOČKOVÁ, Věra. Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi. *Naše společnost* [online]. 2010, č. 2 [cit. 2012-10-10]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/2010-2/traveni-volneho-casu-v-ceske-republice-ve-srovnani-s-evropskymi-zememi>
25. VYBÍRAL, Zbyněk. Výzkum disinhibice u mladých uživatelů chatu. In: Plaňava, I. a Pilát, M. *Děti, mládež a rodiny*. Brno: Barrister&Principal, 2002, s. 275-288. Dostupné z: psych.fss.muni.cz/old/vybiral/storage/2002f-Disinhibice.doc
26. *ABZ Slovník cizích slov* [online]. 2010 [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/flow-v-psychologii>
27. CEMES: Centrum pro mediální studia. [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://cemes.fsv.cuni.cz/>

28. DOPORUČENÍ KOMISE K(2009) 6464 v konečném znění o mediální gramotnosti v digitálním prostředí pro vyšší konkurenceschopnost audiovizuálního průmyslu a průmyslu obsahu a otevřenou znalostní společnost. In: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32009H0625>. 20. srpen 2009.
29. Informační technologie v domácnostech a mezi jednotlivci. *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/domacnosti_a_jednotlivci
30. Pedagogika volného času. In: *Teologická fakulta Jihočeské univerzity* [online]. 2008 [cit. 2012-10-01]. Dostupné z: www.tf.jcu.cz/getfile/38354c5628884f4d
31. SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2007/65/ES. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 11. prosinec 2007. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:CS:PDF>
32. <http://byznys.ihned.cz/c1-59777050-chytre-telefony-zazivaji-boom-vznika-jich-uz-vic-nez-tradicnich-mobilu> [online]. [cit. 2014-03-22].
33. http://blog.survio.cz/serialy/kvantitativni-vyzkum-1-uvod#.U1v951V_v4s [online]. [cit. 2014-04-12].
34. <http://mobilenet.cz/clanky/studie-pocet-smartphonu-dosahne-v-roce-2019-56-miliardy-13716> [online]. [cit. 2014-03-22].
35. http://www.fsps.muni.cz/~kse/vyuka/vyuka_dokumenty/rekreologie/rekre_002_odpocinek.pdf. [online]. [cit. 2014-04-08]
36. http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?cislotab=ICT0060UU&kapitola_id=420&voa=tabulka&go_zobraz=1&childsel0=2 [online]. [cit. 2014-03-22].

Specifické zdroje

37. PADRTA, Aleš. *Já, anonym*. Přednáška přednesená dne 14. 11. 2012 na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ

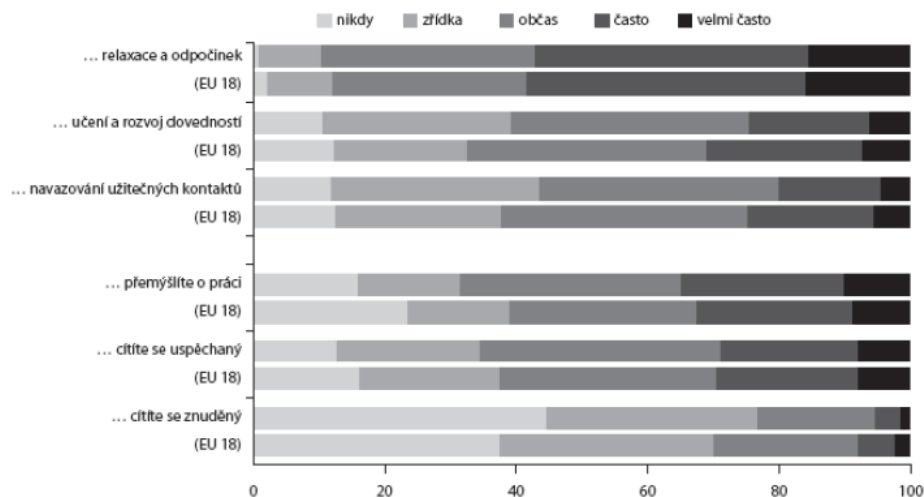
Obrázek 1: Naplňování volného času	90
Obrázek 2: Disponibilita technickými mediálními prostředky	90
Obrázek 3: Počet smartphonů ve světě	91
Obrázek 4: Využívání internetu	92
Obrázek 5: Lokace IP adresy	93
Obrázek 6: Zjištění dalších podrobností o uživateli.....	93
Obrázek 7: Pyramida potřeb podle A. Maslowa	94
Obrázek 8: Ukázka vyplněného dotazníku, str. 1 (žákyně IX.A)	94
Obrázek 9: Ukázka vyplněného dotazníku, str. 2 (žákyně IX.A)	95
Tabulka 1: Celkový počet respondentů.....	48
Tabulka 2: Nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání rodičů.....	49
Tabulka 3: Četnost volnočasových aktivit	51
Tabulka 4: Rozsah rodičovské kontroly činností na počítači.....	56
Tabulka 5: Důvody absence rodičovské kontroly	57
Tabulka 6: Počet aktivních účtů na navržených sociálních sítích.....	59
Tabulka 7: Příčiny facebookové aktivity	64
Tabulka 8: Kolik hodin denně žáci stráví na Facebooku	65
Tabulka 9: Důvody absence rodičovské kontroly	69
Tabulka 10: Úroveň povědomí o nebezpečí internetu a sociálních sítí	75
Tabulka 11: Rizika internetu a sociálních sítí, která si žáci uvědomují.....	76
Graf 1: Úroveň dosaženého vzdělání matek a otců zúčastněných respondentů.....	50
Graf 2: Výskyt volnočasových aktivit v dotaznících	51
Graf 3: Výskyt volnočasových aktivit v dotaznících (dívky a chlapci).....	52
Graf 4: Nejčastější počítačové aktivity	54
Graf 5: Výskyt rodičovské kontroly aktivit na počítači	55
Graf 6: Způsoby rodičovské kontroly činností na počítači	57
Graf 7: Důvody absence rodičovské kontroly.....	58
Graf 8: Výskyt uživatelského účtu na Facebooku mezi respondenty	60
Graf 9: Četnost příčin absence facebookového účtu.....	61

Graf 10: Četnost uživatelského účtu na Facebooku u dívek a chlapců.....	62
Graf 11: Čas strávený na Facebooku (jednotlivé třídy)	66
Graf 12: Čas strávený na Facebooku (dívky).....	67
Graf 13: Čas strávený na Facebooku (chlapci)	67
Graf 14: Výskyt rodičovské kontroly facebookových aktivit (jednotlivé třídy).....	68
Graf 15: Důvody absence rodičovské kontroly.....	70
Graf 16: Spatřované výhody aktivního facebookového účtu	71
Graf 17: Spatřované nevýhody aktivního facebookového účtu	74
Graf 18: Spatřovaná rizika internetu a sociálních sítí (dívky)	77
Graf 19: Spatřovaná rizika internetu a sociálních sítí (chlapci).....	78

PŘÍLOHY

Obrázek 1: Naplňování volného času

Graf 2: Funkce volného času, odpovědi na otázky: „Jak často trávíte svůj volný čas ...“ (horní část grafu) a „Jak často ve svém volném čase ...?“ (dolní část grafu), ČR a 18 evropských zemí v roce 2007, řádková procenta

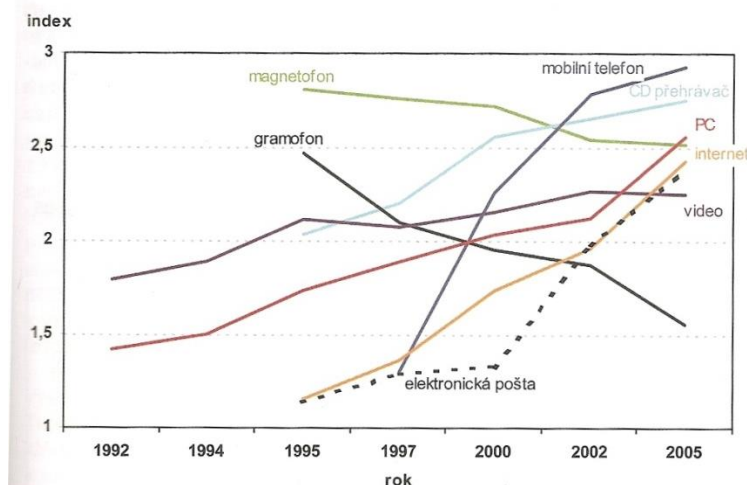

Zdroj: ISSP 2007, N pro EU18 = 19272, N pro ČR = 1173 (listwise, nevážená data).
Poznámka: V prvním řádku je vždy údaj pro ČR, v druhém pro Evropské země (18).

zdroj: http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0&disp=nase_spolecnost&r=1&offset=125&shw=100119

Obrázek 2: Disponibilita technickými mediálními prostředky

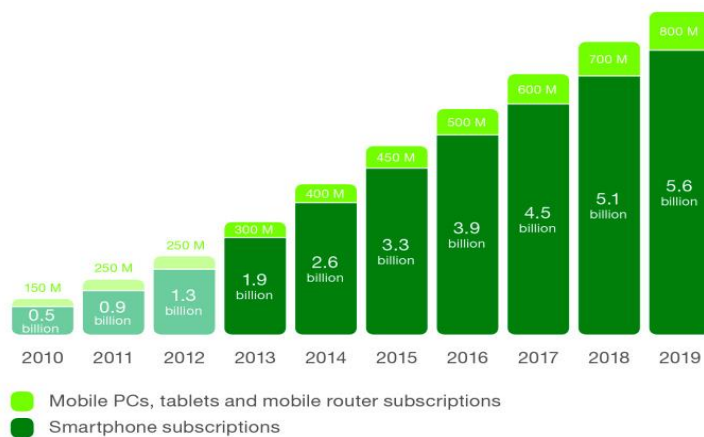
GRAF 2 Vývoj dostupnosti technickými mediálními prostředky ve věkové skupině 15–30 let v letech 1992–2005 (viz výzkum 1 – příloha)

zdroj: SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 41

Obrázek 3: Počet smartphonů ve světě

Smartphones, mobile PCs, tablets and mobile routers with cellular connection

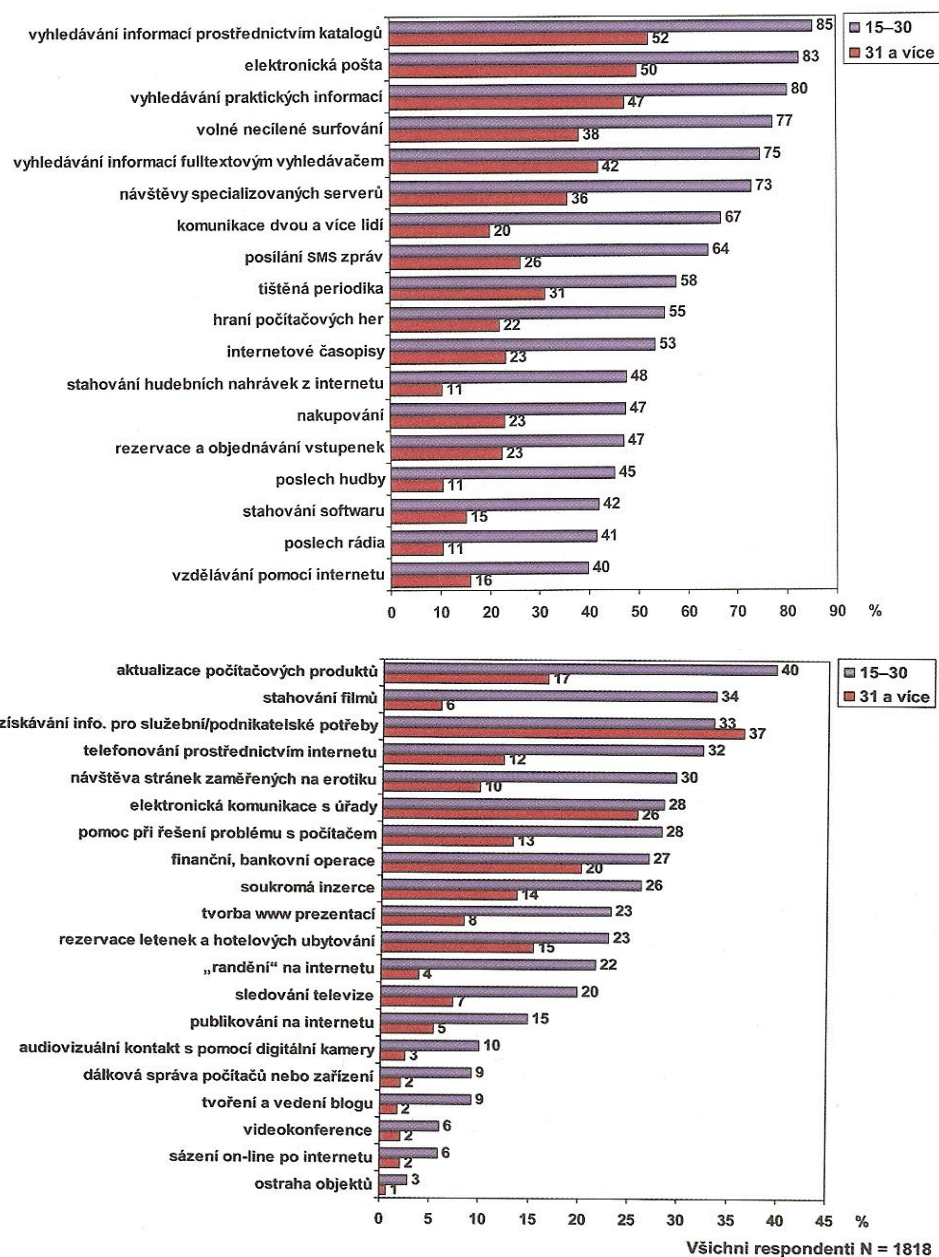

Source: Ericsson (November 2013)

zdroj: <http://mobilenet.cz/clanky/studie-pocet-smartphonu-dosahne-v-roce-2019-56-miliardy-13716>

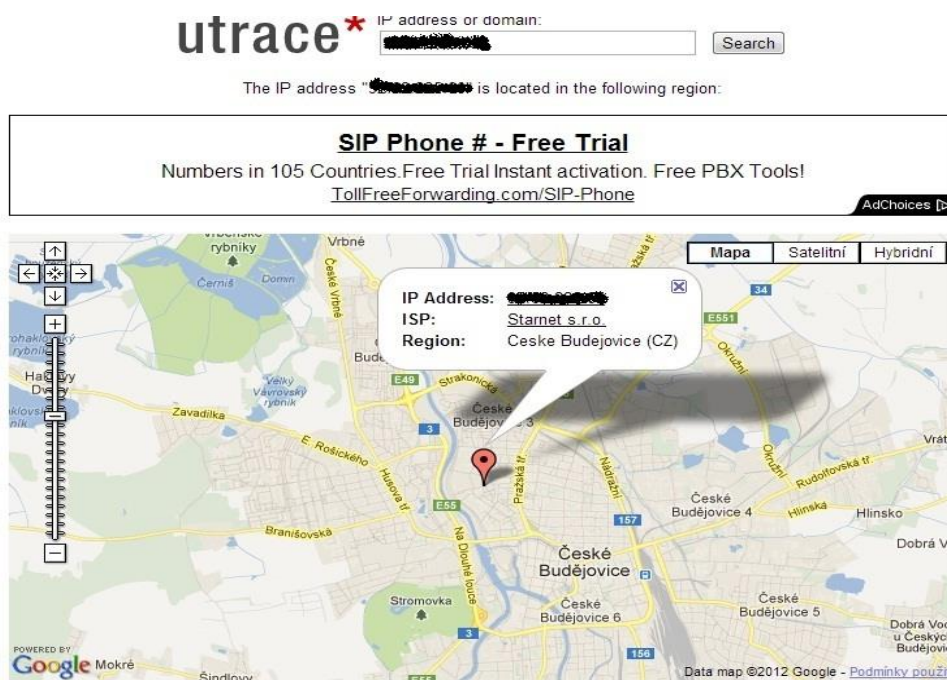
Obrázek 4: Využívání internetu

GRAF 12 Využívání jednotlivých možností internetu ve věkových skupinách I. (viz výzkum 1 – příloha)

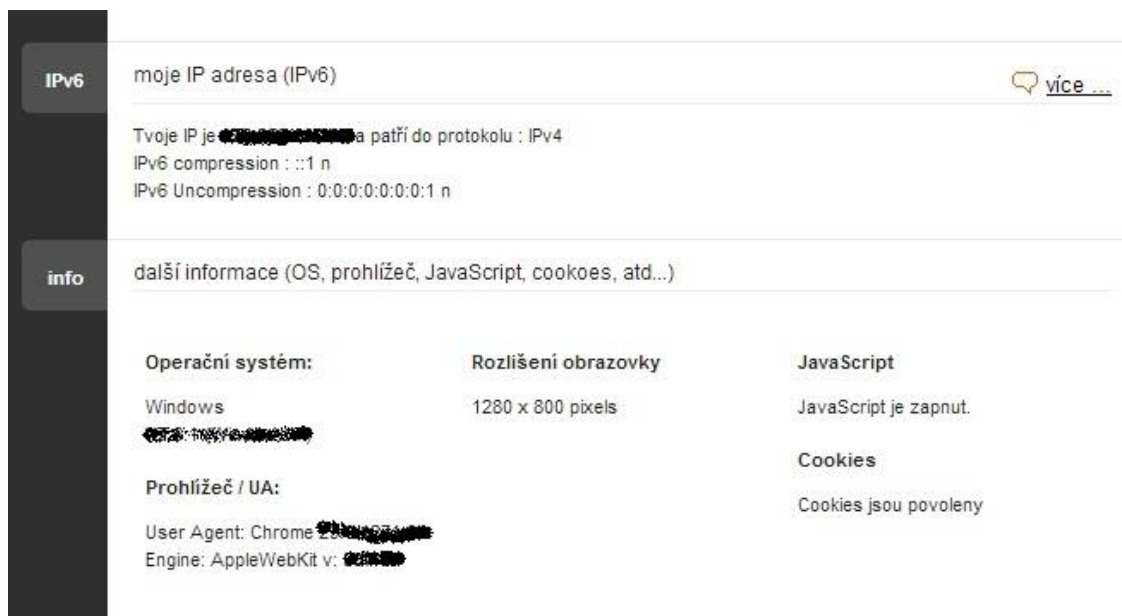
zdroj: SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál, 2007, s. 54-55

Obrázek 5: Lokace IP adresy

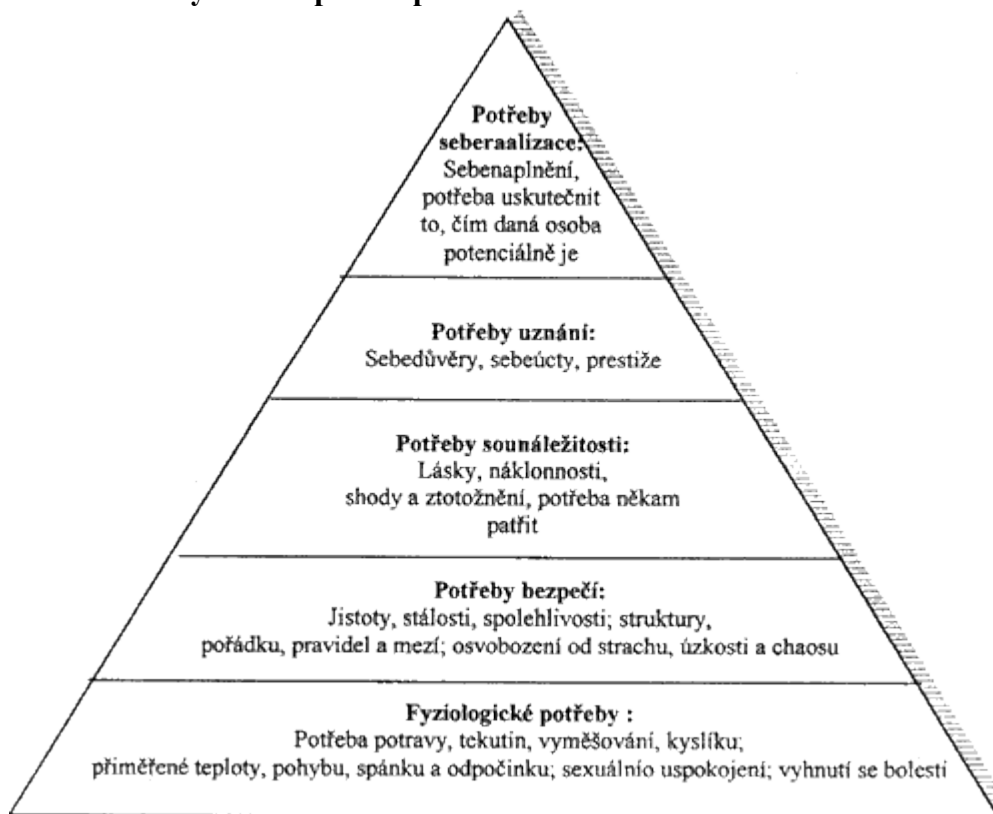
zdroj: www.en.utrace.de

Obrázek 6: Zjištění dalších podrobností o uživateli

zdroj: www.mojeip.cz

Obrázek 7: Pyramida potřeb podle A. Maslowa

zdroj:

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.studiummba.cz/slovník-pojmu/motivace/>

Obrázek 8: Ukázka vyplněného dotazníku, str. 1 (žákyně IX.A)

DOTAZNÍK

1. Jsi:
 a) dívka
 b) chlapec

2. Zakroužkuj, kterou školu a třídu navštěvuješ.
a) ZŠ Lhence
• VIII.
 • IX.A
• IX.B
b) Gymnázium Jitrovcova
• 3.E
• 4.E

3. Označ křížkem nejvyšší dosažené vzdělání tvých rodičů.

	základní	střední odborná (vyučení/a)	střední s maturitou	vysokoškolské
matka			×	
otec			×	

4. Zakroužkuj činnosti, které většinou děláš ve svém volném čase. Pokud tam nějaká činnost chybí, doplš ji. Označ ale jen ty činnosti, kterým se věnuješ často (alespoň jednou týdně).

a) Pravidelně sportuji
 b) Občas sportuji
 c) Chodím ven s kamarády
 d) Navštěvuji ZUŠ
 e) Navštěvuji nějaký kroužek (napíš jaký/jaké)

.....
.....
.....

D) Maluji, věnuji se ručním pracím
 e) Učím se
 f) Poslouchám muziku
 g) Hraju PC hry
 h) Chodím na internet
 i) Čtu knihy, časopisy atd.
j) Jiné: .....

5. Nachází se ve Vaší domácnosti počítač s připojením na internet?
 a) ano
 b) ne

6. Pokud ano, napiš, co na něm nejčastěji děláš.
*(např. stránky, web)
jsem na Facebooku, sleduji mediální
poslouchám hudbu na YouTube*

7. Kontrolují tvoji rodiče, co na počítači děláš a kolik u něj trávíš času?
a) ano, kontrolují (napíš, jak tě kontrolují)
kontrolují, kolik času máš na mém počítači
b) ne, nekontrolují (napíš, proč tě nekontrolují)

8. Podtrhni, na které z těchto sociálních sítí máš založen účet. Pokud tam nějaká chybí, doplš ji.
Facebook, Twitter, Youtube, Google+, LinkedIn, Lidé.cz, Skype

9. Pokud jsi podtrhl(a) Facebook, pokračuj na další otázku.
Pokud ne, přeskoč na otázku č. 18.
Pokud jsi podtrhl alespoň jednu sociální síť jinou než Facebook, pokračuj na otázku č. 17

10. Za jakým účelem chodíš na Facebook? Můžeš označit více odpovědí.
 a) Jen se dívám, co tam dělají ostatní.
 b) Komunikuji s přáteli/kamarády.
 c) Hledám nové přátele/kamarády.
 d) Hraji hry.
 e) Získávám informace, co se bude dít ve škole.
 f) Zjišťuji, co se kde děje, kulturní a zábavné akce, setkání kamarádů atd.
g) Jiné: .....

11. Odhadni, kolik času denně na Facebooku strávíš.
30 min. 1 hod.

Obrázek 9: Ukázka vyplněného dotazníku, str. 2 (žákyně IX.A)

12. S kolik přáteli z Facebooku se slykáš i osobně?
- Se všemi
  - S více jak polovinou
  - S méně jak polovinou
  - S těmi nejbližšími přáteli
  - S velmi málo přáteli
13. Kterou z nabízených možností jsi ochoten zveřejnit na své zdi? Můžeš označit více odpovědí.
- Co právě dělám či co se chystám dělat
  - Kde a s kým se zrovna nacházím
  - Že někým odjíždím a jak dlouho budu pryč
  - Hrubě či sprostě se o někom vyjádřit (např. o kamarádovi, spolužákovi, učiteli, sourozenci, atd.)
  - Jiné: .....
14. Kontrolují rodiče tvůj profil na Facebooku či na jiné sociální síti, kterou máš?
- ano, kontrolují (napíš, jak tě kontrolují) .....
  - ne, nekontrolují (napíš, proč tě nekontrolují)
Možná rodiče ani nevědí, že jsem na Facebooku. Možná rodiče mají nějakou moc času
15. V čem jsou podle tebe výhody Facebooku? Můžeš označit více odpovědí.
- Umožňuje snadnější kontakt s lidmi z celého světa.
  - Umožňuje navazovat nová přátelství.
  - Velmi snadno se oviáda.
  - Můžu tam chatovat a posílat si zprávy s přáteli.
  - Umožňuje rychlé sdílení fotek a videí.
  - Pokud něco sháním, hledám pomoc nebo radu, stačí to napsat ve statusu a často mi někdo pomůže.
  - Mám aktuální informace i o lidech, se kterými se tak často nesektávám.
  - Jiné: .....
  - V ničem nevidím jeho užitečnost.
16. V čem spatřuješ jeho nevýhody?
- Všechno se na něm rychle šíří.
  - Velmi špatná ochrana soukromí – uživatelé často neví, jak si své soukromí nastavit
  - Facebook je „ztrout času“, lidé na něm tráví více času, než by sami chtěli.
  - Facebook je plný reklam.
  - Někteří uživatelé používají Facebook jako svůj „deníček“ – sdělují na něm téměř úplně všechno.
  - Zveřejněné informace mohou být kdykoliv zneužitý
  - Jiné: *Lidé se domnívají, že mohou sdílet všechno, ale nevědí, že to může být zneužitý.*
  - Facebook nemá žádné nevýhody.
17. Zveřejni(a) jsi někdy na sociálních sítích o sobě informace, které nejsou pravdivé? Pokud ano, podtrhni, které. Pokud tam nějaká informace chybí, dopiš ji.
- več, záliby, jak vypadám, jaké mám vlastnosti, co mám rád(a), jiné: .....
18. Z jakého důvodu nemáš založen účet na Facebooku?
- Nepotřebuji ho, nepovažuji to za důležité
  - Nemáme doma počítač či přístup na internet.
  - Rodiče mi to nedovolili.
  - Jiný důvod: .....
19. Zakroužkuj ta tvrzení, která považuješ za pravdivá:
- Facebook není nijak nebezpečný.
  - Pokud něco zveřejním kdekoliv na internetu a následně to smažu, nikdo to již nemůže dohledat.
  - Pokud nějakého uživatele „nemám v přátelích“, nemůže se o mně dozvědět žádné informace.
  - Informace, které o sobě na kterkoliv sociální síti zveřejním (statusy, fotografie, videa ...) nemůže nikdo, koho „nemám v přátelích“, dohledat a zneužít.
  - Radeji komunikuji přes internet a sociální síť, než tváří v tvář. Člověk se nemusí stydět a spousta věcí tak sdělí lépe.
20. Znaš nějaká rizika spojená s používáním internetu a sociálních sítí? Pokud ano, jaká to jsou?
- Spousta sechtává na soukromí (může to mít nějaké informace o me. konverzích)*